

An aerial photograph of a coastal village on a peninsula. The foreground shows a sandy beach and a small cluster of buildings, including a prominent white lighthouse. The middle ground features a mix of green fields, some with visible furrows, and a line of trees. The background shows a larger green hillside with scattered houses and a blue body of water extending to the horizon. The text 'Natur och kultur på Ven' is overlaid in the center of the image.

Natur och kultur på Ven

Meddelande från länsstyrelsen i Malmöhus län, miljövårdsenheten

- 1978:1 Kullabergs häckfåglar
- 1978:2 Konsekvenser för täktverksamheten och grusförsörjningen i Västra Skåne om fasta förbindelser anläggs över Öresund
- 1978:3 Översiktliga volymleräkningar av i ytan liggande grusförekomster i Västra Skåne
- 1978:4 Rapport rörande fördelning och kvalitet av berg- och jordarter i Sydsverige och Danmark med avseende på grusproduktion
- 1978:5 Häckfågelfauna i Foteviksområdet
- 1978:6 Christinelunds lövskogsreservat - vegetation och fauna
- 1978:7 Kustområdet mellan Skäret och Svanshall - vegetation och markhistoria
- 1979:1 Markinventering av landskapet mellan Hörby och Långaröd inom Hörby kommun
- 1979:2 Vegetationsundersökningar på Kullaberg
- 1979:3 Sjöinventering i Malmöhus län
- 1979:4 Våtmarker i Malmöhus län
- 1979:5 Måkläppen 1900-1978
- 1980:1 Hagestad naturreservat
- 1980:2 Välleröds kärr i Fyledalen
- 1980:3 Klingavälsån. Vattenundersökningar 1980
- 1981:1 Stångby mosse
- 1981:2 Luftkvaliteten i Malmöhus län
- 1981:3 Allarps berg
- 1981:4 Krankesjön. En fågelsjös utveckling under 50 år
- 1982:1 Alléer vid Övedskloster och Silvåkra
- 1982:2 Naturminnen i Malmöhus län
- 1983:1 Vombsjön. Faktasammanställning 1983
- 1983:2 Utvärdering av verksamheten med försöksreservatet för kronhjort i Skåne 1971-1982
- 1983:3 Möllehässle naturreservat
- 1983:4 Dagstorpssjön. Limnologisk undersökning
- 1983:5 Inventering av jordbruksdriften i Ringsjöns tillrinningsområde. Del 1
- 1984:1 Sanddyner i Malmöhus län
- 1984:2 Förändringar i vegetation och fågelfauna på Karups ängar
- 1984:3 Inventering av jordbruksdriften i Ringsjöns tillrinningsområde. Del 2.
- 1985:1 De sydvästskånska sjöarna. Sedimentens sammansättning och funktion.
- 1985:2 Ekholmssjön. En Skånsk sjö med lågt pH. Sjöns fysikaliska och kemiska förhållanden.
- 1985:3 De sydvästskånska sjöarna. Vattenkvalitetens förändring 1972-1983.
- 1985:4 Erosionskänsliga områden i Ringsjöbygden
- 1985:5 Vattenvårdsåtgärder i Ringsjöområdet - en företagsekonomisk analys

LÄNSSTYRELSEN I MALMÖHUS LÄN

MILJÖVÅRDSSENHETEN

MEDDELANDE NR 1991:2

Natur och kultur på Ven

Författarna är ensamma ansvariga
för rapportens innehåll

TILLSTÅND FÖR KARTMATERIAL OCH
FLYGBILDER

Medgivande nr 84.0168 från Lantmäteriet .
Godkänt ur sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 1984-07-16.
Omslagsfoto Lantmäteriet 1983.
Godkänd för spridning 1991-05-23.

Omslagsbild: Norra Haken
ISRN LSTY/M/MVE 91/2-SE
ISSN 1101-1076
Tryckt av Berlings, Arlööv 1991

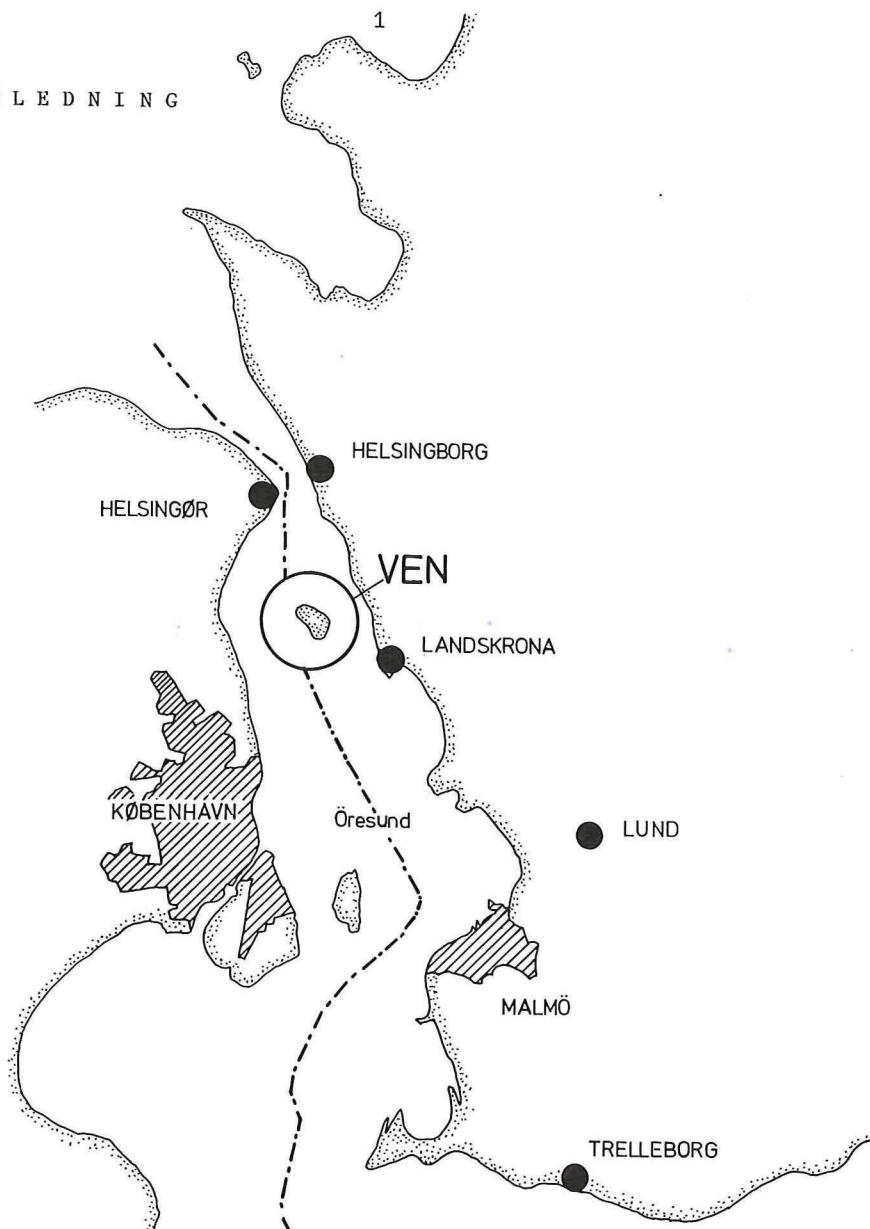
FÖRORD

Från stranden norr om Landskrona kan man uppleva Ven som ett stycke Skåne, vilket lossnat och förflyttat sig halvvägs till Danmark. De 30 till 40 meter höga rasbranterna eller "backafallen" som omger öns jämna gröna helt oppodlade platå uppvisar ofta färska brottytor som förstärker intrycket. Detta fragment av skånsk slättbygd mitt ute i Öresund rymmer ett mångfald av särpräglade naturtyper och ett stort antal minnen från det förflutna. Den fritt belägna ön medger fantastiska utblickar över fritt hav och de danska och skånska landen på ömse sidor om Sundet. Tillsammans med öns eget mångskiftande landskap ger detta besökaren upplevelser utöver det vanliga.

För natur- och kulturmiljövården är Ven ett av landets värdefullaste områden för vetenskap, undervisning, upplevelser och turism. Det har länge ansetts vara angeläget att bevara detta område för framtiden. Som ett underlag vid genomförande av naturreservat för delar av ön har länsstyrelsen gjort en litteraturgenomgång av beskrivningar vad gäller naturförhållanden och markhistoria samt genomfört vissa nya inventeringar. "Backafallen" runt hela Ven har nu förklarats som naturreservat. En sammanfattning av inhämtade kunskaper torde därvid kunna utgöra intressant information till de som besöker Ven. Även om innehållet ibland kan synas faktarikt är förhoppningen att denna rapport skall kunna bidra till än rikare upplevelser på denna märkliga ö.

Malmö i februari 1991.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sid
1. INLEDNING	1
2. GEOGRAFISK ORIENTERING	3
3. VENS GEOLOGI (<i>Lena Adrielsson</i>)	5
3.1 Berggrund, Alnarpsdalen och Venformationens tidsställning	5
3.2 Lagerföljderna i kustklintarna	7
3.3 Weichselistidens utveckling i Venområdet	10
3.4 Den postglaciala tiden	16
3.5 Strandklintarnas betydelse för kvartärgeologisk forskning och undervisning	17
3.6 Kusterosionen	18
3.7 Litteratur	24
4. HAVET RUNT VEN (<i>Torgny von Wachenfeldt</i>)	25
4.1 Vattenegenskaper och marinbotanik - Algfloran	26
5. VENS VEGETATION OCH FLORA (<i>Magnus Magnusson</i>)	33
5.1 Inledning	33
5.2 Vegetationen	35
5.3 Floran	48
5.4 Referenser	51
6. VENS FAUNA (<i>Mikael Sörensson, Kjell Lundqvist</i>)	52
6.1 Insektfaunan (Mikael Sörensson)	52
6.2 Blötdjur, amfibier och reptiler	64
6.3 Fågelfaunan	73
6.4 Däggdjursfaunan	78
7. NATUR- OCH KULTURLANDSKAPET PÅ VEN (<i>Kjell Lundqvist</i>)	83
7.1 Landskapets utveckling - landskapets förändring	83
7.2 Vens natur- och kulturmiljöer	100
8. LITTERATURFÖRTECKNING - BIBLIOGRAFI ÖVER VEN (<i>Kjell Lundqvist</i>)	108
BILAGOR	
1. Artlista 1 - Landmollusker funna som fossil	136
2. Artlista 2 - Nu levande landmollusker	137
3. Häckande fågelarter på Ven 1971	138
4. Fasta fornlämningar	140
5. Naturreservatet Vens backafall	142

Vens läge i Öresund mellan Sverige och Danmark.

Ven har genom århundradena visats ett intresse och ägnats en uppmärksamhet som är extraordinär och som inte alls står i proportion till öns fåtaliga kvadratmetrar mark. Anledningarna härtill är flera, men främst torde de bestå i öns centrala läge i Öresund.

Den nuvarande ön hade betydelse för koloniseringen söderifrån av växter, djur och människor under fastlandstiden för ca 8-10000 år sedan, då Skåne och Danmark var förenade med en landbrygga med Ven

som högsta punkt. Ven kan ha varit ett av de första ställen som människan överhuvudtaget trampade svensk mark på. Äldre bosättningsfynd och övriga fornfynd är talrika.

Läget i ett av världens mest trafikerade farvatten gjorde att ön tidigt uppmärksammades av utlänningar på resor i norr. Redan från tidigt 1400-tal finns ön omnämnd i reseskildringar och under de följande århundradena beskrevs och besöktes ön av ett flertal syd-ländska sjöfarare och handelsresanden, ständigt med ny upptäckar-entusiasm.

Astronomen och byggherren Tycho Brahe levde och verkade på ön under två dryga årtionden. Hans vetenskapliga utövning och byggnadsprojekt präglade i första hand slutet av 1500-talet men har lämnat spår ända in i våra dagar. Utomlands är Ven på ett helt annat sätt än i Sverige intimt förknippad med honom och hans gärning förklarad större.

I våra dagar finner vi Ven centralt belägen i en starkt befolkad region runt Öresund, i en på flera sätt insulär oberoendhet. Vens landskapsbild har visserligen vid ett flertal tillfällen förändrats men öns miljöer är långsamt framvuxna och här förnimmes en både tids- och rumsmässig distans till fastlandet genom den mindre skalan, den äldre landskapsbildens och utblickarna över sundet. Backafallens natur- och kulturmiljöer är desamma idag som för flera hundra år sedan.

Intresset för Ven är på sätt och vis detsamma som för andra öar. Öar har en naturlig avgränsning i rummet. De blir hanterbara för olika studier och lockar genom möjligheter att beskriva en helhet. Så har också Ven avhandlats och beskrivits ur en mängd olika synvinklar.

Det är svårt att vid en beskrivning av Vens naturförhållanden dra en distinkt gräns vid renodlad naturvetenskap speciellt som intressena för ön är av så komplexa slag. De inrymmer såväl strängt naturvetenskapliga, kulturhistoriska och sociala som estetiska bitar. I ett försök att utifrån en naturbeskrivning leda intresset vidare och över på andra områden och vinklingar finns en, om än ofullständig, bibliografi sammanställd som sista kapitel.

Ven har bl a till följd av ovanstående blivit mycket välkänd i hela landet och har på många håll vuxit till ett begrepp. Ven är vidare en ö som inte har saknat och som inte saknar intressebetsättningar vad gäller framtid och utveckling.

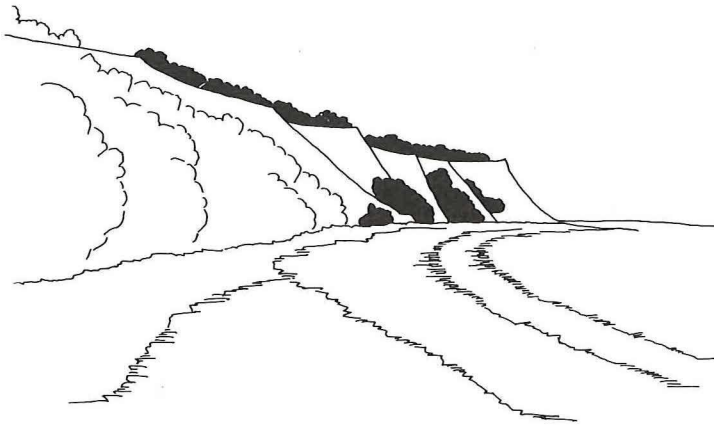
Varför öar i synnerhet och speciellt Ven besitter en sådan tjuskraft att engagemanget för landbiten och för förändringsfrågor vuxit sig så starkt är inte lätt att besvara. Flera har letat efter en formel för utblickar, rum och proportioner som skulle förklara öns mäktighet och dess "objektiva skönhet", andra har pragmatiskt förklarat - "ja, men det är ju fint här". Ett besök, för var och en som är intresserad och vill finna ut själv, rekommenderas varmt.

2 GEOGRAFISK ORIENTERING

Ön Ven är belägen i norra delen av Öresunds mellersta parti, mellan Sverige och Danmark. Avstånden till de närmaste städerna på den skånska kusten, Landskrona och Helsingborg, är 7,5 respektive 14 km och till de danska, Helsingör och Köbenhavn, 19 respektive 25 km. Fågelvägen ligger Ven dock endast 4,5 km från den svenska och 7,5 km från den danska kusten.

Ven omfattar en total yta av ca 7,5 km², vilket ungefär motsvarar ytutsträckningen av Landskrona tätort på fastlandet. Dess största längd är ca 4,5 km och bredden ca 2,7 km. Omkretsen uppgår till en dryg mil.

Ön reser sig brant upp ur Öresund, där ovanytan bildar en mjukt storvågig plåtå från ca 40 m:s höjd i söder till 6 m i norr. Plåtån avbryts runt hela ön, med få undantag, av lodräta eroderande stup eller starkt lutande, tidigare eroderade branter. Den ständigt pågående erosionen är ett av Vens särdrag och de utbildade abrasionsbranterna dess främsta karaktäristikum men också öns största problem. Erosionen och brantkusterna behandlas närmare i kapitlet om Vens geologi.

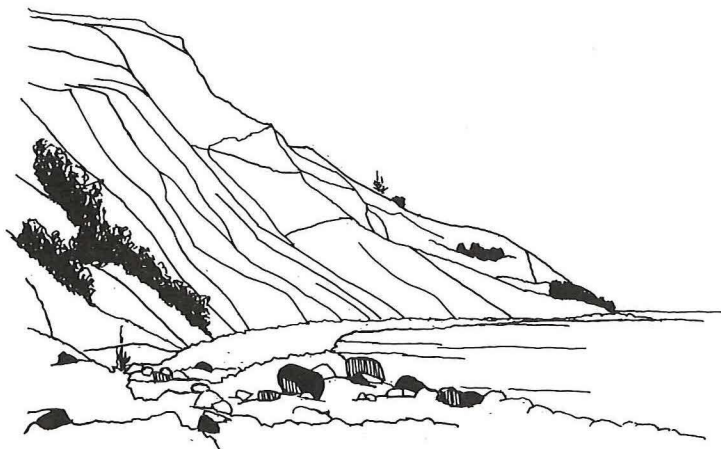
På Ven ligger oftast plåtåns ytterkanter högre än närmast innanför liggande partier vilket ger ön en säregen silhuett.

Klimatet är maritimt, mildt och av västkusttyp. Vintertemperaturen är en av de högsta i landet, sommartemperaturen normal för Götalands kusttrakter. Temperaturvariationen blir ringa enligt svenska förhållanden mätt. Medelnederbörden för ön är 537 mm/år, mindre än för både Själland och det skånska fastlandet. Torra vårmånader och en nederbördsrik sensommar kännetecknar fördelningen.

Ven utsätts årligen för starka vindar, främst från väster. I stormbyarnas spår följer ofta jordflykt och markuttorkning samt som tidigare nämnts en erosion i strandbranterna i kombination med ett högt vattenstånd.

3 VENS GEOLOGI

(Lena Adrielsson)

3.1 Berggrund, Alnarpsdalen och Venformationens tidsställning

Vens tillkomst är knuten till den yngsta av de geologiska tidsperioderna; kvartärperioden. Själva ön är uppbyggd av lösa jordlager, och vid den högst belägna delen mitt på ön är jorddjupet drygt 100 m (Fig 3:1). Berggrundsytan kan påträffas vid djupborrningar först ca 60 m under den nuvarande havsytans nivå. Berggrunden består av danienkalksten som bildats under den allra äldsta delen av tertiärperioden, då stora delar av Danmark och Skåne var täckta av ett grunt, varmt hav med tropiska korallrev (Fig 3:2).

Kvartärperioden däremot kännetecknas av mycket kraftiga klimatvariationer med tidvis mycket låga temperaturer då stora inlandsisar täckte delar av kontinenterna. Mellan istiderna har klimatet varit mildare, motsvarande vårt nuvarande eller något varmare. Ven är resultatet av processer som verkat i ett extremt kallt, arktiskt klimat under den yngsta av kvartärperiodens nedisningsfaser.

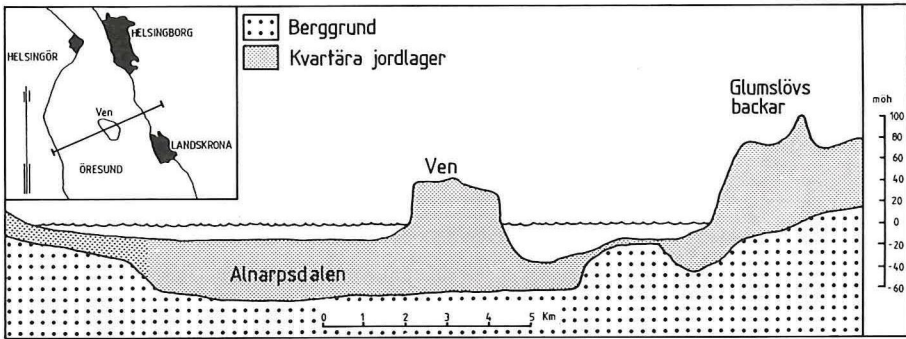

Fig 3:1 Tvärprofil genom berggrund och kvartära jordlager från Sjäällandskusten, tvärs över Ven till Glumslövs backar.

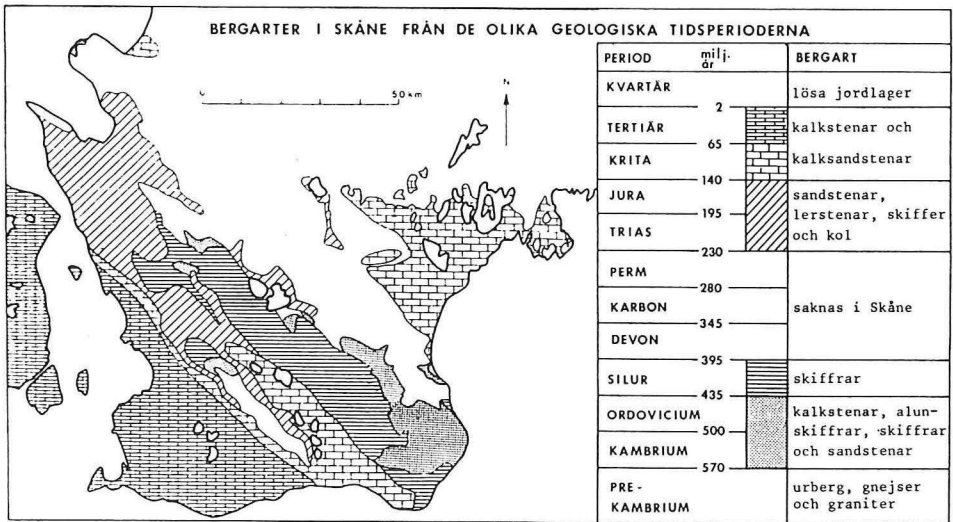

Fig 3:2 Fördelningen av bergarter med olika åldrar i Skåne. Till höger den geologiska tidsskalan med periodgränser i miljoner år, samt de dominerande bergartstyperna för respektive tidsperioder.

Ven ligger rakt över en bred dalgång i berggrunden, den s k Alnarpsdalen (Fig 3:1 och Fig 3:3). Dalgången är berggrundstektoniskt betingad och ligger i ett område med unga tektoniska rörelser, i övergången mellan den Danska Sänkan och den starkt uppsruckna och berggrundsmässigt mosaikartade Fenno-skandiska Randzonen (Fig 3:3). Dalens riktning följer det berggrundstektoniska mönster med NV-SO-liga

förkastningslinjer, som dominerar det skånska landskapets horstar och dalsänkor.

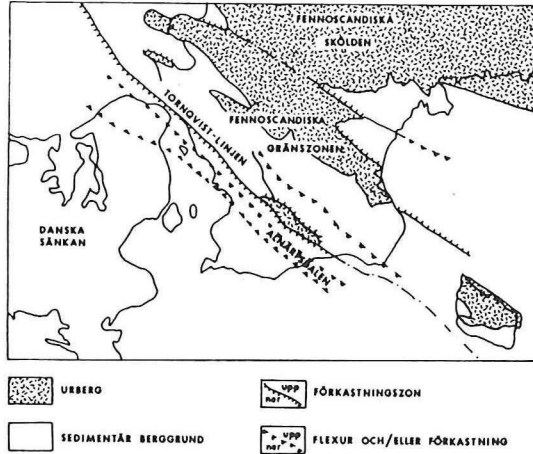

Fig 3:3. De viktigaste strukturdragen i berggrunden mellan den Fennoskandiska Urbergsskölden och Danska Sänkan (något modifierad efter Bergström m fl 1973).

Alnarpsdalen är helt igenfylld av unga kvartära sediment och kan därför inte spåras i den nuvarande landytan. I botten på dalgången, ungefär mellan -60 m och -35 m, ligger mäktiga flodavlagringar. Dessa flodsediment, som består av finkornig sand, kan man finna inom stora delar av Alnarpsdalens längdsträckning. De har också påträffats vid djupborringar på Ven. Ovanpå flodsedimenten ligger på Ven jordarter som är avsatta i nära kontakt med, eller direkt av inlandsis. Dessa lager kallas för Venformationen (Adriellsson m fl 1982).

För att få reda på under vilken av de kvartära istiderna som Ven bildats måste man åldersdatera jordlagren. Detta är i regel mycket svårt när det gäller inlandsisarnas avlagringar. Genom kärnborringar vid bl a Gärdslov i södra Skåne har man emellertid kunnat studera Alnarpsdalens flodsediment. Med hjälp av radioaktivt kol som ingår i organiska lager i flodsedimenten, har man också kunnat bestämma åldern på dessa. Dateringarna har gett åldrar på mellan $21\,300 \pm 3000$ år före nutid och $27\,535 \pm 5000$ år före nutid. Eftersom samma flodsediment påträffats i Alnarpsdalen under Ven kan man indirekt datera de glaciala avlagringarna som ligger ovanpå. De är således yngre än ca 21 000 år och tillhör då den senare delen av den yngsta istiden, Weichselistiden, som började för drygt 100 000 år sedan och tog slut för 10 000 år sedan.

3.2 Lagerföljderna i kustklintarna

Klintarna har en mycket komplex uppbyggnad och lagerföljderna på Ven utgör en omfattande serie av glaciala avlagringar. Genom att jämföra lagerföljder från de olika klintskärningarna kan man få en allmän uppfattning om öns uppbyggnad. Skärningarna i de höga klintarna söder

om Kyrkbacken (Fig 3:4) och längs öns sydkust är mest omfattande och innehåller varierande lager som tillsammans har en mäktighet av omkring 50 m. Större delen, ca 40 m, av den totala lagerföljden består av mer eller mindre väl sorterad lera och silt med inslag av finsand. Genom tektonik från inlandsisen har lagren blivit snedställda och lutar mer eller mindre kraftigt mot öster. Ovanpå de tektoniserade lagren, d v s överst i klintarna, ligger en ca 5-10 m tjock lagersekvens som domineras av osorterade moränlager. I de låga klintarna på öns norra kust är det framför allt dessa lager man ser.

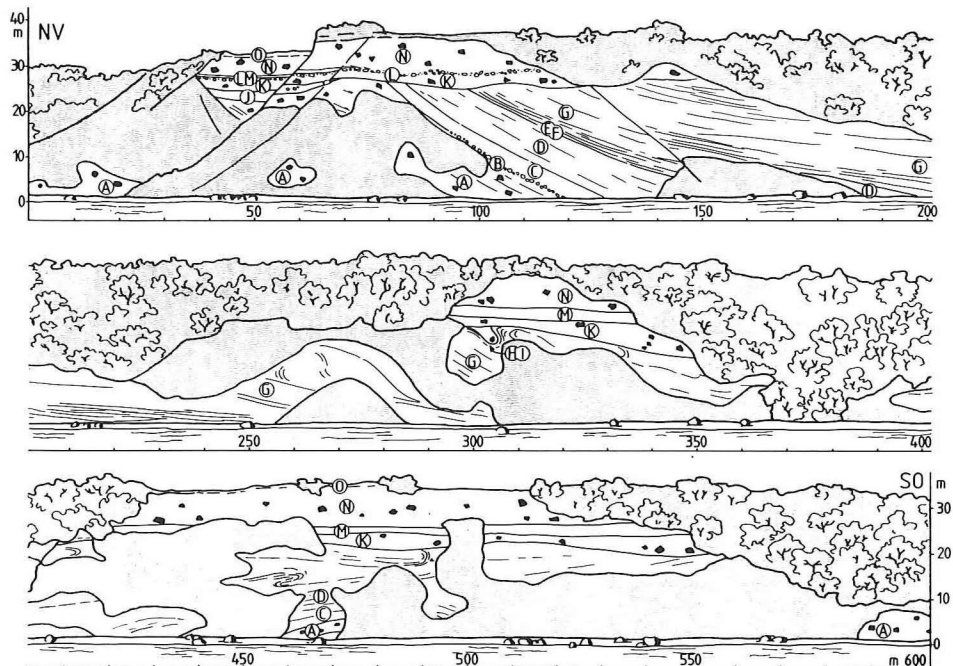

Fig 3:4 Klinten söder om Kyrkbacken. De olika lagerenheter, A - O, återfinns i Fig 5. (Adriellsson m fl 1982).

Om man studerar de olika lagrens kornstorlekssammansättning, lagringsstrukturer m m kan man uttolka avlagringarnas bildningsmiljö. En viktig information ger också det bergartsmaterial som finns i form av gruskorn och stenar i sedimenten. Bergarterna visar varifrån materialet kommit, och man kan t ex i moränerna urskilja olika isrörelse-riktningar hos de glaciärer som berört området. Fig 3:5 ger exempel på hur bergartssammansättningen i sedimenten kan variera. Något generaliserat kan man säga att sediment med kristallina bergarter och rät-lias-bergarter har transporterats från prekambriiska urberget och trias/jura-berggrunden norr och nordost om Ven (se kartan Fig 3:2) och sediment som innehåller paleozoiska (kambriska, ordoviciska och siluriska) bergarter och krita- och danien-bergarter kommer från den ostliga till sydliga sektorn.

Litostratigrafisk klassifikation	Lagerenheter ent. fig. 4	Litologisk facies och ungefärlig lagerföljlek [m]	Provnummer	Bergarternas gruppindelning					Antal gruskorn
				Kristallina bergarter	Rät-lias bergarter	Paleoz. bergarter sst skiffer kst	Krit- och danien- bergarter	Övrigt	
Ögnäslagret	O								
Kyrkbacken-ledet	N		14						618
			13						437
Laebrinks-ledet	M L K J		12						1067
			11						796
			10						816
glacialtektonik									
Västernäslad.	H		9						
glacialtektonik									
Glumslövs-ledet	G E E D V C		7						256
			6						304
			5						360
			4						164
			3						409
			2						622
Ålabodarna-ledet	A		1					383	

Fig 3:5 Litostratigrafisk indelning och klassifikation av klinten söder om Kyrkbacken, samt exempel på lagrens bergartsammansättning. (Adriellsson m fl 1982).

3.3 Weichselistidens utveckling i Ven-området

Genom att arbeta sig uppåt i lagerföljderna och genom att sammanställa och jämföra lagerföljder från de olika klintavsnitten kan man få reda på hur miljön successivt har förändrats och på så sätt få fram en utvecklingshistoria för Ven-området. En detaljerad redogörelse för klintarnas uppbyggnad och sedimentens miljöhistoriska utveckling finns i en avhandling (Adriellsson, 1984). Här skall i något förenklade drag redogöras för de olika lagerenheterna och den tolkning av miljön som har kunnat göras med utgångspunkt från dessa. Lagerenheterna har enligt geologisk praxis fått namn efter geografiska företeelser i det undersökta området. Lagren beskrivs i åldersordning med de äldsta lagren först.

Uranienborglagren

Uranienborglagren består av drygt 20 m fin- och mellansand som ligger närmast ovanpå berggrunden. Lagren har endast påträffats vid borring och kan inte studeras i klintarna.

Under den mellersta delen av Weichselistiden utgjorde det område där Ven nu ligger en del av en djup floddal, Alnarpsdalen. I dalgången rann en flod som troligen avvattnade stora delar av södra Östersjöområdet. Inlandsisen hade ännu inte nått ner till Skåne, men täckte sannolikt stora delar av Skandinavien. Mycket vatten var bundet i kontinenternas inlandsisar och havsytan låg därför mycket lägre än i nutid. Under Alnarpsflodens slutskede, mellan ungefär 30 000 och 21 000 år före nutid, avsattes mäktiga flodsediment i Alnarpsdalen. Materialet i flodsedimenten kom bl a från den tertiära berggrunden i södra delen av Östersjösänkan och innehåller bärnsten och fossila pinnar från bl a jättebarrträd av Sequoia-släktet. Alnarpsfloden kallas därför också ibland för Bärnstensfloden.

Ålabodarnalagren

Ålabodarnalagren består huvudsakligen av gråa diamiktona (osorterade) ler- och siltlager. Lagren har en ungefärlig sammanlagd tjocklek av 20 m och finns framför allt i klintarna på västra och södra kusten. Ålabodarnalagren finns också i de gamla lergravarna på nordkusten och längs fastlandskusten och det är framför allt dessa lager som man använt vid tegeltillverkningen.

För ca 21 000 år sedan nådde den första utlöparen från inlandisen ner till Venområdet. Det skedde i form av en glaciärtunga som följde Kattegattsänkan och invaderade norra Själland och det nordliga och mellersta Öresunds-området. Glaciären hade eroderat i finkorniga havssediment på botten av Kattegatt och sedimenten som bildades av den nordliga isströmmen kom därför att innehålla mycket lera och silt. Man kan också hitta sönderkrossade skal från snäckor och musslor som tidigare levit i Kattegatt.

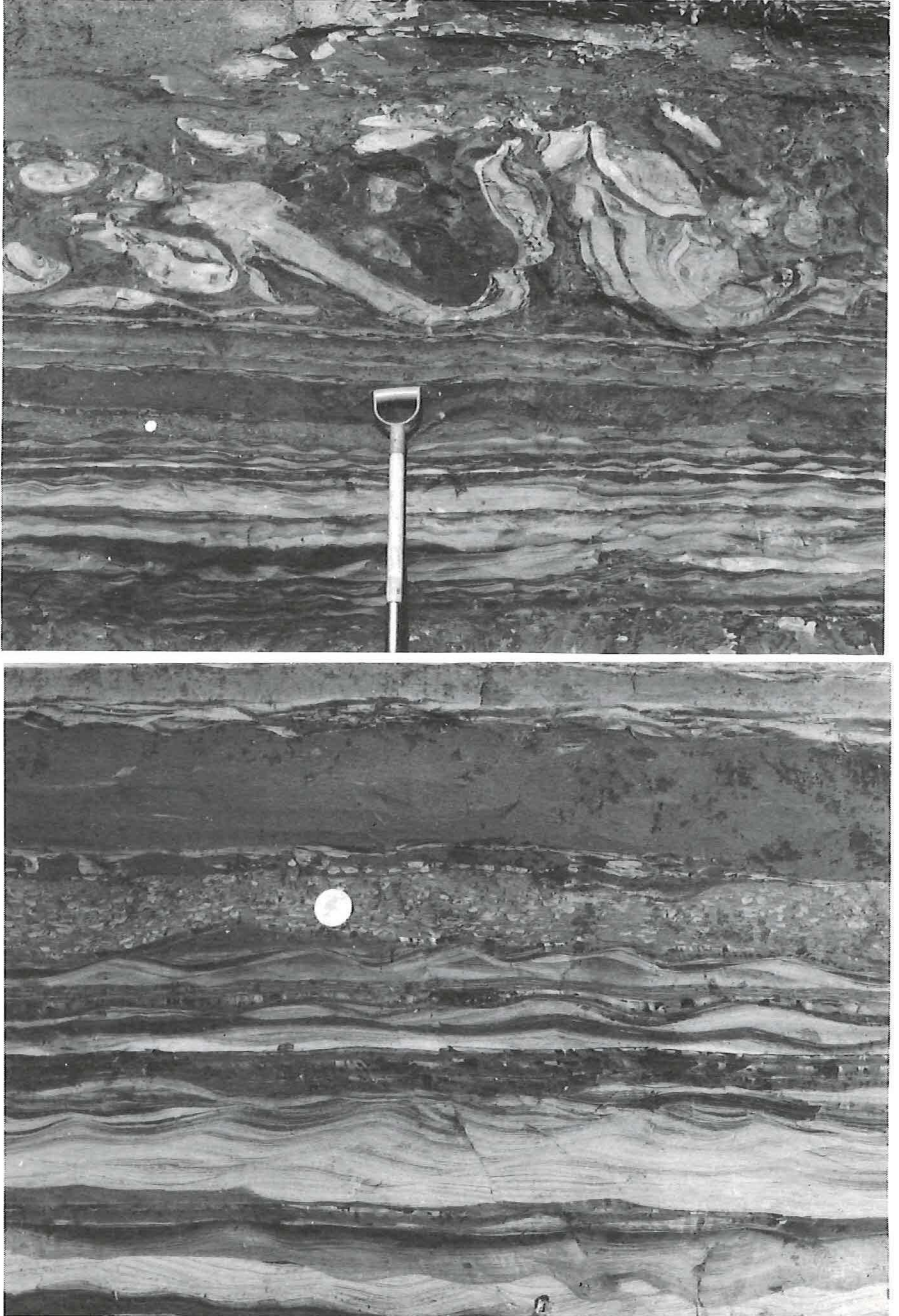
Glumslövlagen

Fig 3:6 o 3:7 Issjösedimenten i Glumslövlagen. Övre bilden visar omrörda sediment efter ett undervattensskred i issjön. Nedre bilden är en närbild av lerlagren och oscillationsrippels (böljeslagsmärken) i de siltiga sommarskikten.

Glumslövlagren består av sorterade sand-, silt- och lersediment som har en total tjocklek av 20-25 m på Ven. Motsvarande lager finns också i klintarna och de gamla lertäkterna på fastlandet. På Ven studerar man dessa lager bäst i klintarna på väst- och sydkusten.

Glaciärtungan som följde Kattegattsänkan dämde upp en stor issjö framför sig. När istillförseln från Kattegatt avtog, började glaciärfronten att förskjutas norrut. Över Ven-området kom issjölera att avsättas.

Under vintern var sjön isbelagd och de fina lerpartiklarna som var uppslammade kunde sedimenteras i det lugna vattnet. Under den korta arktiska sommaren gick isen upp och vågorna bildade böljeslagsmärken på issjöns botten (Fig 3:6 och 3:7).

Vid issjöns strand i öster mynnade en isälv. Vid älvmynningen byggdes ett stort delta upp. På de delar av deltat som låg ovanför issjöns vattenyta uppstod iskilspolygoner i det kalla arktiska klimatet.

Möllebäcken glacialteknik

Efter issjöstadiet inträffade en ny nedisningsfas. Denna gång kom isen från sydost. Vid glaciärens framryckning sköts de tidigare avsatta sedimenten upp i stora skollor som staplades mot varande. Genom denna glacialteknik kom de äldre sedimenten att förskjutas från sitt ursprungliga läge och i klintarna kan man se hur sediment som ursprungligen avsatts som horisontella lager nu ligger uppskjutna och ibland uppresta i nästan vertikalt läge.

Det var vid denna hopskjutning av sedimenten som Ven formades till en höjdrygg mellan Själland och skånska fastlandet. De tektoniserade Ålabodarnalagren och Glumslövlagren utgör således de viktigaste delarna i Vens uppbyggnad. Samtidigt bildades också backsåren från Glumslövs backar till Rönneberga backar på fastlandet genom en liknande hopskjutning av äldre sediment.

Genom inlandsisens successiva uppbyggnad kom isrörelsen att förändras till en mera nordlig riktning över Ven. Inlandsisen nådde samtidigt sin största utbredning i Nordvästeuropa under Weichselistiden, och isfronten sträckte sig från sydvästra delen av Jylland ner mot Hamburg och Berlin i Nordtyskland. Vid inlandsisens maximumutbredning (fig 3:8) skedde nog inte så mycket på Ven. Isen låg mäktig över Öresundsområdet och troligtvis var temperaturen så låg att inlandsisen var fastfusen mot sitt underlag och varken hade förmåga att avsätta moränmaterial eller att erodera i underlaget.

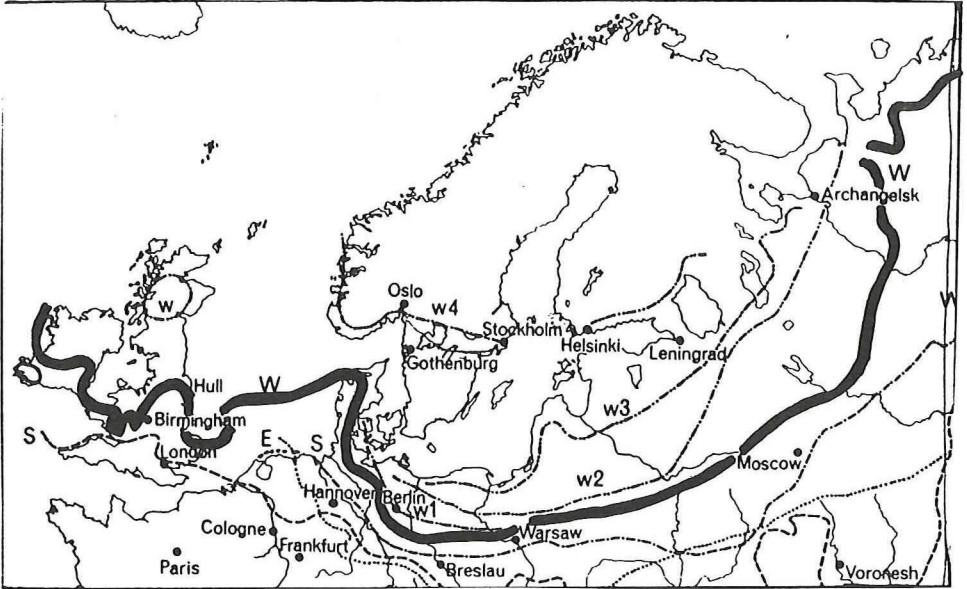

Fig 3:8 Inlandsisens största utbredning under Weichselistiden, ca 17 000 till 20 000 år före nutid.

Västernäslagren

Västernäslagren består huvudsakligen av diamiktona lager i form av moräner, samt grus och sand. Lagren har i regel en relativt liten utbredning och tjockleken varierar från 0 till ung 7 m. Västernäslagren finner man framför allt i den nedre delen av klinten på Vens norra och nordvästra sida.

Först i samband med inlandsisens reträtt började en ny påbyggnad av Ven. Ovanpå de glacialtektoniserade sedimenten avsattes ett lager morän. Isens rörelseriktning var nu från nordost, vilket innebar att moränmaterial transporterades av inlandsisen från urbergsområdet i Småland och norra Skåne och från trias/jura-berggrunden i Nordvästskåne. Denna morän är därför relativt rik på stora urbergsblock (Fig 3:9).

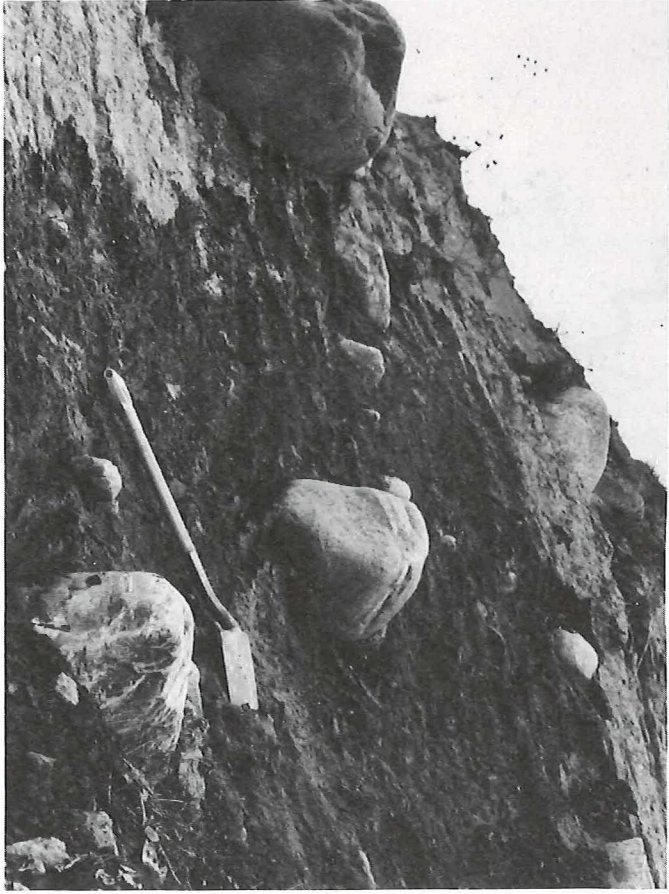

Fig 3:9 Västernäsmoränen i klinten nedanför södra fyren. Bergarts-
materialet kommer från nordost och moränen innehåller bl a
stora urbergsblock.

Förutom morän, som avsattes direkt av inlandsisen, kan man också
finna sandiga och grusiga isälvsediment. Man kan också se att
iskanten, när den passerade Ven, gjorde en tillfällig framryckning
och veckade och sköt ihop isälvsedimenten och avsatte också ytter-
ligare ett moränlager.

När inlandsisen försvunnit från Ven låg landskapet bart och vegeta-
tionslöst. I marken bildades perenn tjäle och vid sammandragningen i
kylan uppstod marksprickor som fylldes med is, s k iskilar (Fig
3:10).

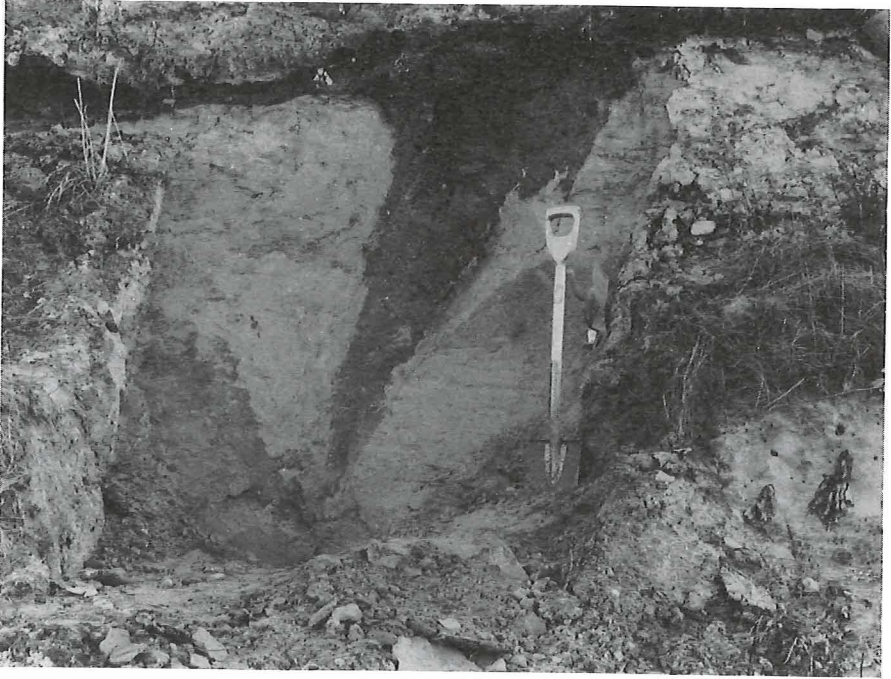

Fig 3:10 Fossil iskil fylld med Laebrink morän.

Laebrinklagren

Laebrinklagren domineras av ett moränlager, som har en mycket god kontinuitet och som ses i övre delen av klinten nästan över allt. Moränlagret har en något varierande tjocklek, från en knäpp meter till som mest 8,5 m.

Ännu var inte istiden slut. Genom en ny klimatförsämring kom inlandsisen åter att växa. Genom riklig snönederbörd på inlandsisen i södra Östersjöområdet kom den nya isströmmen att få en rörelse från sydost. En ny moräntyp med bergartsmaterial från Östersjöområdet avsattes på Ven (Laebrink morän). Den "baltiska" moränen innehåller således stenar som har sitt ursprung i Östersjösänkan bl a paleozoiska kalkstenar från Gotland, kvartsporfyrrer och rapakivgranit från Åland, röda sandstenar och röd och brun kvartsporfyr från Östersjöns botten.

När glaciärisen änyo smälte av från Ven kom havsvytan i samband med klimatförbättringen att stiga och havet trängde successivt in bakom den vikande iskanten. Stora block av glaciäris blev liggande kvar i den grunda havsviken i Öresund. Mellan isblocken sedimenterade lera och när isblocken smälte avsattes det moränmaterial som varit infruset i isen.

Kyrkbackenlagren

Överst i klintarna på södra och västra Ven finns en 3-5 m tjock lagerpacke som huvudsakligen består av diamiktona lager och lerlager. Lagren är ofta kraftigt deformerade.

När havsytan stod som högst efter isens avsmältning nådde havet en nivå på mer än 55 m över den nuvarande havsytan. Hela Ven var således täckt av vatten. Genom sundet seglade isberg och många av dem grundstötte på Ven. Moränmaterial som varit infruset i isbergen smälte ut och avsattes på botten tillsammans med lera. Isbergen kom troligtvis dels ifrån dödisblock som genom havsytans stigning kom att lätta och bli flytande, dessutom kom de sannolikt från inlandsisens "kalvande" isbräcka i södra delarna av Östersjön. Vi befinner oss nu drygt 13 000 år före nutid.

Havsytans stigning vid inlandsisens avsmältning är ett komplicerat samspel mellan två olika faktorer. Dels kommer de oerhörda mängder av smältvatten som bildas vid inlandsisarnas avsmältning att innebära en kraftig stigning av världshavens yta. Dels har inlandsisen genom sin tyngd pressat ner jordskorpan och när isen tunnar ut och försvinner sker mycket komplicerade rörelser för att återställa jordskorpan ursprungliga läge.

3.4 Den postglaciala tiden

Trots att inlandsisarna fortsatte att smälta i ytterligare flera tusen år och havsytan därmed fortsatta att stiga, kom den kraftiga landhöjningen efter isens försvinnande att innebära att havet sjönk undan relativt i förhållande till land. Landet höjde sig således snabbare än havsytan. Till slut blev stora delar av Öresund torrlagda. Kanske stod vatten kvar bara i djuphålorna norr och öster om Ven. Denna tid kallas fastlandstiden och Skåne var förbundet med Danmark och övriga kontinenten. Fastlandstiden varade fram till för ungefär 8 000 år sedan.

För ca 10 000 år sedan förbättrades klimatet i Nordvästeuropa så markant att man anser att Weichselistiden avslutades och den postglaciala tiden började. Då stod inlandsisens södra kant uppe i mellansvenska sänkan och i Skåne hade den senglaciala tundran börjat övergå i björkskog. Under fastlandstiden växte således skog på delar av nuvarande södra Östersjöns och Öresunds botten. I samband med klimatförbättringen smälte de kvarvarande inlandsisarna mycket snabbt och smältvattnet rann ut i havet. I Skåne hade landhöjningen efter istiden avtagit och havsytan steg nu snabbare än landytan. Havet började då att översvämma land igen och saltvattnet började tränga in genom de Danska Sunden och Öresund och in i Östersjön. Ven blev åter en ö. Detta skedde för drygt 7 000 år sedan och för omkring 5 000 år sedan hade havet nått sin högsta nivå under postglacial tid i sydvästra Skåne. Havet stod då ca 5 m högre än nu och strandmärken från översvämningsperioden, som kallas Littorinatransgressionen, hittar man bl a nedanför Backafallen vid Kyrkbacken. Det plana område där bebyggelsen nu ligger, utgjorde då strandbredden och vågorna svallade ända in mot Backafallens fot.

Littorinatransgressionen inträffade i samband med den postglaciala tidens klimatoptimum och de torrare delarna av Ven var sannolikt be vuxna av ådellövskog med ek, alm och ask. Genom pollen som finns bevarade i torv och gyttjelager kan man se att människan började ta marken i besittning i Danmark och Sydsverige vid denna tid (Landnamskedet 5 000 - 4 500 år före nutid). Mycket tyder på att Ven fick sin första bofasta befolkning under detta skede. Genom skogsröjning och kreaturens betesgång förvandlades skogen delvis till åkrar och hagar.

Människans aktivitet på Ven har sedan så gott som helt trängt undan skogen och de extensiva beteshagarna. Kulturinflytandet har på så sätt slagit ut den ursprungliga naturliga vegetationen.

(Den sen- och postglaciala vegetationsutvecklingen är inte specifikt undersökt på Ven, men pollendiagram från Danmark och Sydsverige visar så stora likheter att den generella bilden direkt kan tillämpas för Ven.)

3.5 Strandklintarnas betydelse för kvartärgeologisk forskning och undervisning

En av de viktigaste problemställningarna inom glacialgeologisk forskning i Sydsverige, Danmark och Nordtyskland gäller det mycket komplicerade isrörelsemönster som kan spåras i istidernas avlagringar. Under det senaste decenniet har den klassiska glaciationsmodellen, som har sitt ursprung i Otto Torells arbeten från förra århundradet, starkt ifrågasatts.

Nya korrelationsmetoder och förbättrade möjligheter att tolka paleomiljöer har intensifierat forskningen kring Weichselistidens utveckling och de klimatiska och glacialdynamiska orsakerna som ligger bakom det komplicerade isrörelsemönstret.

Det källmaterial som en geolog har tillgång till består av borrhärlor och skärningar. Borrhärlor ger i regel små möjligheter att tolka de glaciala sedimentens bildningsmiljö och har därför ett begränsat värde. De skärningar som studeras är ofta tillfälliga blottningar i samband med vägbyggen, grundgrävningar, ledningsdiken, täktverksamhet eller dylikt. De naturliga skärningar som finns på Ven står emellertid ständigt öppna för studier. Generationer av geologer har tillgång till samma skärningar, man har möjlighet att när som helst demonstrera primärmaterial i fält och man kan återkomma för att komplettera när nya undersökningsmetoder utarbetas.

De omfattande blottningarna ger också möjlighet att följa de olika lagrens laterala och vertikala förändringar och variationer. En regional miljöutvecklingsmodell bygger i regel på fragmentariska lagerföljder från flera olika lokaler. Den goda tillgången på skärningar i kustklingarna innebär att korrelationerna mellan de olika klintavsnitten blir mycket säkra, och man kan inom ett mycket begränsat område studera avlagringar från flera olika nedsningsfaser under Weichselistiden.

Det faktum att lagerföljderna på Ven representerar en rik variation av sedimentationsmiljöer gör också att klintarna är utmärkta studieobjekt vid exkursioner och fältkurser både på grundutbildningsnivå och för forskare vid universiteten.

En förutsättning för att Ven skall bevara sitt värde från geologisk forsknings- och undervisningssynpunkt är att klintarna inte beläggs med generellt förbud mot renrensning och grävning i begränsad skala.

3.6 Kusterosionen

Ön Ven reser sig som en flack platå med branta sidor upp ur Öresund. Platåns högsta delar finns i sydost och i ett stråk tvärs över öns mellersta del. Från det allra högsta området kring nya kyrkan och Uranienborg, som ligger ca 45 m ö h, sluttar platåytan flackt mot norr ner till ca 5 m ö h vid nordvästra hörnet. Platåns överyta består huvudsakligen av morän och skiljer sig inte nämnvärt från det bördiga slättlandskapet i sydvästra Skåne (Fig 3:11).

När man färdas uppe på den flacka moränplatån anar man inte något av den dramatiska morfologi som möter en när man närmar sig platåns kanter. Den flacka överytan slutar tvärt i branta kustklintar som på sina ställen är mer än 35 m höga (Fig 3:12).

Klintarna består av mycket branta erosionslänter som ibland är nästan helt vertikala. Klinten avslutas nedtill av ett strandhak. Nedanför strandhaket följer den flacka strandbredden som avslutas vid vågornas svallzon. Strandhaket och den inre delen av strandbredden nås inte av vågverkan annat än vid extrema storm- och högvattenståndstillfällen. Stormstrandlinjen uppe vid strandhaket ligger på Ven mellan 1,5 och 2 m över normalytan.

Klintar är en erosionsform som uppstår längs kuststräckor där skillnaden mellan havsytans nivå och landytans nivå är stor. De vackraste och mest imponerande kustavsnitten finner man där en hög höjd på klinten kombineras med en aktiv erosion, d v s på öns västkust söder om Kyrkbacken (Fig 3:12) och på sydkusten. Fig 3:13 visar de kuststräckor där erosionen för närvarande är mest aktiv och där större blottningar av mineraljord förekommer.

Kustens utseende är resultatet av en kombination av olika erosionsprocesser. Erosionen i de höga klintarna sker huvudsakligen genom massrörelser antingen i form av skred eller som ras. På Ven är kustbranterna utbildade i lösa, finkorniga avlagringar och erosionen får därför speciella former. Själva strandens utformning är betingad av vågprocesser som eroderar och borttransporterar material upp till strandhaket.

Fig 3.11 Moränslättlandskap på södra Ven.

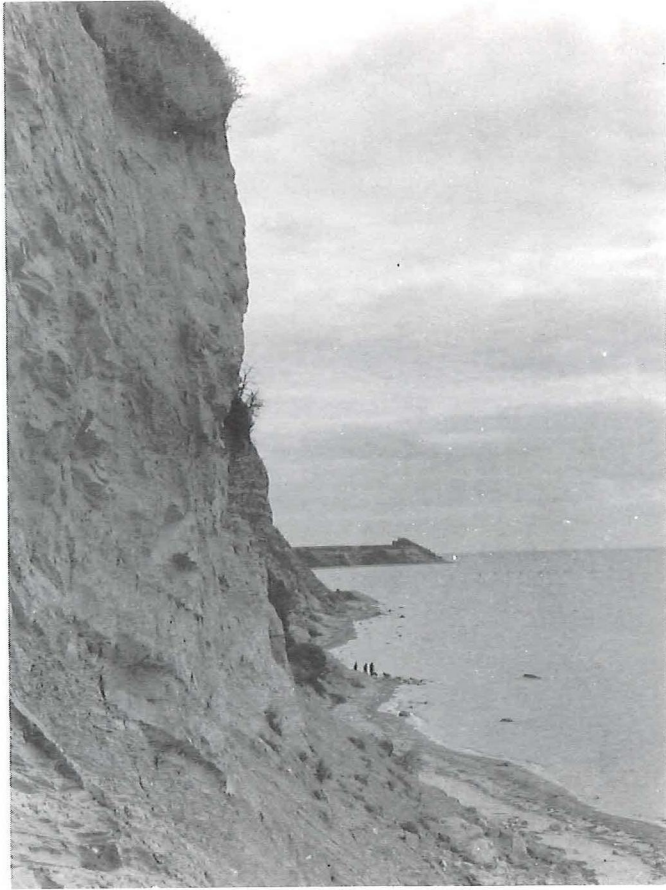

Fig 3:12 Den höga klinten söder om Kyrkbacken.

Skred

Av massrörelserna har skreden i regel den största omfattningen då tusentals kubikmeter jordmassor kan ändra läge under en mycket kort tid. Skreden på Ven sker vanligen genom en rotationsrörelse i så kallade skålskred, som lämnar efter sig ett halvcirkelformat skredärr i övre delen av sluttningen och en utskjutande lob i den nedre delen av skredområdet. Ett omfattande sådant skred inträffade 1 mars 1975 söder om Kyrkbacken. De uppskjutna jordmassorna i den nedre delen av ett skredområde bildar ett motstöd och stabiliserar sluttningen. Ytterligare skredrörelser sker bara i den översta branta delen och får då en betydligt mindre omfattning. Flera fina exempel på gamla skredområden med sådana stabiliserande lober finns utefter syd- och västkusten.

Skred uppstår i silt- och lerhaltiga jordlager där sammanhållningen mellan jordpartiklarna reduceras vid en hög vattenhalt, och där det morfologiska läget gör att ett mottryck saknas. Det krävs således en kombination av geologiska, hydrologiska och morfologiska betingelser. Ven är till största delen uppbyggd av finkorniga jordarter. De siltiga lagren suger snabbt upp och magasinerar stora kvantiteter vatten. Vattencirkulationen i lerlagren sker däremot mycket långsamt och leran har därför en vattendämmande effekt. Delta- och issjösediment i de s k Glumslövslagren (se fig 3:8 o 3:9) innehåller dessutom sandiga lager som fungerar som vattenledare. Genom den glacialteknik som jordlagren utsatts för har det bildats veck och fickor med förutsättningar för lokala uppdämningar av vatten i marken.

Vattnet i marken bildas genom infiltration av nederbörd på moränplatån. Under sommarhalvåret är nederbörden relativt liten och en stor del av vattnet avdunstar direkt från ytan. Tillskottet av grundvatten blir därför litet. Grundvatten försvinner också genom växternas upptagning och genom konsumtion från brunnar. Den naturliga dräneringen av grundvattnet sker ut mot havet. Dessa grundvattenläckage ser man i klintarna som fuktiga områden med frodig vegetation även under mycket torra perioder mitt på sommaren. Under vinterhalvåret ökar nederbörden samtidigt som avdunstningen minskar. Detta innebär ett ökat tillskott till grundvattnet. Kraftig nederbörd eller snabb snösmältning kan resultera i så stora tillskott att den naturliga dräneringen mot klintarna inte går tillräckligt snabbt. Grundvattenytan stiger, vattenhalten och porvattentrycket i jordlagren kan då öka och marken blir skredbenägen. En tjälning av klintarna under kalla vintrar kan också stoppa upp avtappningen från grundvattenmagasinet och vattentrycket i jordlagren bakom klinten ökar. De hydrologiska förutsättningarna för att skred skall uppstå uppnås således framför allt under vinterhalvåret.

En vattenhaltig finkornig jordart i ett flackt landskap utgör i sig ingen skredrisk. Det mottryck som omgivningen representerar hindrar jordmassorna från att röra sig. Om den stödjande omgivningen försvinner, t ex genom våg- eller floderosion, kan däremot skreden utlösas. För Vens del innebär vågornas erosion en kontinuerlig borttransport av stödjande jordmassor inom strandbreddens område, och därmed upprätthålls en tryckmässig obalans i marken innanför klintarna.

Ras

Vid ras förflyttas i regel mindre jordmassor. Ofta rör det sig dock om flera ton. Vid rasen medverkar inte vattnet som utlösare av massrörelsen utan denna sker uteslutande på grund av gravitationen. I ett torrt homogent finkornigt material är de sammanhållande molekyllära krafterna ofta så stora att ras inte uppstår. I en naturlig jordart finns emellertid svaghetszoner i form av sandskikt, torksprickor, tektoniska sprickor eller dylikt. Tektoniska sprickor är för övrigt mycket vanliga i klintarna på Ven. Dessa svaghetszoner underlättar rasen. Rasrisken är störst i de brantaste partierna. I samband med skred uppstår mycket branta väggar i klintarnas översta del. Ibland utbildas t o m överhäng. I nedersta delen av klinten, vid strandhaket, sker en underminering genom vågornas erosion. Rasen i den övre delen av klinten sker under hela året och är således också vanliga under sommaren då kraftiga vertikala torksprickor bildas. Rasen i den nedre delen sker framför allt i samband med högvattenstånd och stormtillfällen, d v s huvudsakligen under höst- och vinterhalvåret, då en underminering sker.

Vågornas erosion

Vågornas eroderande verkan är framför allt beroende av vattenståndsläget och vågornas energi. Vågenergin bestäms huvudsakligen av vindens hastighet. Stormvindar i Öresundsområdet är vanligen västliga och infaller framför allt från oktober till februari. Havsyntans läge varierar beroende på vindarnas riktning. Högvattenstånd i Venområdet inträffar i samband med sydväst- till nordvästliga vindar då havsvatten från Kattegatt pressas in mot svenska västkusten och in i Öresund. Vid övriga vindriktningar uppnås en motsatt effekt med lågvattenstånd som resultat.

Den största erosionseffekten erhålles när stora vågor samspelar med högt vattenstånd, d v s i samband med västliga stormar. Vågorna når då upp mot strandhaket och kan erodera i foten av klinten. Nedrasade och nedskridna jordmassor som hamnar på strandbredden tas om hand av vågorna och omvandlas snabbt till strandsand och grus. De finare silt- och lerpartiklarna tvättas ur och förs med strömmar ut på djupare vatten där de så småningom sedimenterar. Vid de kustavsnitt där klintarna till stor del innehåller morän blir strandsedimenten grovklastiska med mycket block och sten. Om klintarna domineras av finare sediment kommer stranden huvudsakligen att bestå av sand, som t ex norr och söder om Kyrkbacken.

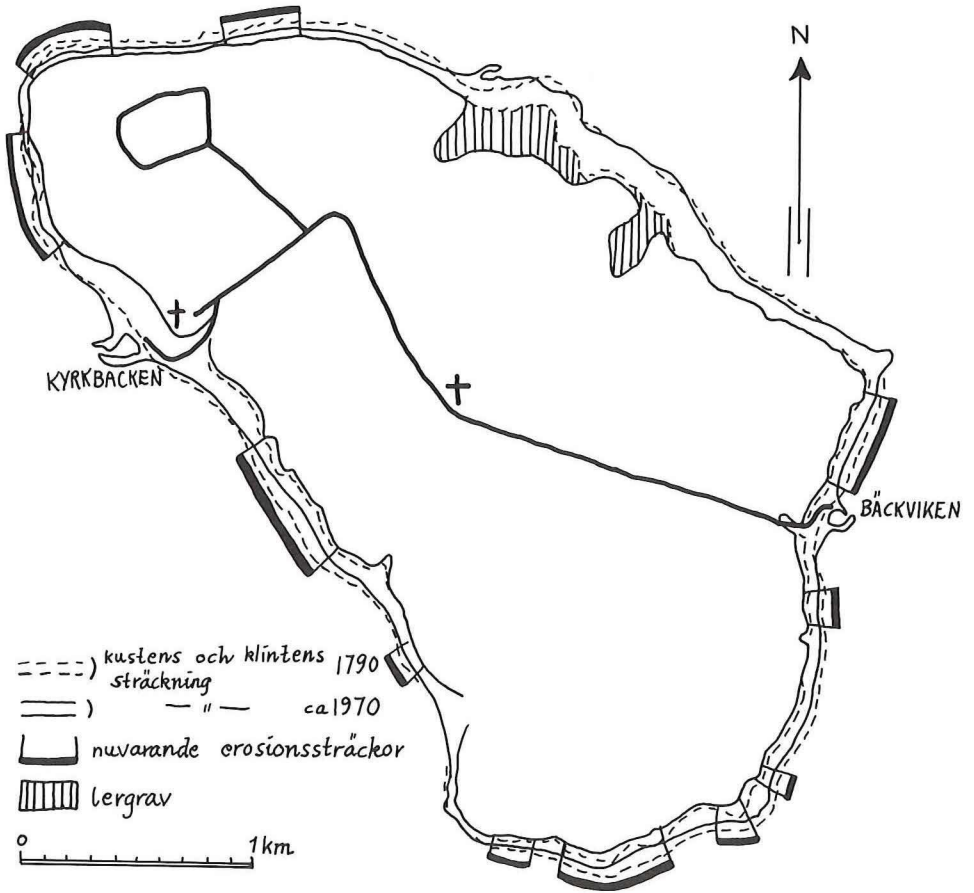

Fig 3:13 Kustens förändring under perioden 1790-1970.

Erosionens omfattning

De äldsta, relativt tillförlitliga kartor som omfattar hela Ven är från 1790-1791. På dessa kartor finns både strandlinjen och klintens översta begränsning inlagda. Genom att jämföra dessa kartor med moderna kartor kan man få en uppfattning om kustens och klintarnas förändring under närmare 200 år. De högsta värdena på den bakåtgripande erosionen sammanfaller i stora drag med de områden där den nuvarande erosionen pågår, d v s på öns nordvästra del, på västra kusten söder om Kyrkbacken och på sydkusten. I de mest utsatta områdena rör det sig om värden mellan 40 och 70 m vilket innebär ett medelvärde på 20 till 35 cm per år. Å andra sidan finns kuststräckor där rester av Littorinastranden finns bevarade, bl a vid Kyrkbackens samhälle nedanför gamla kyrkan, på öns sydvästspets samt på några ställen utefter östra kusten. Detta innebär att den bakåtgripande erosionen inom dessa områden i stort sett varit obefintlig under de senaste 5 000 åren. Lokalt har den största förändringen av klintens läge skett i samband med lertäkter för tegeltillverkning på östra sidan kring Norrebro och Husvik.

Kusterosionen har länge varit ett problem för befolkningen på Ven. 100-tals m² jordbruksmark kan försvinna bara i ett enda skred och vinterstormarna hotar både bebyggelse och vägar genom underminering. Under en decemberstorm 1902 förstördes delar av Bäckvikens hamn och 1923 utsattes kuststräckan och vägen söder om Kyrkbackens hamn för omfattande skador. De förebyggande åtgärder som punktvis vidtagits i form av cementmurar och träpallisader har tyvärr inte haft någon större effekt. Den typ av erosionshinder som traditionellt används kan möjligen ha effekt på normala vinterstormar. Den största skadan sker emellertid i samband med exceptionella högvattenstånd på ända upp mot 2 m över normalvattenytan. Att uppnå effektivt erosionskydd mot dessa stormtillfällen måste betraktas som orealistiskt. Det säkraste skyddet mot skador är att anpassa bebyggelse och vägar till de rådande naturkrafterna och undvika utbyggnad i de mest utsatta kustavsnitten.

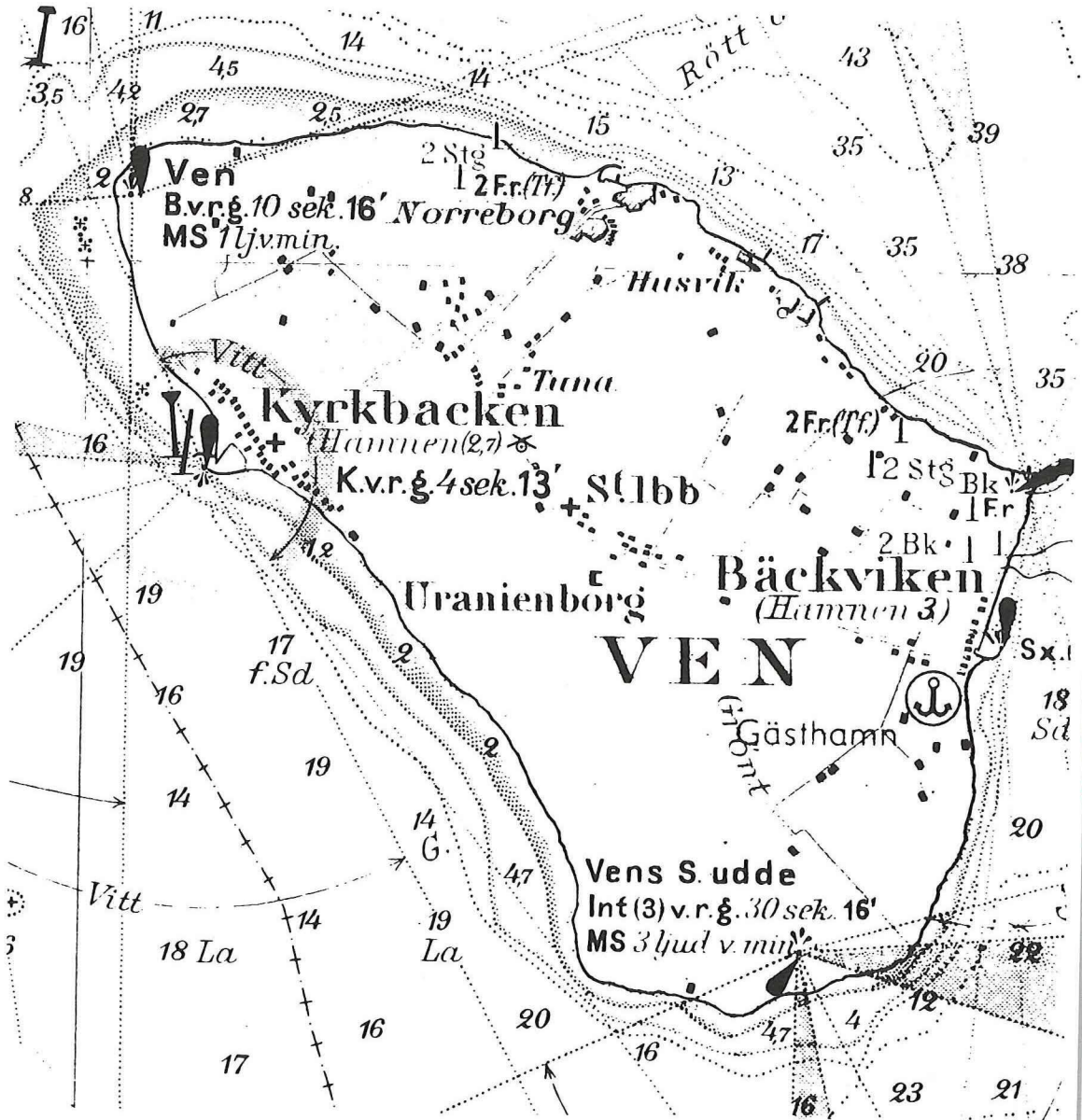
3.7 Litteratur:

Adriellsson, L., Mohrén, E., Daniel, E. 1982:
Beskrivning till jordartskartan Helsingborg SV. - SGU Ae 16.

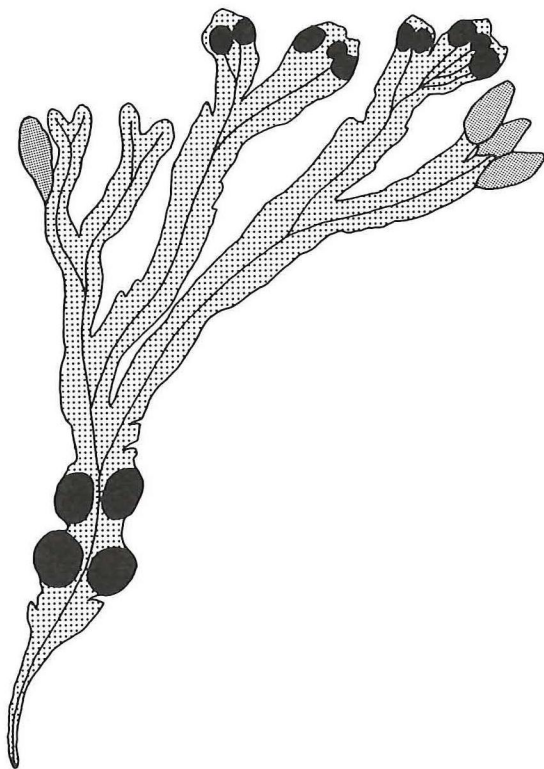
Adriellsson, L. 1984: Weichselian lithostratigraphy and glacial environments in the Ven-Glumslöv area, Southern Sweden. - Univ. Lund. Dept. Quat. Geol., Thesis 16.

4 HAVET RUNT VEN

(Torgny von Wachenfeldt)

Utdrag ur: Sjøkort över Öresund, norra delen, Sjöfartsverket
1972-73.

4.1 Vattenegenskaper och marinbotanik - AlgfloranBlåstång (*Fucus vesiculosus*)

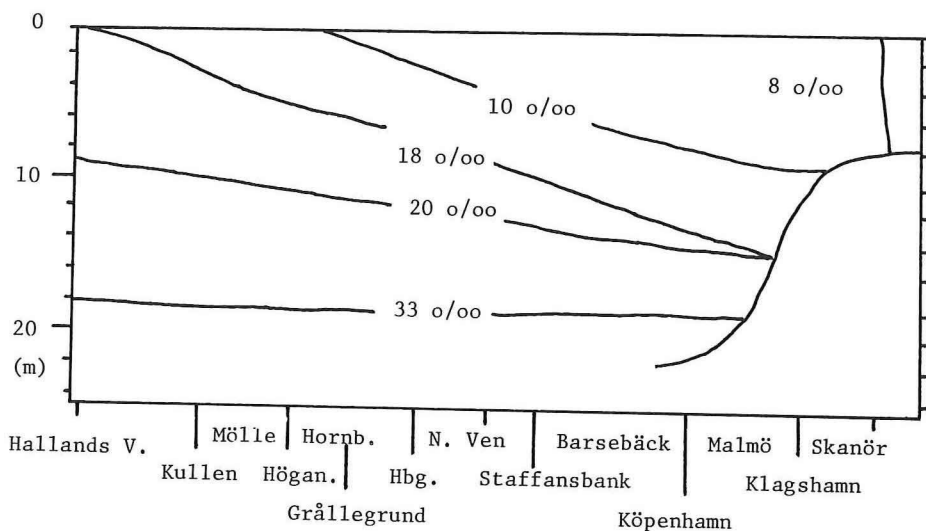
Vens stränder och omgivande botten består av sand och sten, några klippformationer existerar ej.

Djupförhållandena runt Ven varierar. På främst norra och östra sidan uppnår man snabbt stora djup. Utanför Hakens fyr finner man ett av de djupaste partierna i Öresund, Vensänkan med djup på 40-45 m. På södra och västra sidan finns grundområden.

Öresunds hydrografi karaktäriseras av den salthaltsgradient som finns mellan Östersjöns brackvatten och Skagerack-Kattegatts mera oceaniska vatten (se figur 4:1 nedan). I hela Öresund varierar salthalten starkt, ofta från dag till dag. Man finner även årstidsbundna fluktuationer. Dessutom är skillnaden i salthalt vid ytan och botten betydande. Medianvärden för salthalt vid olika djup vid Lappegrund norr om Helsingör framgår av tabell 1.

Tabell 1

Djup	Medianvärden (0/00)
0 m	13.37
5 m	14.78
10 m	19.13
14 m	23.35
17 m	29.97

Figur 4:1 Salthaltgradienten i Öresund

Den från norr mot söder sjunkande salthalten med dagliga variationer medför att den fastsittande algfloran i Öresund förändras på olika sätt.

- Från norr mot söder
- a) sjunkande artantal
 - b) förändring av algernas storlek mot allt mindre former
 - c) förändring i algernas vertikala utbredning mot större djup
 - d) reproduktionsstörningar främst hos rödalger där vissa stadier i livscykeln saknas.

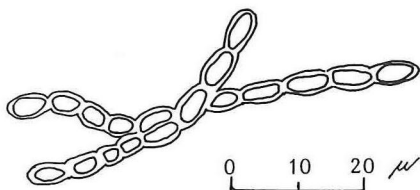
Vid Ven finner man ungefär 70 rödalgsarter, 40 brunalger och 45 grönalger - alltså totalt 155 arter. I Bohuslän är motsvarande siffra 350. Det största "manfallet" finner man bland röd- och brunalgerna.

Som ett exempel på storleksförändring och djuputbredningsförändring av alger vid Ven kan man nämna den kalkinkustrade rödalgen Coralina officinalis, som i Bohuslän är beståndsbildande på ca 0,5-1 m djup med en storlek av 4-6 cm. Vid Ven finner man den först under 15 m djup och då med en maximal storlek av 2 cm.

Den vertikala fördelningen av olika alggrupper i % vid Ven framgår av tabell 2.

Tabell 2

Djup	Rödalger (%)	Brunalger (%)	Grönalger (%)
0-5 m	32	36	32
5-15 m	63	20	17
15-25 m	80	14	6

Rödalg (Nemalion multifidum)

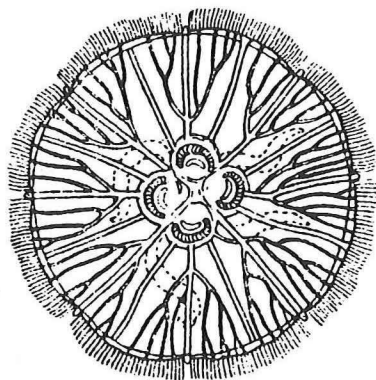
Genom att saltare bottenvattnen strömmar upp till ytan vid Norra Ven finner man här isolerade förekomster av flera alger som normalt inte växer så långt ned i Öresund. Exempel på sådana arter är bl a rödalgerna Nemalion multifidum, Porphyra linearis och Porphyra umbilicalis.

En art som spritt sig till den svenska västkusten och Öresund under senare år från norra Island är ishavstången Fucus inflatus. Den förekommer sedan mitten på 1960 i små bestånd i Bäckvikens och Kyrkbackens hamnar med de övriga Fucus-arterna blåstång och sågtång.

Några undersökningar som avser de fastsittande algernas biomassa och primärproduktion har ännu inte gjorts.

Vens vattenfauna

Öresund är i väldigt många avseenden - hydrografiskt, vattenkemiskt och -fysikaliskt, faunistiskt, floristiskt - ett högt intressant vattenområde. Det är av de anledningarna, samt att det ligger så nära de större befolkningskoncentrationerna både i Sverige och Danmark och så påtagligt samverkar i förehavandena i och mellan de båda länderna, som sundet väl avhandlats och dokumenterats (även) utifrån "naturvetenskapliga utgångspunkter".

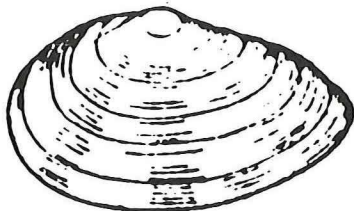
Öronmanet (*Aurelia aurita*)

Att beskriva Vens vattenfauna och -flora och även att teckna konturerna av de abiotiska förutsättningarna ställer dock till problem. Avgränsningar i det flytande mediet är svåra att göra och är ibland helt ogörliga och utan mening, då flera förutsättningar hela tiden ändras och artsammansättningar varierar.

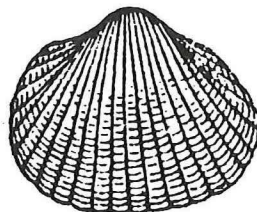
Det är lätt att vid en beskrivning över Vens vattenområde i stället allmänt behandla hela Öresund eller stanna vid mycket generella noteringar. Undersökningar inom Vens nära vattenområde - om man med det menar stranden från högvattennivån ut till 10 m:s djup - av mer heltäckande karaktär är också (okända), bristfälliga eller saknas helt.

Trots den goda dokumentationen av sundet och trots tillgången på goda ämnesföreträdare får Vens kustnära flora och fauna betraktas som "vit" - med det menat att den inte heltäckande kan tecknas utan att bli generell. "Det marina livets företrädare" har - trots att det strandnära vattenområdet inte är mer svårtillgängligt än de flesta landpartier - inte lyckats sprida sina kunskaper till en naturintresserad allmänhet och inte heller - som exempelvis landbotanisten - levandegjort sin vetenskap med ett allmänt intresse som följd.

Utän krav på en fullständig täckning av Vens vattenfauna återges här ett kort avsnitt gällande Ven och Öresund och dess djurliv ur Arvid Nilssons och Gunnar Thorssons uppsats "Ön Ven, dess natur, fauna och flora", publicerad i Sveriges Naturs årsbok år 1950. En kort, i delar rapsodisk, men god skildring av livet intill Ven i Öresund:

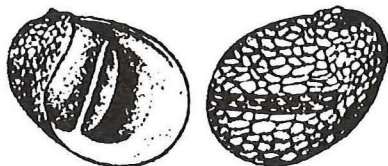

Sandmussla (*Mya arenaria*)

Hjärtmussla (*Cardium edule*)

"Mellan Ven och danska kusten når Sundet ett djup av 18-20 m, mellan Ven och Landskrona 55 m. Djurlivet på stranden och i det grunda vattnet är icke särskilt rikt. Vänder man på stenar i strandkanten finner man glasål, tångloppor, den vanliga borstmasken och ibland brackvattensnäckan *Neritina fluviatilis* var *baltica*. När man badar,

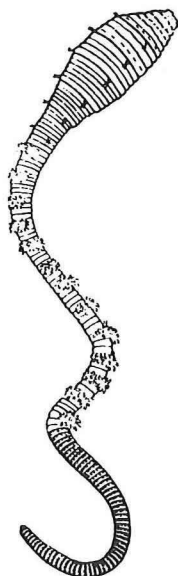
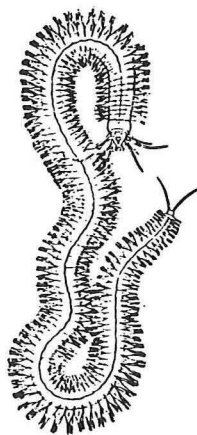
Neritina (Theodoxus) *fluviatilis*

ser man sandmaskens ekskrementhögar samt hjärtmusslans och sandmusslans andrörshål på sandbotten. Ålagraset (*Zostera*) har tidigare vuxit i väldiga ängar på grunt vatten, en tät och frodig vegetation, som nådde upp till vattenytan, och som därför otvivelaktigt har haft en icke ringa betydelse som dämpare av böljeslagens våldsamt under storm. Ännu finns det stora ängar av ålagräs, men de äro dock endast fattiga rester av den yppiga vegetation, som fanns innan en epidemisk sjukdom för 10-13 år sedan utrotade nästan all *Zostera* i våra hav.

Under *Zostera*-ängarnas glanstid var djurlivet rikare än nu, men ännu bjuda de på många intressanta djurformer: strandkrabbor, småsnäckor, blåmusslor och om sommaren flockar av näbbgäddans (*Belone esox*) ungar. Stenbitens ungar sitta fastsugna vid ålagräsens blad, och stora flockar av hästräkor och mysider svärma längs botten. Sundets yta är dock ganska fattig på djurformer; likheten med Östersjön är stor.

Men Öresund har sin hemlighet och sin rikedom på djupet. I ytan strömma Östersjöns brackvattenmassor mot norr, men vid botten nedanför 10-20 m djup strömmar det salta kattegattvattnet mot söder för att bromsas upp av en undervattenströmskel mellan Köpenhamn och Malmö. Öresund är således vad östersjövattnet angår ett verkligt sund, ett genomgångsfarvatten, medan det, då det gäller kattegattvattnet, närmast kan liknas vid en fjord, som slutar vid en linje mellan Köpenhamn och Malmö.

Runt om Ven strömmar alltså dessa två hav under och över varandra, Östersjön i ytan och Kattegatt i djupet, två vattenmassor med helt olika temperatur, salthalt och djurbestand, två vattenmassor, som blanda sig så litet, att temperaturen ofta kan ändra sig upp till 6 gr C vid en lodrät stigning två m genom "språngskiktet". Medan ytlagrets temperaturcykel i allt väsentligt svarar till klimatet på platsen, har bottenvattnet i Sundet sin egen rytm. En dykare, som skall arbeta på djupt vatten, måste använda handskar i maj men kan gå med bara händer i nov-dec.

Sandorm (*Arenicola marina*)Havsborstmask (*Nereis diversicolor*)

Hydrografiskt sett har Öresund knappast sin like, och i det salta bottenskiktet vimlar det av djur. Antalet arter av bottendjur är mer än dubbelt så stort som i Stora Bält, där vattenmassorna blandas. Många djurarter, som vid Bohuslän och i norra Kattegatt leva på ett större djup, ha i Sundet tillsammans med det salta vattnet "pressats upp" på mindre djup.

I Öresund finna vi alltså från 15-40 m:s djup ett djurliv, som i grova drag motsvarar faunan i norra Kattegatt från stranden ned till 70 m:s djup. Ett resultat av det genomströmmande vattnet är också, att de fritt simmande larverna av Sundets bottendjur transporteras med strömmen till andra områden, medan bottnens djurbestand i rikt mått rekryteras av larver från Kattegatt eller t o m från Nordsjön, tvingade in i Sundet av den salta bottenströmmen. Sundet och det sydliga Kattegatt rymmer också ett djursamhälle på lerbotten, Haploops-samhället, som på vattendjup över 20 m går tätt intill Vens norra kust. Det domineras av den lilla violetta tångloppan, *Haploops tubicola*, och kännes icke från något annat område i världen.

Som fiskeplats har Sundet gått starkt tillbaka i modern tid. De gamla "silläventyren", då sillen stod så tätt, att man kunde ösa upp den med händerna, är en saga blott. Makrill och näbbgädda kunna variera mycket i antal år från år. Torskfisket är betydligt mera konstant, och torsken pilkas ivrigt om sommaren från båt och om vintern från hål i isen.

Blankålen fångas i ryssjor under hösten, men ålen följer huvudsakligen fastlandskusten, och därför är ålfisket vid en ö som Ven mindre givande. Också fisket efter rödspättor och skrubbor har avtagit mycket. Medan flundreståndet i de danska sunden, Stora och Lilla Bält, upprätthålles genom årliga inplanteringar av unga fiskar från Nordsjön, av vilka upp till 90 % återfångas inom ett år efter utplantering, så måste Sundet på grund av sin internationella karaktär klara sig med sitt eget fiskbestånd. Det är därför icke att undra på att fisket går tillbaka.

Några forskare mena, att orsaken till denna tillbakagång delvis må sökas hos naturen självy, först och främst i den tilltagande tillförseln av bottenlam från de stora städernas kloaker. Andra forskare bestrida detta och mena, att kloakernas betydelse för Öresunds förorening är starkt överdrivna. Såväl på detta som på det fiskbiologiska området finnes det många uppgifter att lösa och rika möjligheter till ett fruktbart danskt-svenskt samarbete i vårt gemensamma farvatten."

Vens marina värden

Vens marina intressen är enligt statens naturvårdsverk PM 1297 "Utredning om skyddsvärda områden längs Sveriges kust MARINA RESERVAT 1980" följande:

- ö, klintområde med omfattande erosions- och transportbottnar med djuphålur i omgivande vatten
- geovetenskapligt intresse (kliffkust med abrationsplatå, tundramark med iskilar)
- djuphålorna uppehållsplatser för stor torsk (fritidsfiske).

I rapportens bruttolista över skyddsvärda kust- och havsområden som föreslagits av institutioner, länsstyrelser m fl myndigheter är Ven ett av 77 objekt. 40 objekt av dessa (Ven ej med) prioriteras i första hand.

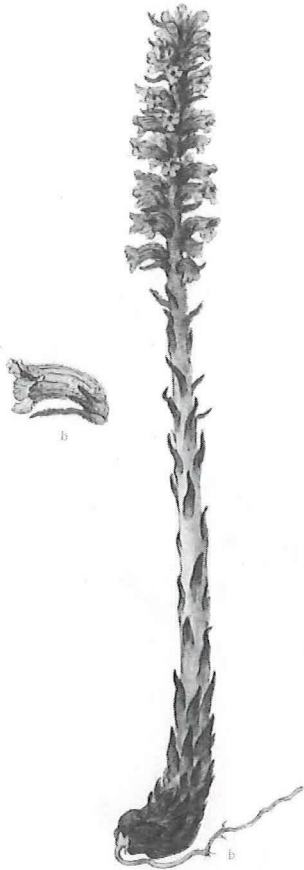
Kunskapen om de marina värdena längs Sveriges kust är i de flesta fall bristfällig. Detta medför att nya områden kan tillkomma, föreslagna utgå eller omprioriteras allt efter kommande undersökningar. I rapporten pekas särskilt på spelet mellan land- och vattenområden, där det sägs att naturvärdena på land (som på Ven) ofta har en direkt anknytning till de marina värdena.

Ur marinbotanisk synvinkel utgörs Vens värden främst av:

- Norra kustranden med Öresunds sydligaste förekomst, 50 km från normal förekomst vid Kullen, av flera bältesbildande rödalger, beroende på den upptryckning mot standen av norrifrån kommande vatten med högre salthalt. Vidare ligger den norra kustranden i skugga för förorenat vatten från söder vilket påvisas av lägre tungmetallnehåll i vattenorganismerna. Den norra sidan av Vens kust blir därigenom en mycket viktig referens i Öresund.
- Djuphålorna vid Haken och söder om Staffans bank.
- Staffans bank, även bl a en utpost för nordligare skaldjursarter.

5 VENS VEGETATION OCH FLORA

(Magnus Magnusson)

5.1 Inledning

Trots att Ven till allra största delen är uppodlad har ön en rikt varierad vegetation och en artrik flora. Detta beror i första hand på närvaron av de för odling oanvändbara backafallen. Här finns rasbrantvegetation, olika slag av ängsmarker, kärr och träddungar. Medan rasbranterna och de våtaste delarna av kärren är naturligt öppna har ängsmarkerna, utom i mycket utsatta lägen, uppkommit genom en långvarig beteskultur. I takt med ett alltmer minskande bete har buskar och träd kunnat kolonisera, vilket innebär att den artrika ängsfloran ersätts av ett fåtal skuggtåliga arter. Nedanför backafallen finns en strandremsa med en ofta ganska sparsam strandvegetation. Uppe på den helt uppodlade platån finns naturrefugier i form av jordtäckta gränsvallar, dammar, mangelgravar och mindre lövskogsdungar, främst Mossen.

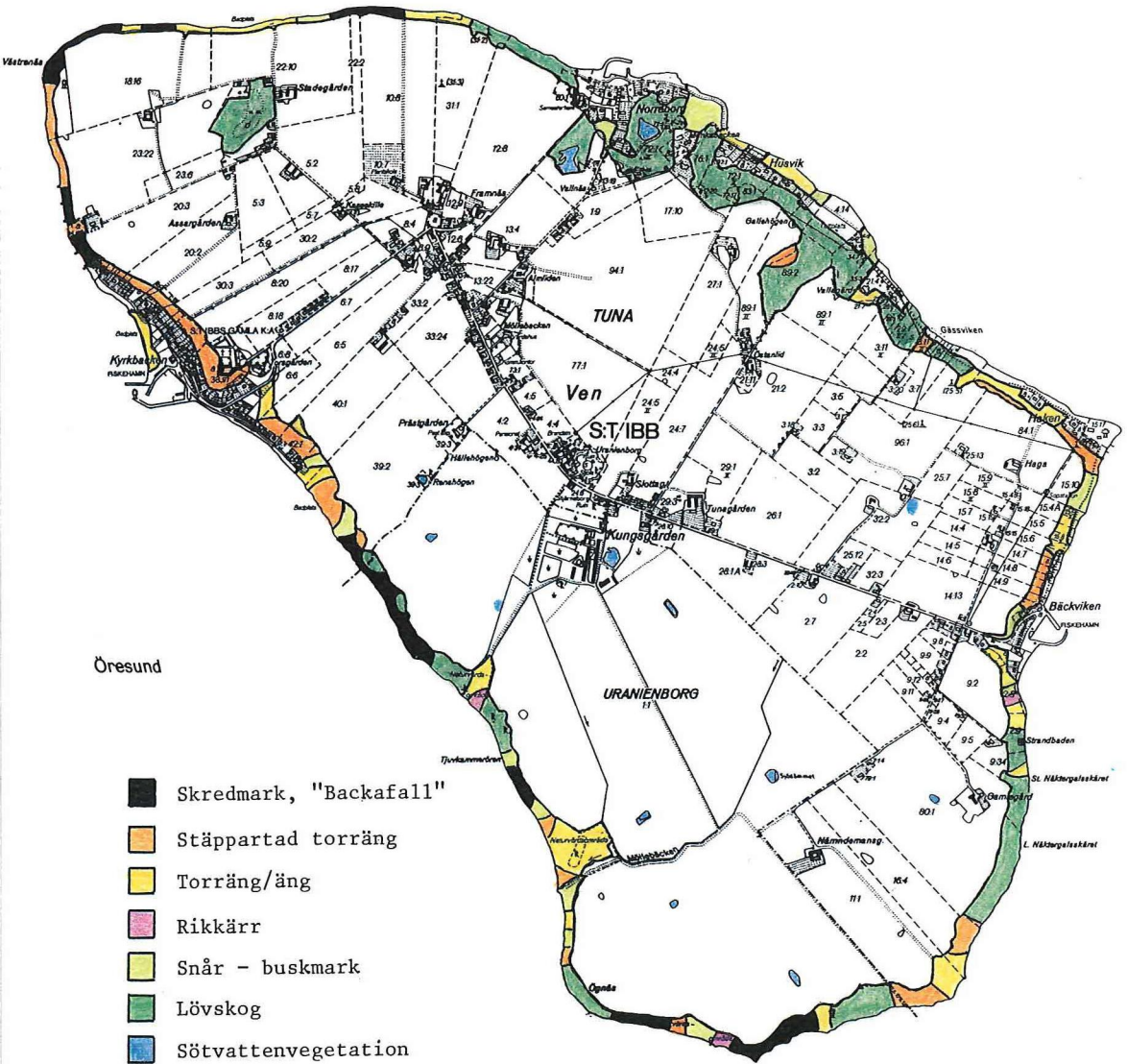
Klintsnyltrot (*Orobanche major*)

Den naturliga vegetationen på ön beskrivs i det följande med avseende på artsammansättning och igenväxningsförlopp. Artbeskrivningen kompletteras i ett avsnitt om floran i fråga om vår- och försommarblommande arter, ogräs samt utbredning av några särskilt intressanta arter. Framställningen bygger på en undersökning angående vegetationstyper och igenväxning (Magnusson 1987) samt på jämförelser med tidigare undersökningar av Nilsson (1950, 1961 och 1963) främst för att konstatera förändringar i vegetation och flora.

Nomenklaturen följer Krok & Almquist: Svensk flora 26:e uppl. 1984.

VEGETATIONSTYPER PÅ VEN

Öresund

5.2 Vegetationen

Strandvegetation

Stranden är uppbyggd av klappersten, grus, sand och inom de gamla tegelbruksområdena i den nordöstra delen även av tegelsten. Vegetationen är bäst utbildad där tång ansamlas samt på sand- och grusstränderna i Bäckviken och vid Kyrkbacken. Längs östkusten, där tångvallarna på grund av ett skyddat läge är särskilt påtagliga påträffas bl a kvickrot, gåsört, mållor, baldersbrå, snärjmåra, knölsyska och krusskräppa (*Elymus repens*, *Potentilla anserina*, *Atriplex* spp, *Matricaria maritima* ssp. *maritima*, *Galium aparine*, *Stachys palustris* och *Rumex crispus*). På de sandiga stränderna i Bäckviken och vid Kyrkbacken växer bl a strandråg, mållor, saltarv, marviol, kvickrot och sandrör (Kyrkbacken) (*Leymus arenarius*, *Atriplex* spp., *Honkenya peploides*, *Cakile maritima*, *Elymus repens* och *Ammophila arenaria*). Där stranden är något mera stabil som vid ögnäsudden och innanför stenskoningar i Husvik finns fragment av havsstrandäng. På den förra lokalen växer bl a salttåg, havssäv, strandkrypa, havs-sältning och vass (*Juncus gerardi*, *Scirpus maritimus*, *Glaux maritima*, *Triglochin maritima* och *Phragmites australis*) och på den senare bl a salttåg, strandmalört och gulkämpar (*Juncus gerardi*, *Artemisia maritima* och *Plantago maritima*). I övrigt är strandvegetationen oftast gles eller saknas. Andra havsstrandväxter är bl a strandkål och sodaört (*Crambe maritima* och *Salsola kali*).

Fig 5:1 Stenstranden strax nedanför Möllebäcken med Kyrkbacken och S:t Ibbs gamla kyrka långt borta i fonden.

Eftersom konkurrens från ett slutet växttäckte saknas kan arter som normalt inte hör hemma på stränder uppträda här tillfälligt. Detta gäller både arter som kommit via havet bl a solros och ringblomma (*Helianthus annuus* och *Calendula officinalis*) och sådana som kommit från land spontant t ex åkersenap (*Sinapis arvensis*) eller genom det vanliga bruket att lägga ut trädgårdsavfall längs stränderna. Likaså kan nya arter invandra och sprida sig. En sådan art är den från ostasien härstammande vresrosen (*Rosa rugosa*), som bildar snår i ovan delen av stranden vid bl a Stade och vid Kyrkbacken. En nyligen invandrad art, vilken ej finns uppgiven i Nilsson (1963) är den på Landskronakusten vanliga bitterkrassingens (*Lepidium latifolium*), som finns i ett mindre bestånd nordväst om Vingesti. Nyinvandring motverkas emellertid av de hårda förhållandena, som slår ut arter som ej är anpassade för miljön och jämförelser med beskrivningar av Nilsson (1961 och 1963) visar att artsammansättningen sedd över några år är ganska konstant. Så anger t ex Nilsson (1963) Husviksområdet (Olanders tegelbruk) som växtplats för strandmalört och gul-kämpar.

Erosionsområden

Erosionsbranterna, som finns utbredda på nord-, väst- och sydkusterna kan sakna vegetation eller koloniserats av främst tussilago, åker-

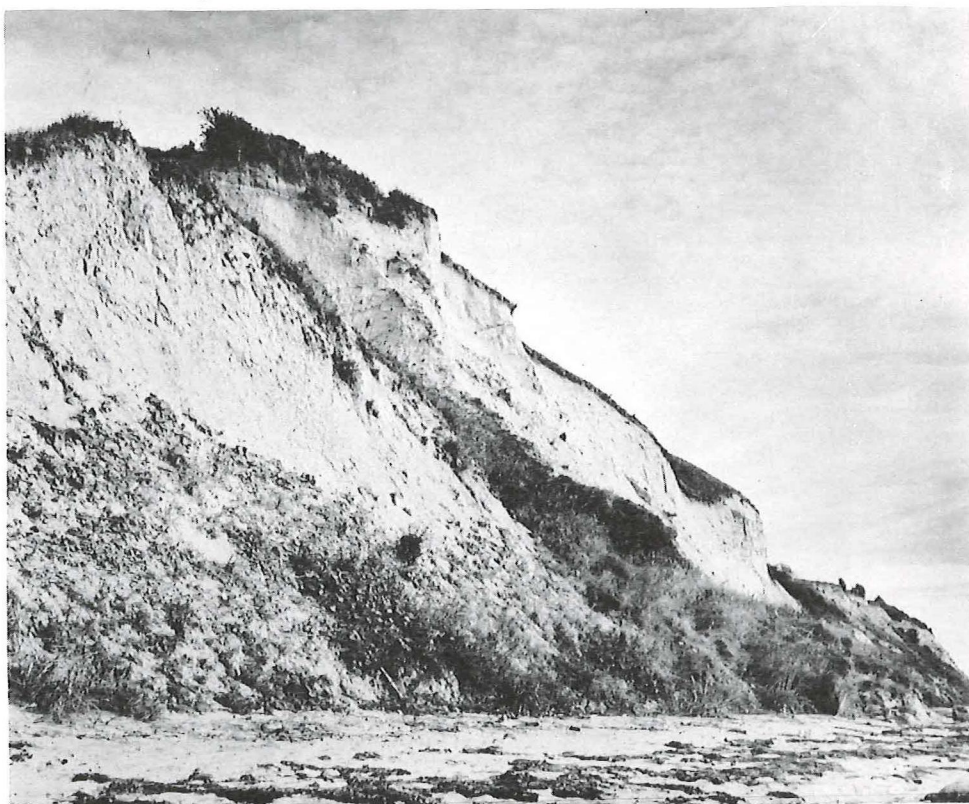

Fig. 5:2 Eroderat och eroderande backafall med pågående växtkolonisation i olika stadier.

vinda, hundäxing, åker- och vägtistel, svinmolke, kvickrot, åkerfräken och rödsvingel (*Tussilago farfara*, *Convolvulus arvensis*, *Dactylus glomerata*, *Cirsium arvense* och *C. vulgatum*, *Sonchus asper*, *Elymus repens*, *Equisetum arvense* och *Festuca rubra*) d v s i huvudsak ogräs av vilka dock några kan antas ha en naturlig växtplats här. Ibland kan även andra ej lika triviala ogräs påträffas i branterna som den på platån alltmer minskande rågvallmon (*Papaver dubium*). På väst- och sydkusten ingår på några platser representanter för den stäppartade torrängen (se nedan) bl a ängshavre, berggröe, spåtistel och fältvädd (*Arrhenatherum pratense*, *Poa compressa*, *Carlina vulgaris* och *Scabiosa columbaria*) i pionjärvegetationen. Genom erosionen, som i stort sett sker konstant inom samma områden, bibehålles vegetationen på pionjärstadiet samtidigt som artsammansättningen blir instabil. Det senare återspeglas i att de av Nilsson (1963) som typiska kolonisatörer vid rasbranternas fot angivna arterna stor sötväppling, svartsenap och vanligt saltgräs (*Melilotus altissimus*, *Brassica nigra* och *Puccinellia retroflexa*) söktes förgäves. Däremot är de av Nilsson (1963) som domineranter betecknade arterna inom rasbranterna med undantag av vass (*Phragmites australis*) domineranter även i dag (åkerfräken, kvickrot, åkervinda, åkertistel och tussilago).

Stäppartad torräng

Den stäppartade torrängen är tillsammans med rikkärren den mest intressanta vegetationstypen på ön. Det är en vegetationstyp, som i Skandinavien är typiskt utbildad i de södra och sydöstra kalkområdena från Danmark, Skåne, Öland och Gotland till Uppland och Åland samt på Västgötasiluren (Sjörs 1967). Artrikedomen är stor med stort inslag av sydliga-sydöstliga arter. Vegetationstypen är resultatet av en långvarig beteskultur utan gödsling och växer igen om betet upphör. På Ven är samhället utbredd i backafallen runt ön utom på nordkusten och uppvisar stor variation. Bäst utvecklat är samhället vid Kyrkbacken och i Prästgårdsbackarna där bl a ängshavre, flentimotej, tulkört, röd- och väddklint, blodnäva (Prästgårdsbackarna), gulmåra, kustruta, berggröe, brudbröd, spåtistel, kungsmynta, backvicker (Kyrkbacken), hedblomster (Prästgårdsbackarna), fältmalört, bergmynta (Prästgårdsbackarna), backsmultron, puktörne, lundtrav och backlök (*Arrhenatherum pratense*, *Phleum phleoides*, *Vincetoxicum hirundinaria*, *Centaurea jacea* och *C. scabiosa*, *Geranium sanguineum*, *Galium verum*, *Thalictrum minus*, *Poa compressa*, *Filipendula vulgaris*, *Carlina vulgaris*, *Origanum vulgare*, *Vicia cassubica*, *Helichrysum arenarium*, *Artemisia campestris*, *Satureja vulgaris*, *Fragaria viridis*, *Ononis repens*, *Arabis hirsuta* och *Allium oleraceum*) ingår. Till skillnad mot övrig stäppartad torrängsvegetation på Ven men i likhet med huvudtypen, som den beskrives i Vegetationstyper i Norden (1984), är fårsvingel (*Festuca ovina*) vanlig inom vissa delar här. Fårsvingelns roll har på Ven närmast övertagits av rödsvingel och smalbladigt ängsgröe (*Festuca rubra* och *Poa pratensis* ssp. *angustifolia*).

Den stäppartade torrängen vid Kyrkbacken fortsätter mot Västrenäs men blir samtidigt artfattigare och utsätts för ras.

Mellan Prästgårdsbackarna och Nämndemansgårdens backafall finns stäppartad torräng inom flera ofta ganska små ytor. Anmärkningsvärda stäppartade torrängar finns bl a på södra kanten av svackan söder om Prästgårdsbackarna där bl a klintsnyltrot (*Orobanche elatior*) ingår, omedelbart norr om gränsen till Kungsgårdens ägor där flera arter är gemensamma med den stäppartade torrängen på den nordöstra kusten samt på ett par ställen på sydöstra kusten där artrikedomen är stor.

Nämndemansgårdens backafall i den sydöstra delen av ön hyser en avvikande form av stäppartad torräng på grund av den stora dominansen av raklosta (*Bromus erectus*). Arten har sannolikt, skriver Nilsson (1963), kommit in i samband med vallodling inom den plåtåliknande delen och förmått sprida och etablera sig i omgivande

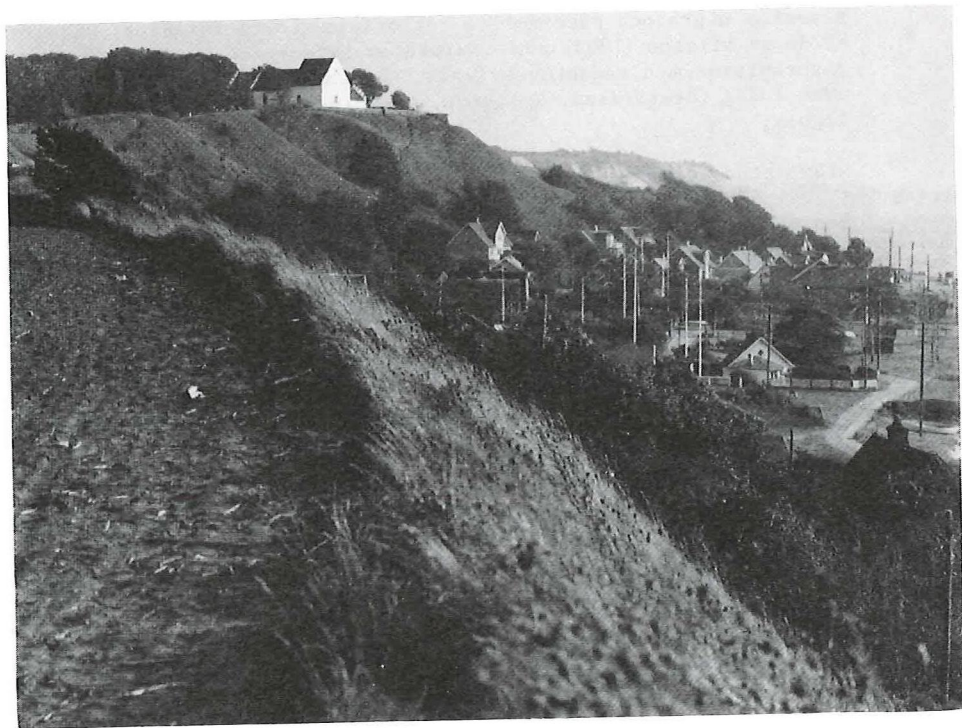

Fig. 5:3 De stäppartade torrängsbackarna norr om Kyrkbacken och S:t Ibbs gamla kyrka.

terräng. Raklostan kan så gott som helt dominera men ofta ingår även andra arter som fältvädd, brudbröd, puktörna, fältmalört, kungsmänta och jordtistel.

Ovanför Bäckviken finns stäppartad torräng med högvuxet fältsikt av bl a knylhavre (*Arrhenatherum elatius*) och röd- och väddklint. Klintsnyltrot är här relativt riklig.

På nordostkusten, främst i ovan delen av de betade backarna vid Haken och inom mindre ytor vid Gässviken och på platån ovanför Husvik, finns en något fuktigare variant av stäppartad torräng. Här ingår bl a ängshavre, slankstarr (*Carex flacca*), ängssvingel (*Festuca pratensis*), darrgräs (*Briza media*), jordtistel (*Cirsium acaule*), smultron (*Fragaria vesca*), vildlin (*Linum catharticum*) och skogsklöver (*Trifolium medium*).

Det är endast i rasbranter som den stäppartade torrängen kan anses självbevarande och ha en naturlig växtplats. Artantalet är dock begränsat här och växttäcket glest. Inom andra områden hotas vegetationstypen av igenväxning varvid först buskage och därefter skog uppkommer. Processen går dock olika fort inom olika områden. Vid Västrenäs finns endast ett fåtal buskar som kan fungera som spridningskällor och ras bidrar till att hindra igenväxningen. Backafallen nedanför Nämndemansgården innehåller trots att området inte betats på ett trettiotal år endast ett fåtal buskar med undantag av nordligaste delen. Mycket påtaglig igenväxning med buskar, främst rosor och hagtorn (*Rosa* spp. och *Crataegus* spp.) och i viss mån även av träd, bl a alm, pågår däremot i Prästgårdsbackarnas syddel, ovanför landsvägen i Bäckviken, delar av betesmarken vid Haken, vissa av småytorna med stäppartad torräng inom Kungsgårdens ägor och ovanför Husvik. Det är emellertid inte endast förbuskningen, som hotar den stäppartade torrängen, utan även högvuxna triviala arter som bergrör (*Calamagrostis epigeios*), kvickrot, hundkåx (*Anthriscus sylvestris*) och knylhavre som förvandlar denna till närmast en torräng. Bergröret är vanligt vid Västrenäs, i Prästgårdsbackarna och i delar av backafallen vid Kyrkbacken. Kvickrot är vanlig främst i Prästgårdsbackarna och vid Kyrkbacken. Hundkåx täcker några ytor vid Kyrkbacken och är vanlig i södra Prästgårdsbackarna och vid Bäckviken. Knylhavre finns i de flesta obetade stäppartade torrängar på icke alltför torr mark.

Inom områden där de högvuxna torrängsarterna är av mindre betydelse som på sydkusten bör den stäppartade torrängsvegetationen kunna bevaras genom enbart buskröjning. Knylhavre och kvickrot bör kunna hållas tillbaka genom bete medan för att få bukt med bergrör, hundkåx och knylhavre manuella åtgärder torde vara nödvändiga.

Vad gäller fleråriga arter torde floran vara tämligen konstant där igenväxningen hindras eller sker långsamt. Således finns från Kyrkbacken tulkörten uppgiven redan 1744. Däremot har de ettåriga arterna hylsnejlika (*Petrorhagia prolifera*), ekorrsvingel (*Vulpia bromoides*) och vittåtel (*Aira caryophyllea*), vilka Nilsson (1963) uppger från Kyrkbacken inte kunnat återfinnas.

Torräng

Torräng, ofta med inslag av stäppartad torräng finns utbredd runt ön och utgöres oftast av knylhavreäng. I denna ingår förutom knylhavre ofta rödsvingel, rödklint, kvickrot, rörsvingel, hundkåx, hundäxing, gulvial, smalbladigt ängsgröe, åkertistel och åkervinda (*Festuca*

rubra, *Centaurea jacea*, *Elymus repens*, *Festuca arundinacea*, *Anthriscus sylvestris*, *Dactylis glomerata*, *Lathyrus pratensis*, *Poa pratensis* ssp. *angustifolia*, *Cirsium arvense* och *Convolvulus arvensis*). Som mest typiskt utbildad är knylhavreängen vid Stade och vid Husvik på utfyllnadsmark mellan vägen och stranden. På den senare lokalen ingår klintsnyltrot. Relativt stort inslag av stäppartad torräng finns i knylhavreäng, dock med lite knylhavre, i södra Prästgårdsbackarna och på platån i Nämndemansgårdens backafall. Inom betade områden norr om Möllebäcken och norr om Bäckviken finns knylhavre men hindras genom bete från att bli dominant.

En sannolikt insådd torräng med mycket engelskt rajgräs (*Lolium perenne*) finns inom gammal åkermark vid Möllebäcken och ovanför Vingesti-kärret.

Knylhavreängen övergår med tiden i buskage och almskog vilket kan iakttas på flera håll. Inom andra områden som vid Stade, där förutom vresros i strandens ovan del vedväxter är mycket sparsamma sker igenväxningen mycket långsamt.

Friskäng

Friskäng förekommer på betad delvis gödselpåverkad mark inom Hakenbackarna, i backafallen nedanför Gamlegård samt inom ett mindre område norr om Möllebäcken. Artsammansättningen är trivial och utgöres av bl a ängs- och kärrgröe, röd- och ängssvingel, smörblomma, revsmörblomma, vitklöver, brännässla, hundkåx och engelskt rajgräs (*Poa pratensis* och *P. trivialis*, *Festuca rubra* och *F. pratensis*, *Ranunculus acris*, *Ranunculus repens*, *Trifolium repens*, *Urtica dioica*, *Anthriscus sylvestris* och *Lolium perenne*). En annan typ av friskäng finns fragmentariskt utbildad i ovankanten av högörtängar vid Husvik och nordväst om Norrebro. Ingående arter är bl a rödven, grässtjärnblomma, ängssyra, fyrkantig johannesört och vitmåra (*Agrostis capillaris*, *Stellaria graminea*, *Rumex acetosa*, *Hypericum maculatum* och *Galium boreale*). Sannolikt har friskängarna här haft större utbredning men fått ge vika i sina fuktigare delar för triviala högörtängar dominerade av ett fåtal arter. Nilsson (1950) talar om artrika blomsterängar väster om Norrebro och nedanför Gallehög i Husvik, vilka vore väl värda att bevara för framtiden. Backafallen i Husvik betades in på sextiotalet men lämnades åt sitt öde i samband med att en golfbana anlades på platån ovanför och har därefter alltmer vuxit igen. Nilsson (1963) uppger härifrån knägräs och blodrot (*Danthonia decumbens* och *Potentilla erecta*) av vilka den första ej kunnat återfinnas medan den senare arten ännu förekommer i något exemplar.

Fig. 5:4 Friska, betade backafall, skönt skulpterade, strax väster om Hakens fyr.

Om de i dag betade friskängarna upphörde att betas skulle sannolikt ett fåtal arter som brännässla och hundkåx bilda en högörtäng liknande en nedanförl Hakenbackarnas nordvästligaste del.

Fuktig äng

Fuktig äng utgöres dels av högörtäng dels av lågvuxen fuktäng i anslutning till betade kärr (se nedan). Högörtängar finns i den östra, nordöstra och norra delen samt ingår som inslag i vissa kärr. De är inte särskilt välutvecklade utan domineras av ett fåtal triviala arter främst brännässla, hundkåx, rosendunört och älgräs (*Urtica dioica*, *Anthriscus sylvatica*, *Epilobium hirsutum* och *Filipendula ulmaria*).

Högörtängens igenväxning ses tydligast vid Husvik där bl a alm, ask och fågelbär (*Ulmus glabra*, *Fraxinus excelsior* och *Prunus avium*) invaderar. I andra högörtängar är ofta igenväxningen fördröjd av det täta fältskiktet bl a vid Gässviken. Även här kommer dock med tiden en skog att uppkomma av sannolikt alm och ask.

Rikkärr

De flesta av kärren har uppkommit genom grundvattnets dränering genom backafallen. Sådana silkärr är vanligast i de sydvästra, södra, östra och nordöstra delarna. I den nordvästra delen saknas de helt. Dessutom finns kärr vid en mindre bäcks utflöde vid Stade, vid Möllebäckens gamla och nya utlopp samt i Husviks lergrav.

Bäst utbildade av kärren i Backafallen är Vingesti-kärret och Stora Dynget, söder om bebyggelsen i Bäckviken. I Vingesti-kärret dominerar brunstarr (*Carex acutiformis*), vass (*Phragmites australis*) och kärrgröe (*Poa trivialis*). I övrigt förekommer bl a skånst mannagräs, blåstång, gökblomster, kärrjohannesört och ängsnycklar (*Glyceria plicata*, *Juncus inflexus*, *Lychnis flos-cuculi*, *Hypericum tetrapterum* och *Dactylorhiza incarnata*). Fläckar av lågvuxen äng finns med bl a kärrkavle och revsmörblomma (*Alopecurus geniculatus* och *Ranunculus repens*). I stora Dynget är bl a blåstång, kärrfräken, rörsvingel, rosendunört, snårvinda, kärrfibbla, småvänderot, åkerfräken och frossört vanliga (*Juncus inflexus*, *Equisetum palustre*, *Festuca arundinacea*, *Epilobium hirsutum*, *Calystegia sepium*, *Crepis paludosa*, *Valeriana dioica*, *Equisetum arvense* och *Scutellaria galericulata*). I de betade backafallen vid Haken finns flera kärr liknande Stora Dynget men som är artfattigare och ofta innehåller lågvuxna fuktängar med bl a tuvtåtel, revsmörblomma och slankstarr (*Deschampsia cespitosa*, *Ranunculus repens* och *Carex flacca*). I väst- och sydvästsidans småkärr är ofta vass (*Phragmites australis*) närvarande tillsammans med ett troligen planterat buskskikt av sälgrarter (*Salix* spp.) och ask (*Fraxinus excelsior*). Av övriga kärr kan det vid Möllebäckens nya utlopp nämnas där bl a skånst mannagräs, blåstång, bäckmärke och vattenveronika (*Glyceria plicata*, *Juncus inflexus*, *Betula erecta* och *Veronica anagallis-aquatica*) förekommer.

Om betet upphörde i Vingesti-kärret skulle förmodligen vass och brunstarr bli ännu mera dominerande än i dag och möjligen bädda för en buskkolonisation. Stora Dynget tycks alltför vått för att tillåta busk- och trädkolonisation även om det uppenbarligen går bra att plantera träd som gjorts i den norra delen av kärret. I ett anslutande kärr i söder har inom torrare delar ask invaderat varför en askskog kan förväntas uppkomma här. Någon enstaka ask förekommer visserligen i kärren vid Haken men förmodligen är de inte tillräckligt våta för att hindra buskkolonisation åtminstone så länge bete pågår.

Nilsson (1961) nämner från Stora Dynget ett flertal arter av vilka flera inte återfunnits. Det är dock endast gul svärds-lilja (*Iris pseudacorus*) som med säkerhet kan sägas ha försvunnit, troligen på grund av havsvågornas erosion. Det tycks emellertid som att vissa småvuxna arter har missgynnats av ett upphörande bete.

Från Vingesti-kärret nämner Nilsson (1961) några förekomster: Brunstarr, vippstarr, flaskstarr, smultronklöver, gökblomster, videört och vattenmynta (*Carex acutiformis*, *Carex paniculata*, *Carex rostrata*, *Trifolium fragiferum*, *Lychnis flos-cuculi*, *Lysimachia vulgaris* och *Mentha aquatica*). Av dessa arter har vippstarr ej återfunnits, som vid Nilssons inventering fanns i två tuvor och vattenmynta, vilken Nilsson (1963) anger som sällsynt.

Varken kärrknipprot (*Epipactis palustris*) eller strandfräken (*Equisetum arvense* X *fluviatile*) som Nilsson (1963) uppger från kärr på sydkusten har kunnat återfinnas.

Snår- och buskmark

Här ingår dels naturliga igenväxningsstadier dels planterade buskage. Till de förra hör bl a Haken-snåret, Tyskabacken och buskage i södra delen av Prästgårdsbackarna. Haken-snåret, som på senare år tätat betydligt, består av buskage av bl a skogskornell, rosor och hagtorn (*Cornus sanguinea*, *Rosa* spp. och *Crataegus* spp.) över vilka alm och ask (*Ulmus glabra* och *Fraxinus excelsior*) reser sig. Tyskabacken invaderas alltmer av rosor, hagtorn, ask, oxel, rönn m m (*Rosa* spp., *Crataegus* spp., *Fraxinus excelsior*, *Sorbus intermedia* och *Sorbus aucuparia*). I södra delen av Prästgårdsbackarna finns flera buskage bl a ett med mycket kraftiga nästan trädformiga hagtornar.

Till planterade buskage hör bl a en viltremiss söder om Möllebäcken med bl a bergtall, björk, gran, alm, vresros, fläder och slån (*Pinus mugo*, *Betula verrucosa*, *Picea abies*, *Ulmus glabra*, *Rosa rugosa*, *Sambucus nigra* och *Prunus spinosa*).

En utveckling mot en alm-askskog är tydlig i flera av de naturliga snåren medan i de planterade buskagen utvecklingen är mera svår-förutsägbar.

Ädellövskog

Ädellövskog uppträder som regel i form av almskog (*Ulmus glabra*) med varierande inslag av ask och fågelbär (*Fraxinus excelsior* och *Prunus avium*). Andra träd som kan ingå är bl a tysklönn (*Acer pseudoplatanus*) och vårtbjörk (*Betula verrucosa*). Ädellövskogen finns utbredd i backafallen runt ön utom i den nordvästra delen och finns dessutom å platån i Mossen. Ett buskskikt är oftast för handen och kan vara svår genomträngligt på grund av hagtorn, rosor, fläder m m (*Crataegus* spp., *Rosa* spp., *Sambucus nigra*). Fältskikt saknas ofta på grund av stark beskuggning men där det finns utgöres det av triviala arter som nejlikrot, kvickrot, hundkäx och brännässla (*Geum urbanum*, *Aegopodium podagraria*, *Anthriscus sylvestris* och *Urtica dioica*).

Alm skulle tillsammans med ask på något fuktigare mark sannolikt bilda skog över hela ön utom i de mest instabila branterna om den mänskliga påverkan upphörde.

Fuktlövskog

Fuktlövskog dominerad av al finns i ett mindre område i Olanderska lergraven, vid Husviks camping, i Husviks lergrav och inom fuktigare delar av Mossen. Fältskiktet kan vara sparsamt eller bestå av bl a älgört, kärrgröe, revsmörblomma och brännässla (*Filipendula ulmaria*, *Poa trivialis*, *Ranunculus repens* och *Urtica dioica*).

Nilsson (1963) anger några arter från Mossen som utgörande relikter från ett öppnare stadium av vilka några kan återfinnas ännu idag. Kabbeleka (*Caltha palustris*) och kärrfibbla (*Crepis paludosa*) är båda vanliga, brunstarr (*Carex acutiformis*) finns fertil i en glänta, jättestarr (*Carex reperia*) är fertil i ett dike utanför skogen och bäckveronika (*Veronica beccabunga*) finns i öppnare delar i den södra delen. Ej återfunna är bl a kåltistel (*Cirsium oleraceum*) och grenrör (*Calamagrostis canescens*).

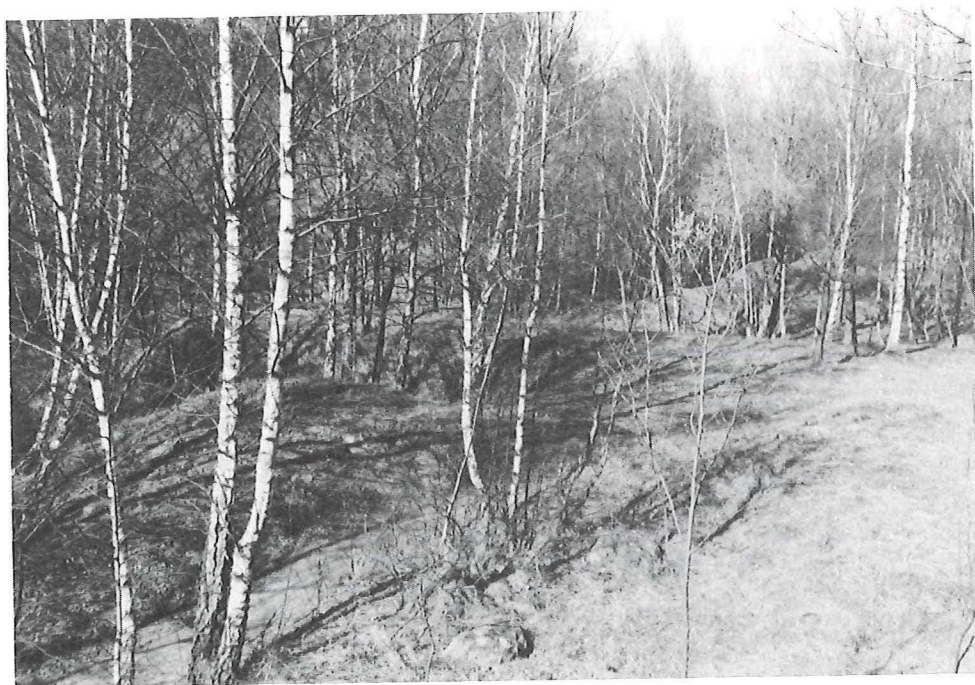

Fig. 5:5 Spontan björkskog i botten av Olanderska lergraven - nu till större delen skogklädd.

Övrig lövskog

Till övrig lövskog förs de svårklassificerade och ännu ej stabiliserade skogsdungarna i Olanderska lergraven och inom de tidigare lertäktsområdena vid Norrebro. I Olanders lergrav dominerar vårtbjörk (*Betula verrucosa*) trädskiktet men här finns även diverse andra trädslag som al (se ovan), fågelbär, alm, gran, asp, vitpil och tysklönn (*Alnus glutinosa*, *Prunus avium*, *Ulmus glabra*, *Picea abies*, *Salix alba* och *Acer pseudoplatanus*). I buskskiktet dominerar främst diverse *Salix*-arter (sälge, gråvide, jolster m fl). Fältskiktet domineras av bl a vass, slankstarr, bergrör, berggröe, blåhallon och smultron (*Phragmites australis*, *Carex flacca*, *Cal-*

magrostis epigeios, *Poa compressa*, *Rubus caesius* och *Fragaria vesca*). I Norreborgs lergrav utgöres trädskiktet huvudsakligen av gles vårtbjörk och i buskskiktet ingår bl a *Salix*-arter, tysklönn och asp (*Salix* spp., *Acer pseudoplatanus* och *Populus tremula*). Fältskiktet domineras av bl a blåhallon, hundäxing, röd- och rörsvingel, bergrör, vass och knylhavre (*Rubus caesius*, *Dactylus glomerata*, *Festuca rubra* och *F. arundinacea*, *Poa compressa*, *Phragmites australis* och *Arrhenaterum elatius*). I tegeltäktsområdet på platan i Norreborg är trädskiktet mycket heterogent med bl a ask, vitpil, fågelbär, tysklönn, rönn och kanadapoppel (*Fraxinus exelsior*, *Salix alba*, *Prunus avium*, *Acer pseudoplatanus*, *Sorbus aucuparia* och *Populus X canadensis*). I buskskiktet ingår bl a olvon, rosor, hassel, hagtorn, grå- och korgvide (*Viburnum opulus*, *Rosa* sp, *Corylus avellana*, *Crataegus* sp, *Salix cinerea* och *S. viminalis*). Fältskikt kan saknas eller utgöras av ett fåtal arter t ex blåhallon, kirskål, hundkåx och brännässla (*Rubus caesius*, *Aegopodium podagraria*, *Anthriscus sylvestris* och *Urtica dioica*) eller uppslag av ask och tysklönn.

Liksom inom övriga delar av ön går förmodligen utvecklingen mot almskog inom torrare områden och mot askskog inom något fuktigare, varvid pionjärträdet björk på sikt försvinner.

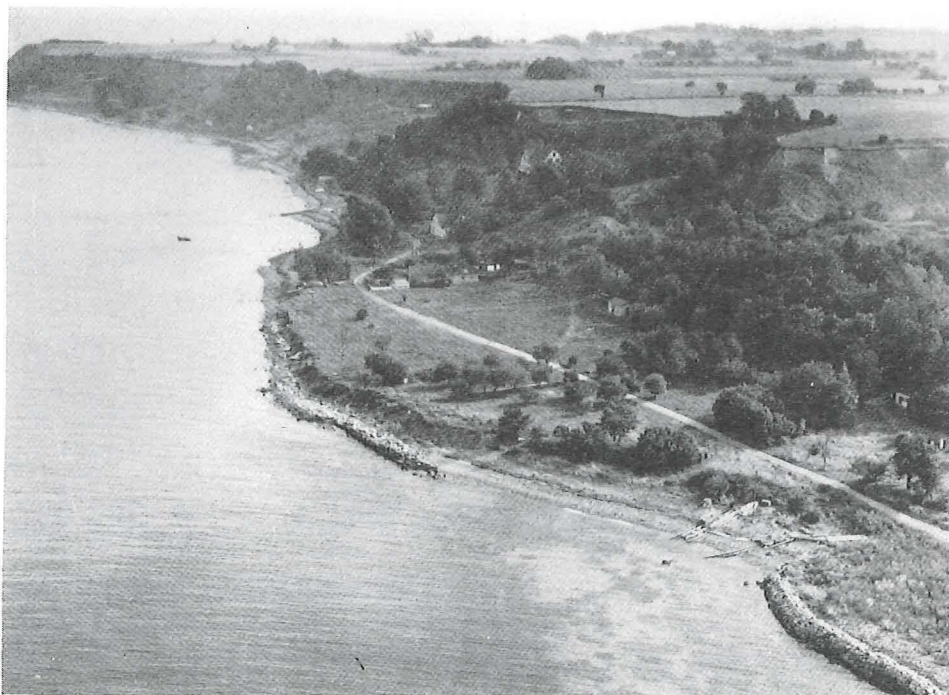

Fig. 5:6 Backafall i lergravsområdena på norra sidan av ön (Husvik)

Nilsson (1963) framhåller från lergravarna den rika *Salix*-floran och förekomsten av ängs- och majnycklar (*Dactylorhiza incarnata* och *D. majalis*). Idag återstår endast något enstaka exemplar av ängsnycklar i Olanders lergrav. Från Norrebrogs lergrav nämner Nilsson och Thorson (1950) några trädgårdsflyktingar bl a parkolvon, skogsklematis och skogstry (*Viburnum lantana*, *Clematis vitalba* och *Lonicera xylosteum*), vilka ännu idag växer här. Till dessa kan numera läggas tibast (*Daphne mezereum*), vilka finns i ett par små exemplar. Tvåblad (*Listera ovata*) var riklig i Mossen vid Nilssons (1963) inventering men fanns i enstaka individ även i Norrebrogs lergrav. Nu är förhållandena omvända - förmodligen som följd av förändringar i skogens slutenhet. Mossen är troligen numera alltför mörk medan i den nordöstra delen av Norrebrogs lergrav, där arten är riklig, skogen för närvarande är lagom gles. På den senare lokalen växer tvåblad tillsammans med bl a skogsknipprot, vilken ej uppges av Nilsson (1963) och därför får antas vara en nyinvandrare på ön. Nyinvandrare bör även skavfräken (*Equisetum hyemale*) vara eftersom den ej heller noterats av Nilson (1963), vilken dock måste ha funnits några år på sin rika lokal längst in i Olanders lergrav.

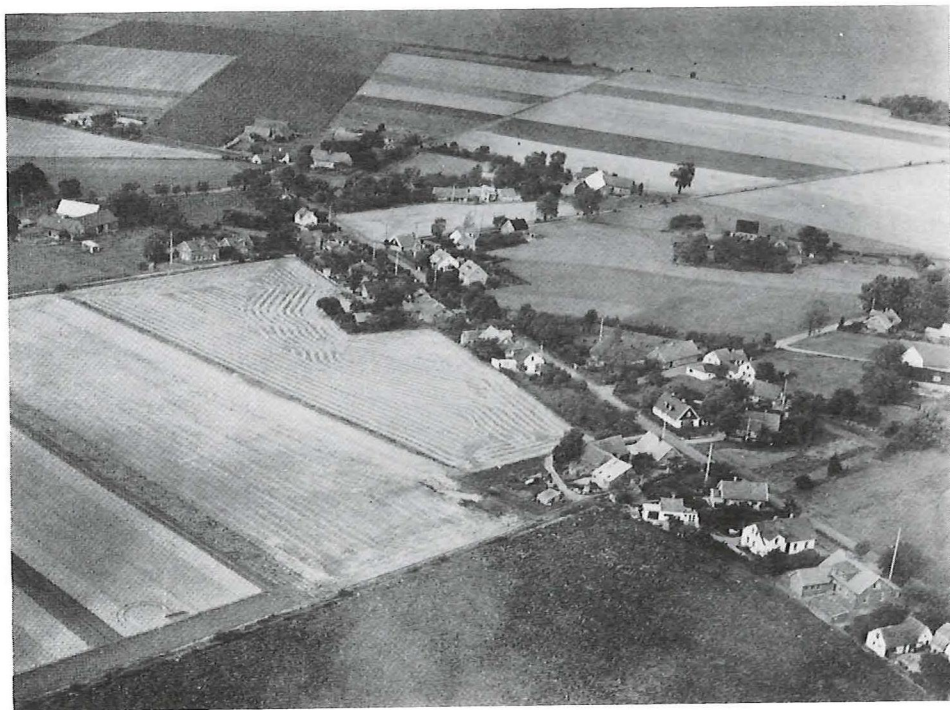

Fig. 5:7 Ven - Tuna by

Märgelgravar och dammar

På grund av stark skugga från buskar och träd längs kanterna kan vattenlevande vegetation saknas i märgelgravarna. Där sådan finns kan den utgöras av bl a gäddnate, vanlig andmat, rosendunört, brunskära, kranssvaltning, havssäv, besksöta, bredkaveldun, vattenpilört och stor igelknopp (*Potamogeton natans*, *Lemna minor*, *Epilobium hirsutum*, *Bidens tripartita*, *Alisma plantago-aquatica*, *Scirpus maritimus*, *Solanum dulcamara*, *Typha latifolia*, *Polygonum amphibium* och *Sparganium erectum*).

Den artrikaste dammen är Kungsgårdsdammen, vilket hänger samman med att den dels är relativt stor dels att dess nordkant betas. Här märks särskilt havssäv, knappsäv, skånst mannagräs, kärrkavle och krypven (*Scirpus maritimus*, *Eleocharis palustris*, *Glyceria plicata*, *Alopecurus geniculatus* och *Agrostis stolonifera*). I Hagadammen vid Haken finns bl a hästsvans på sin enda lokal på ön, gäddnate, vass, smalkaveldun och en steril igelknoppsart (*Hippuris vulgaris*, *Potamogeton natans*, *Phragmites australis*, *Typha angustifolia* och *Sparganium* sp.). I kanten växer bl a källfräne (*Rorippa nasturtium-aquaticum*), som ej uppges från ön av Nilsson (1963). I den sparsamma vegetationen i den stora dammen i Norrebrogs lergrav ingår främst vass, sjösäv, bred- och smalkaveldun och sumpförgätmigej (*Myosotis laxa*).

Rostnate (*Potamogeton alpinus*) sökes numera förgäves i Hagadammen. Den finns uppgiven härifrån av Pählman (1912) och Nilsson (1963). Dammen har, säger Nilsson vid besök 1986, ändrat karaktär bl a har vassen brett ut sig. Dikesveronika (*Veronica catentata*) uppges av Pählman (1912) växande "vid en vattengrop nära en gård (nr 30) i norra Tuna" men återfanns ej av Nilsson (1963). Arten uppträder numera i en på senare tid upprepansad märgelgrav, vilken dock ej är den Pählman uppger, inom golfbanans område.

Gården och pilevallar

Jordtäckta stengården och jordvallar, som markerar ägo gränser på platån, har ännu idag ganska stor utbredning. De hyser en fragmentarisk torrängsvegetation med bl a kvickrot, hundkäx, hundäxing, brännässla, knylhavre, blåhallon, åkervinda, åkertistel, rödsvingel och gråbo (*Elymus repens*, *Anthriscus sylvestris*, *Dactylis glomerata*, *Urtica dioica*, *Arrhenatherum elatius*, *Rubus caesius*, *Convolvulus arvensis*, *Cirsium arvense*, *Festuca rubra* och *Artemisia vulgaris*). Buskar och mindre träd ingår ofta. Dessutom finns här flera anmärkningsvärda artförekomster. Hartsros (*Rosa villosa*) är inte ovanlig på flera av vallarna bl a den nordväst om Kungsgården. I vällen vid Renshögen finns luddros (*Rosa sherardii*) och ett kraftigt exemplar av benved (*Evonymus europaeus*). På en vall mellan Bäckviken och Kungsgården växer murgröna (*Hedera helix*). Valnöt (*Juglans regia*) finns som mindre träd bl a vid Kyrkbacken.

Pilevallar förekommer på några ställen men är ofta i dålig kondition. Vid Nämndemansgården finns pilevallar av vitpil, korgvide och kanadapoppel (*Salix alba*, *Salix viminalis* och *Populus x canadensis*). Pilevallar av vitpil finns väster om Bäckviken och vid östanlid och en mindre allé av kanadapoppel finns vid Vallnäs.

5.3 Floran

Antalet kärlväxter - cirka 600 (enligt Nilsson 1961) - får anses högt med tanke på att det mesta av ön är uppodlat. Av dessa har dock cirka 100 arter människans direkta medverkan att tacka för sin närvaro (Nilsson 1950). De har kommit in t ex genom vallodling, plantering av buskar och träd eller kommit från trädgårdar spontant eller genom det vanliga bruket att lägga ut trädgårdsavfall t ex längs stränderna.

Fig 5:8 Jättefräken (*Equisetum telmateja*)

Det är två arter som är speciellt intressanta för Ven, nämligen jättefräken (*Equisetum telmateja*) och klintsnyltrot (*Drobanche elatior*). Den förra arten finns i Sverige endast på ytterligare en lokal belägen vid Ålabodarna norr om Landskrona, där den är mycket fåtalig. På Ven upptäcktes jättefräken på sin lokal vid Bäckviken redan 1899, Andersson (1902), där den ännu idag har en god förekomst och till och med ökat sin numerär. År 1910 räknade Pålman antalet vegetativa skott till ungefär 250 och antalet fertila till ett hundratal. 1985 var antalet vegetativa skott något över 1 000 och antalet fertila skott ungefär 250. Samtidigt har emellertid buskar invaderat och fältskiktet blivit högt genom bl a knylhavre, hundkäx, brännässla och resendunört (*Arrhenatherum elatius*, *Anthriscus sylvestris*, *Urtica dioica* och *Epilobium hirsutum*). Arterna nämns inte härifrån i tidigare beskrivningar. Primärlokalen - en mindre ravin - har blivit torrare, vilket framgår av beskrivningar av Sylvén (1912) och Lindquist (1928). Här växte bl a kärrfräken, kärrfibbla, småvänderot, blåtag och fyrkantig johannesört (*Equisetum palustre*, *Crepis paludosa*, *Valeriana dioica*, *Juncus inflexus* och *Hypericum tetrapterum*). Av dessa arter finns blåtag fortfarande kvar medan de andra ej kunnat återfinnas.

Klintsnyltrotten (*Orobanche elatior*) tycks ha kommit in i samband med tegeltillverkningen och rapporteras muntligt från ön på 1910- och 1920-talen (Nilsson 1963). Den huvudsakliga värdväxten - väddklint (*Centaurea scabiosa*) - kunde blomstra upp på avfallshögarna från tegeltillverkningen i Norrebro och arten har sannolikt spridit sig hit via sina lätta frön från skånska fastlandet. Tyskabacken eller den s k tippen vid Norrebro var tidigare huvudförekomsten på ön där den fanns i hundratal, Nilsson (1963). Nu är Tyskabacken så igenvuxen att förutsättningarna för värdväxten nästan är borta. I den nordvästra delen uppträder dock fortfarande regelbundet några exemplar av klintsnyltrot. Inom de forna tegelbruksområdena vid Husvik-Norrebro finns klintsnyltrotten på flera ställen, där torrängen mellan stranden och vägen vid Husvik är den rikaste lokalen. Emellertid tycks antalet exemplar här minska trots att buskar röjs undan. I övrigt uppträder arten oftast i igenväxande stäppartad torräng på flera ställen runt ön, främst vid Gässviken, Bäckviken, Nämndemansgårdens backafall och söder om Prästgårdsbackarna. Potentiella lokaler finns främst i Bäckviken och inom några mindre, öppna ytor längs västkusten varför arten bör kunna sprida sig ytterligare. Antalet exemplar per lokal kan variera avsevärt men det totala antalet på ön har varit kring 450 årligen under 84-86.

Vår- och försommarfloran är med några undantag inte särskilt välutvecklad. Enda skogsdungen med utpräglad våraspekt är Norrebrosparken där vitsippa, vårlök, svalört, liten nunneört, buskviol, gullviva och majsmörblomma ingår (*Anemone nemorosa*, *Gagea lutea*, *Ranunculus ficaria*, *Corydalis intermedia*, *Viola hirta*, *Primula veris* och *Ranunculus auricomus*). I andra skogsdungar kan enstaka buskviol, ibland luktviol (*Viola odorata*), gullviva, svalört, majsmörblomma och kabbeleka (*Caltha palustris*) utgöra vårblomande arter. Vitsippa tillsammans med enstaka gulsippor (*Anemone ranunculoides*) finns i högtörtängar väster Norrebro och vid Husvik. I de mera lågvuxna ängsmarkerna är gullviva och buskviol de vanligaste värdväxterna. Gullvivan är särskilt riklig i Hakenbackarna. En artfattig annuellflora där bl a vår- och blekarv, backförgätmigej och vårklynne

(*Cerastium semidecandrum*, *Stellaria pallida*, *Myosotis ramosissima* och *Valerianella locusta*) ingår finns utbildad på några ställen på västkusten bl a vid Västrenäs.

Åkrarnas ogräsflora är ganska förändrad sedan Nilssons (1963) inventeringar som följd av ett rationellt jordbruk. Åtskilliga arter är emellertid fortfarande vanliga t ex kvickrot, baldersbrå, gatkamomill, vitgröe, trädgårdsveronika, våtarv, trampört, revormstörel, åkerviöl, svinmålla, åkertistel, lomme, åkerbinda och åkerförgätmigej (*Elymus repens*, *Matricaria maritima*, *Chamomilla suaveolens*, *Poa annua*, *Veronica persica*, *Stellaria media*, *Polygonum aviculare*, *Euphorbia helioscopia*, *Viola arvensis*, *Chenopodium album*, *Cirsium arvense*, *Capsella bursa-pastoris*, *Fallopia convolvulus* och *Myosotis arvensis*). Några arter har gått starkt tillbaka av vilka blåklint (*Centaurea cyanus*) är den mest spektakulära. Den var tidigare allmän men har nu blivit en raritet. Åkerveronika (*Veronica agrestis*) betecknas av Nilsson (1963) som allmän men har numera endast enstaka förekomster. Glansveronika betecknar Nilsson likaså som allmän men hittades 1986 på endast en lokal, i en åkerbönåker ovanför Prästgårdsbackarna. Fortfarande vanliga men förr ännu vanligare är åker-senap (*Sinapis arvensis*). Spikvallmo (*Papaver argemone*) har endast setts på ett par ställen men var på tillbakagång redan vid Nilssons inventering. Den likaså av Nilsson i avtagande angivna kornvallmon (*Papaver rhoeas*) kan emellertid fortfarande färga rapsfält röda. Rågvallmon (*Papaver dubium*) är nu liksom tidigare sparsam. Nattglim (*Silene noctiflora*) kan fortfarande påträffas men är knappast allmän, som den var vid Nilssons inventering.

Ett intressant ogräs är kamomill (*Anthemis cotula*) som fortfarande har ett gott bestånd på Kungsgårdens gårdsplan, särskilt i den nordvästra delen.

Vallsvingel (*Festuca arundinacea* ssp. *uechtritziana*) har fortfarande en rik förekomst i backafallen nedanför Gamlegård inom en nästan plan strandterass, som enligt Nilsson (1963) varit upplöjd och besädd med utländskt betesgräs.

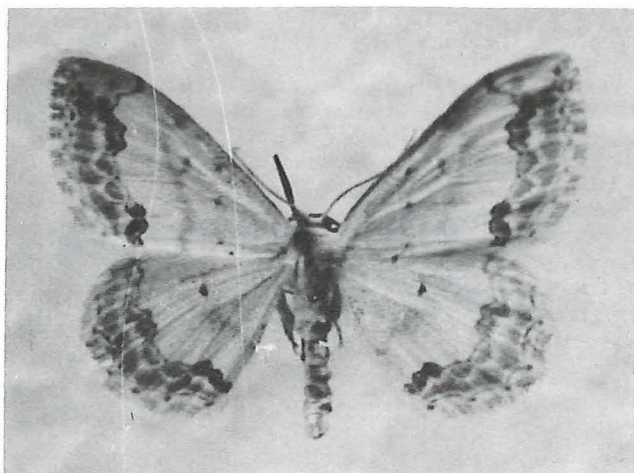
Den omtalade malvan, rosenmalva (*Malva alcea*), är relativt vanlig kring bebyggelsen i bl a Bäckviken och Kyrkbacken men finns även naturaliserad i backafallen vid Kyrkbacken och i Prästgårdsbackarna.

5.4 Referenser

- Andersson, G. 1902. Tvenne för Sverige nya växtarter. Botaniska notiser.
- Krok, Th. O. B. N. och Almquist, S. 1984. Svensk flora. 26:e upplagan.
- Lindquist, B. 1928. Equisetum maximum Lam. på skånska fastlandet. Botaniska Notiser.
- Nilsson, A. 1961. Om floran. I: Hven Tycho Brahes ö. Sydsvenska Dagbladets årsbok.
- Nilsson, A. 1963. Hvens vegetation och flora. Skrifter utgivna av Landskronaträktens Natur IV.
- Nilsson, A. och Thorson, G. 1950. Ön Ven, dess natur, fauna och flora. Svenska Naturskyddsföreningens årsbok, Sveriges Natur 41.
- Påhlman, G. 1912. Förteckning öfver ön Hvens fanerogamer och kärnkryptogamer. Botaniska Notiser.
- Sjörs, H. 1967. Nordisk växtgeografi.
- Sylvén, N. 1912. Två af den skånska floras största rariteter. Sveriges Natur.
- Vegetationstyper i Norden. Nordiska ministerrådet 1984.

6 VENS FAUNA

(Mikael Sörensson, Kjell Lundqvist)

6.1 Insektfaunan

Scopula ornata (Prydlig lövmätare)

I vårt land, som fö i alla andra länder, utgör insekterna den dominerande djurgruppen. Över 20 000 arter är kända. Sverige tillhör ett av de få länder i världen, som får anses vara någorlunda väl inventerat. Tack vare det arbete, som duktiga entomologer i generationer lagt ner på insamlingar och inventeringar i olika områden över hela Sverige, har man nu en god bild över de olika insektsarternas utbredning.

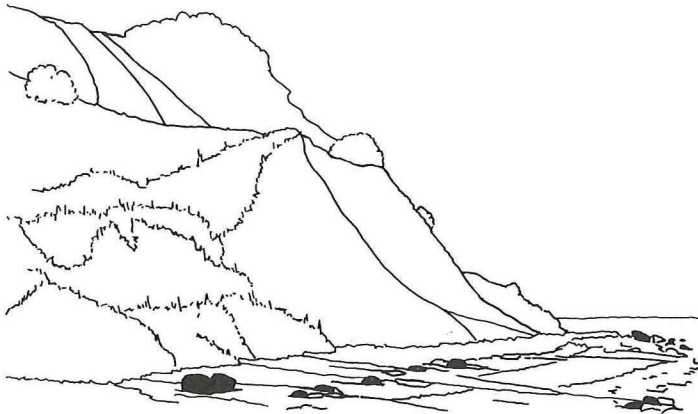
Ven utgör heller inget undantag om man med insekter endast syftar på skalbaggar. Av någon anledning har specialisterna på andra insektgrupper än skalbaggar hittills nästan helt ratat ön. Skalbaggsfaunan är, genom flera skickliga samlares verksamhet, väl känd och dokumenterad, medan Ven för övriga insektsgrupper närmast utgör en vit fläck på kartan. Det är av dessa skäl som endast skalbaggsfaunan redovisas.

1934 utförde nestorn bland Sveriges nu levande coleopterologer, Thure Palm, sin grundläggande undersökning över strandbranternas, eller med Vensk terminologi, backafallens skalbaggsfauna. Denna har sedan ytterligare spåtts på med fynd gjorda främst av Palmqvist, Nyholm och Israelsson under 40- och 50-talen.

Det är i huvudsak strandbranterna, som åtminstone för skalbaggnas vidkommande, utgör den attraktivaste biotopen. De flesta rariteter är också funna i eller i nära anslutning till dessa. Vens strandbranter, såsom svensk företeelse, är i många avseende unika och sätter därför också sin prägel på faunan. Denna uppvisar följdriktigt ett flertal arter, vars utbredning i Sverige inskränker sig till själva ön eller några få spridda lokaler på fastlandet. Uppe på ön vidtar kulturstämpan och ur entomologisk synvinkel är det egentligen endast de gamla pilealléerna som är av riktigt stort intresse. Speciellt de ihåliga pilarna med bon av den svartglänsande myran *Lasius fuliginosus* är värdefulla.

Om man undersöker branterna närmare, finner man det rikaste djurlivet på de ställen där små källflöden bryter fram och fuktat leran. Även en del biotoper där leran blandats ut med grövre fraktioner såsom mjåla och sand lockar till sig intressanta arter. Självfallet bidrar också den rika florin till ett artrikt och intressant insektsliv. Många sällsynta phytophaga skalbaggar finner sin värdväxt där.

Det gamla tegelbruksområdet kring Norrebro med sina dammar och lerbankar, var förr en givande lokal för skalbaggsfångst, men eftersom i stort sett hela området i det närmaste växt igen på de knappt 50 år som gått sedan Palms insamlingar, torde få eller inga av de rariteter han observerade stå att återfinna idag. En nyinventering skulle kanske å andra sidan avslöja andra intressanta arter.

Del av västsidas backafall, hårt eroderat av vågor. Eroderat lersandsområde, fuktigt av framsipprande grundvatten, växlande med grästuvor och annan vegetation i olika hög grad. En utomordentlig skalbaggslokal.

Som redan nämnts, har de starkt solexponerade, leriga och vegetationsrika strandbranterna få motsvarigheter på fastlandet. Ålabodarna på motsatta sidan sundet erinrar dock mycket om dessa och man skulle möjligen också kunna anföra strandbranterna vid Kåseberga, någon mil öster om Ystad, såsom en parallell. Vissa likheter i faunan tyder på det. Dock sätter det kraftiga inslaget av kalkig lera sin speciella prägel på Vens strandbranter.

Skalbaggsfauna

Nedanstående artförteckning följer den konventionella uppdelningen av skalbaggnas familjer. Endast de arter har medtagits som av en eller annan anledning får anses vara av intresse. Fynden är i huvudsak gjorda av T Palm, T Nyholm, S Palmqvist och G Israelsson. För den som vill veta mer hänvisas till litteraturlistan som följer direkt efter artförteckningen. Svenska namn på insekter förekommer mycket sparsamt och i den mån de finns, har de också medtagits.

Crabidae (Jordlöpare)

Det svenska namnet, jordlöpare, på denna familj ger en bra beskrivning på deras levnadssätt. Jordlöparna är marklevande rovdjur. De arter, som är nattaktiva, påträffas man oftast under stenar, plankor, bladrossetter eller vid roten av växtrötter och grästuvor. Många dagaktiva former finner man bäst på fuktiga lokaler såsom kärr, stränder, vid vattenflöden och liknande. Några arter påträffas ofta löpande, till synes helt planlöst, framme i solskenet på torra marker. Jordlöparna är för det mesta enfärgat svarta, bruna eller metallglänsande.

Dyschirius angustatus Ahr. är en mycket sällsynt jordlöpare som på Ven påträffats i halvluftiga, nästan vegetationslösa strandbranter med underjordiska gångar gjorda av en annan liten skalbagge, nämligen Bledius (se kortvingar). Den livnär sig som rovdjur på Bledius och har t o m antagit en kroppsform som passar till Bledius trånga gångar i marken. Den är, förutom från Ven, också känd från Ålabodarna på fastlandet och från Klarälvsdalen i Värmland.

Dyschirius intermedius Putz. är också ansedd som mycket sällsynt och dess levnadssätt överensstämmer med föregående arts. Den är känd från ytterligare några lokaler i södra och västra Sverige.

Dyschirius aeneus Dej. är en tredje, mycket sällsynt art, som endast en gång anträffats på Ven. 1934 togs ett exemplar på lerslam vid en vattengrop å Tegelbrukets område vid Norrebro. Till skillnad från de flesta av släktets övriga arter synes den icke ha något samband med kortvingar av släktet Bledius. Dess levnadssätt avviker alltså ganska markant från de två föregående. Utbredningen sträcker sig upp till Dalarna på ett oregelbundet sätt och den tycks vara ytterst lokal i sitt uppträdande.

Bembidion stephensi Grotzsch. påträffas på Ven helst i anslutning till av källvatten fuktad lera eller lersand, gärna med någon inblandning av mylla i strandbranterna. Arten är i Skandinavien mycket sällsynt. Den observerades i slutet av 1800-talet på flera lokaler i mellersta Skåne, men tycks numera endast finnas kvar i allra västligaste delen d v s vid Ålabodarna och på Ven där den stundom uppträder talrikt. Den är också känd från en lokal i Göteborgstrakten.

Bembidion andreae ssp. polonicum J. Müll. förekommer ej sällsynt på helt eller nästan vegetationsfri, grundvattenfuktad sand dels i strandbranterna, dels på sandbanker vid tegelbruket. Arten är i sin utbredning inskränkt till den allra sydvästligaste delen av Sverige och den lär dessutom vara tagen på Gotland. Ansedd som en sällsynt art.

Bembidion humerale Sturm. Denna sällsynta och i Sverige mycket lokalt förekommande art är påträffad en gång på Ven. Exemplaret påträffades i fuktig mossa som beklädd strandbranterna på västra sidan av ön. Möjligen rör det sig endast om ett tillfälligt fynd, eftersom torvmossor egentligen utgör dess naturliga biotop.

Bembidion lunulatum Fourcr. är en art som i Skandinavien endast är känd från några lokaler i södra Skåne och en enda från Öland. Den är känd i två exemplar från Ven som togs på samma slags lokal som B. stephensi. Förekommer typiskt på fuktig, gärna vegetationsrik lermark.

Amara fusca Dej. hör också till de arter vars utbredning i Skandinavien inskränker sig till södra och mellersta Skåne. Där träffas den typiskt vid roten av växtrötter på varma, sandiga marker. Palm tog den som ny för Sverige i ett enda exemplar 1934 i en del av strandbranterna som var sandigare än annorstädes.

Laemostenus terricola Hbst är en stor svart jordlöpare med svagt blåglänsande täckvingar. Förr togs den ofta i gamla källare med jordgolv och på liknande ställen men i och med den förbättrade hygieniska standarden har arten trängts undan och blivit allt sällsyntare. Ute i det fria påträffas den endast undantagsvis. Så är den dock funnen på Ven två gånger, båda gångerna under sten i en kohage nära Bäckviken. Den betraktas numera, åtminstone i Sverige, som en sällsynthet.

Dolichus halensis Schall. tillhör också den grupp av arter som gärna lever på kulturpräglade marker i nära anslutning till mänskliga boningar. Den är enligt gamla uppgifter påträffad i flera exemplar på Ven för ca 100 år sedan. I Skåne var den känd från flera lokaler under 1800-talet där den gärna anträffades i lador, under höttappar eller på leriga åkrar. Från 1900-talet föreligger från Skandinavien endast 2 exemplar (!!) från ett kostall i Barsebäcksby och arten får

numera anses vara utdöd och försvunnen från vår fauna. Trolig orsak är än en gång den förbättrade hygieniska standarden och kanske framförallt, den intensifierade användningen av växtgifter inom jordbruket.

Gyrinidae (Virveldykare)

Denna familj företrädes i Sverige endast av två olika släkten med sammanlagt 12 arter. De står nära de vanliga dykarna och lever liksom de i vattendrag av olika slag, dock helst mindre, stillastående sådana. Ofta kan man se ett helt gäng virveldykare cirkla omkring på vattenytan som små svartglänsande, droppformiga torpeder. Deras ögon är tvådelade varvid det ena håller uppsikt under vattenytan, det andra ovanför.

Gyrinus caspius Menet. är en av 11 arter inom släktet. Den är betraktad som en sällsynt art och är endast känd från Skåne och Blekinge. På Ven är den tagen i Krolldammen vid Hakens fyr.

Staphylinidae (Kortvingar)

Familjen är till artantalet den största i Sverige, liksom i övriga världen, bland skalbaggar med sina dryga 1 000 arter. De flesta av dessa former är små (1-5 mm) och få når upp i längder över centimetern. Kortvingarna är långsmala djur som kännetecknas av de starkt förkortade täckvingarna bakom vilka bakkroppen sticker ut helt och hållet. I utseendet erinrar de om tvestjärter men saknar deras "tång".

De förekommer snart sagt överallt i alla typer av biotoper utom i vatten. Dock får de betecknas som typiska markdjur som uppehåller sig i markförnan eller i multnande substrat av olika slag. De är rovdjur och livnär sig förmodligen på mindre insekter och deras larver. Många arter är mycket vanliga.

Ocypus globulifer Fourcr. (siculus Stierl.) är en stor svart art (ca 1,5 cm) som i Sverige är ytterst sällsynt och endast är känd från Ven och Helsingborgstrakten. På Ven finner man den gärna under stenar som rullat nerför strandbranterna och lagt sig tillrätta på ställen med rik vegetation. Speciellt under de stenar som ligger väl exponerade för solen och därmed kraftigt uppvärmts tycks djuren trivas. På Ven har den bl a tagits vid foten av strandbranterna väster om Norrebrogs hamn.

Ocypus compressus Marsh. är nära besläktad med föregående art men synes i Sverige vara något allmännare än denna. Den förekommer endast i södra Sverige och på Ven finner man den gärna vid foten av strandbranterna under stenar, plankor och vid växtrötter.

Acrolocha pliginskii Bernh. är en liten platt kortvinge som typiskt påträffas i spillning av olika slag, helst kospillning. Den är i Sverige känd från några spridda landskap i söder. På Ven är den tagen i en kohage vid Bäckviken i stort antal. Annars brukar denna sällsynta art oftast påträffas i enstaka exemplar.

Bledius praetermissus Williams tillhör den lilla exklusiva grupp av kortvingar, som trivs bäst i de lodräta delarna av strandbranterna. I den ytterst finkorniga, halvfuktiga, på ytan vittrade lersanden gräver den sina gångar. Sin närvaro röjer den genom talrika små högar av utkastad lersand. Som redan nämnts är dess främsta fiende jordlöparen Dyschirius, vilken ofta påträffas tillsammans med Bledius-arterna. B. praetermissus är i Sverige mycket sällsynt och endast känd från 3 lokaler i Skåne däribland Ven. På Ven lever den bl a i strandbranterna öster om Kyrkbacken.

Bledius nanus Er. liknar mycket föregående art och påträffas ofta tillsammans med denna men då i större individrikedom. Den lilla svarta, med gulfärgade täckvingar, cylinderformiga kortvingen trivs även nedanför de lodräta väggarna, gärna i fast, grundvattenfuktad lersand som är sparsamt beväxt med gräs, örter och finbladig mossa. Dess utbredning i Sverige inskränker sig till Skånes väst- och sydkust. Dock är den allmännare än föregående art. På Ven förekommer den ganska allmänt i strandbranterna runtom på ön.

Bledius erraticus Er. är en något större art än de två föregående (ca 4 mm). Den gräver gärna sina gångar i mull- och lerblandad, fuktig sand som ligger i låga bankar. Så påträffas den t ex å tegelbrukets område på Ven men vid Kyrkbacken lever den uppe i slutningen vid kanten av en uttorkad bäckfåra. Huvudformen av denna art förekommer bara i Skåne.

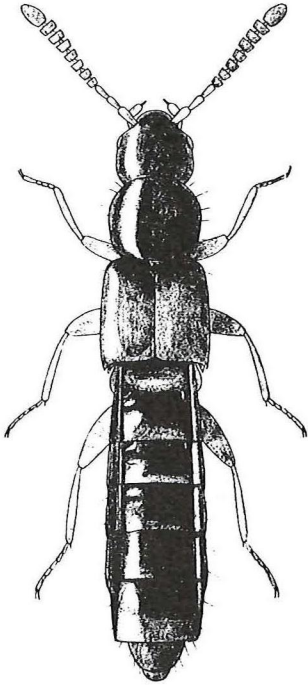
Bledius filipes Sharp är en liten slank, helsvart art som gärna förekommer på samma biotoper som B. nanus o B. praetermissus och ofta ännu allmännare än dessa. Den är ej ovanlig längs Skånes kuster, men i övriga Sverige saknas den helt.

Amarochara umbrosa Er. är känd från Ven i 2 exemplar. Det ena hittades under tång på stranden och fyndet är troligen av tillfällig karaktär. Det andra återfanns i en murken pil. Arten är känd från Skåne och Gotland och betraktas som sällsynt eller mycket sällsynt. Denna gracila, lilla kortvinge är ett sydligt element i vår fauna och har sin huvudutbredning i Mellaneuropa. Den är påträffad både i skog, t ex bland fuktigt löv, och på torra marker i gruspropar och under ruttnande vegetation.

Dasygnypeta velata Er. är känd i ett exemplar som togs löpande framme på lerslam vid en av vattengroparna på tegelbrukets område. Denna sällsynta art är känd från några få, spridda landskap upp till Norrbotten.

Brachyusa concolor Er. lever, som föregående, typiskt vid kanten av vatten, där man kan få se denna lilla kortvinge pila omkring på lerslammet med högt upplyft bakkropp. På Ven påträffades 2 exemplar tillsammans med föregående. Även utbredningen stämmer överens med denna.

Aleuonota gracilenta Er. Denna mycket sällsynta, mellaneuropeiska art, är känd från några få lokaler i Sverige, bl a Ven där ett enda exemplar påträffades sittande i slutet av en Bledius-gång. Djuret har starkt reducerade ögon, vilket tyder på ett underjordiskt levnads-sätt. Alla fynd man känner till har gjorts på varma, lätta jordar. I Sverige känner man den också från en lokal i Småland och en på Gotland plus ytterligare några lokaler på Skånes västkust, bl a Ålabodarna.

Aleuonota gracilenta Er.

Lathrobium pallidum Nordm. är från Ven känd i ett (tillfälligt?) exemplar som återfanns under en tångruska vid foten av strandbranterna. Man antar liksom med föregående art, att djuret möjligen är knutet till underjordiska gångar och bon av andra djur. Den bleka färgen och de reducerade ögonen tyder på ett sådant levnadssätt. Djuret är från Sverige känt i ett fåtal exemplar från Skåne, Halland och Uppland och betraktas som mycket sällsynt.

Stenus rogeri Kr. är en sällsynt, fuktighetsälskande liten kortvinge som i Sverige mest tagits i enstaka exemplar i några spridda sydsvenska landskap. På Ven anträffades den dock i större antal i strandbranten vid kanten av en källa där den levde bland mycket fuktigt gräs och mossa som växte på lerig grusbotten. Släktet Stenus är lätt att känna igen i fält p g a deras enormt uppförstorade ögon (likt en trollsländas), vilka ger dem ett särpräglad utseende. I Sverige det näst artrikaste släktet bland skalbaggar med drygt 80 arter.

Stenus bohemicus Mach. är i Sverige ansedd som en stor sällsynthet och bara känd från ett fåtal lokaler i Skåne. Från Ven föreligger ett exemplar taget genom slaghävning av den manhöga vegetationen strax öster om Norrebrohgs hamn. Djuret tycks endast trivas vid starkt eutrofa vatten av olika slag.

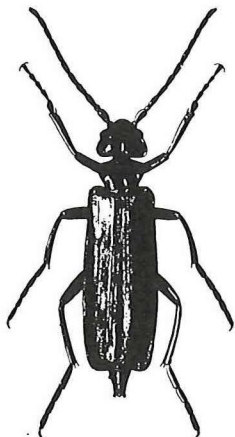
Leiodidae. Familjen saknar svenskt namn. Den innehåller många mycket sällsynta arter med ett ofullständigt känt levnadssätt. Många av dem har den märkliga vanan att endast komma fram timmen innan solen går ner på kvällen. Då kan man slaghåva dem på vegetationen. Vissa arter kommer endast fram när ett åskväder nalkas. Man antar att de livnär sig på svampsporor och mycel.

Leiodes badia Sturm är en av de få arter inom släktet som man lättast fångar genom att sälla växtrötter på ler- och kalkhaltiga, öppna och varma sandmarker. Den är sällsynt anträffad i några få sydsvenska landskap. På Ven erhöles den vid roten av grästuvor som växte på lersand i strandbranten.

Limnichidae. Denna familj omfattar endast en enda svensk art som typiskt träffas på på fuktig mark i kanten av vatten av olika slag.

Limnichus pygmaeus Sturm är i Sverige endast känd från några lokaler i Skåne däribland Ven. Där påträffades den allmänt i strandbranten sydost om Kyrkbacken i kanten av en liten bäck på fast lersand, som var bevuxen med en matta av fin, bladig mossa och enstaka grästuvor.

Meloidae (Majbaggar) I Sverige finns 5 arter, varav 4 typiskt påträffas just i maj månad, ofta i mängd krypande omkring på öppna gräsmarker. Så träffar man på Ven den stora (2,5 cm) blåsvarta Meloe proscarabaeus L. Uppe i strandsluttningarna vid Möllebäckens utlopp finns en av Sveriges mest klassiska lokaler för majbaggar. Kommer man vid rätt tid på året kan man få uppleva hur gräset fullkomligt kokar av stora, fingertjocka majbaggar som kravlar omkring. I sanning en märklig upplevelse.

Lytta vesicatoria L. (Spanska flugan) torde i Sverige ha en av sina få kvarvarande fristäder på Ven. Den har tagits i några andra sydsvenska landskap, men på Ven finns en livaktig population i syrenbuskagen strax nedanför gamla kyrkan i backafallen vid Kyrkbacken. Denna, under renässansen så populära råvara för giftframställning, är en av våra absolut vackraste skalbaggar. 2 cm lång och grönglänsande med skiftningar i guld och rosa.

Lytta vesicatoria L. (Spanska flugan)

Chrysomelidae (Bladbaggar)

Denna familj omfattar flera hundra svenska arter, alla livnärande sig på växter av olika slag. Ven, med sin rika och ymniga flora skapar fina förutsättningar för många arter av denna familj, vilket också nedanstående fynd talar för.

Chrysomela oricalcia Müll. är en stor, vackert svartblå bladbagge som lever på hundkåx. I Sverige är den sällsynt anträffad på några enstaka lokaler i söder. Den får anses tillhöra ett sydligt element i vår fauna. På Ven förekommer den i de eroderade strandbranterna vid Husvik och Norrebro.

Chrysomela cuprina Duft. är också en stor vackert färgad bladbagge som livnär sig på johannesört. Den tillhör emellertid en utav den svenska faunans största gåtfullheter. År 1934 gjorde Palm det hittills enda svenska fyndet av arten under ett tångflak (!) vid foten av Kyrkbacken på Ven. Fyndet tyder på att det möjligtvis rör sig om ett vinddrivet exemplar, ty i Danmark förekommer den på många lokaler. Men fortfarande står Ven som den hittills enda fyndlokalen i Sverige.

Longitarsus quadriguttatus Pont. tillhör också en av Vens allra största attraktioner. Den mycket vackra lilla jordloppan träffas på Vens västsida i kanten av en åker inte långt från havsstranden på de gröna bladen av *Cynoglossum officinale* (hundtunga). Detta är den hittills enda kända lokalen i vårt land. Närmaste fyndorter ligger på Själland på andra sidan sundet. Så lokalen på Ven får räknas som artens utpost i nordost.

Flera andra sällsynta arter av detta stora släkte är också tagna på Ven, som t ex L. anchusae som träffas på blåeld och oxtunga i strandbranterna, L. rubiginosus som träffas på snårvinda, känd endast från Skåne och Södermanland och så de små gulvita arterna L. pellucidus som lever på den i strandbranterna vanliga åkervindan och L. gracilis som typiskt påträffas sittande på de stora bladen av Tussilago.

Apionidae (Spetsvivlar)

Denna familj omfattar ett enda släkte med ca 75 svenska arter, som alla är bundna till olika växter.

Apion penetrans Germ. är en av våra sällsynta Apion-arter som huvudsakligen är utbredd inom ett begränsat område i västra Skåne. På Ven har man genom hävning av vegetationen i strandbranterna erhållit den på flera ställen. Den är bunden till Centaurea-arter speciellt jacea. Inom detta släkte finns flera andra sällsynta arter som finner ett utmärkt livsrum i den yppiga vegetationen i strandbranterna. Exempel på sådana arter som endast är kända från Skåne eller från Skåne och spridda landskap i Sydsverige är A. filirostre, A. pubescens, A. vorax och A. tenue, alla livnärande sig på olika leguminosor. A. hydrolapathi lever på Rumex-arter och är känd från Skåne och Öland.

Curculionidne (Vivlar). De äkta vivlarna är en stor familj med nära 600 arter i Sverige. Alla livnär sig på växter av olika slag. De är i fält lätta att känna igen på de kraftigt, till ett långt snyte, förlängda mundelarna.

Bagous czwalinae Seid. var känd i två svenska exemplar från Höjeå vid Lund innan ytterligare ett uppenbarades från Ven. Detta, det tredje kända, påträffades i den leriga slänten vid Möllebäckens utlopp i havet på västra sidan av ön. Den uppgives livnära sig på olika vattenväxter av släktet Potamogeton. Man tror att många vivlar av släktet Bagous tillbringar större delen av tiden under sommaren kravlande omkring på vattenväxter under vattenytan, medan de under vintermånaderna går upp och övervintrar i gamla driftränder och liknande på land.

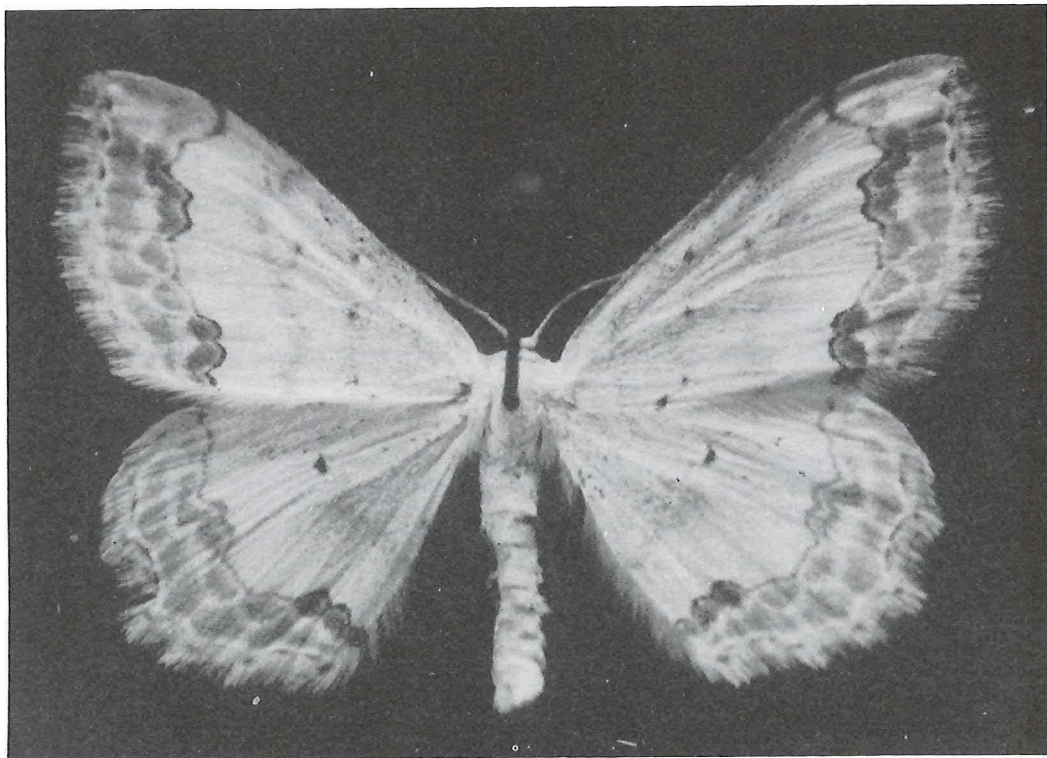
Baris laticollis Marsh. tillhör också gruppen av våra sällsynta vivlar. Den är i Sverige bara känd från ett par lokaler i Skåne och Västergötland. På Ven är den påträffad i stora mängder i rötterna av marviolen, Cakile maritima, som växer vid foten av strandbranterna nedanför Kyrkbacken. Den bildar uppsvällningar, s k galler, i rötterna i vilka man även träffar dess larver. Ovan jord syns inga spår av skalbaggen.

Calosirus terminatus Hbst. är en exklusiv Skåne-art som också, förutom från Ven, är känd från Ålabodarna och Kungstorp. Denna raritet lever på Daucus, vildmorot, men är mycket svår att komma åt. Den går mycket sällan upp i blomman, utan man får försöka leta genom jorden vid foten av växten så minutiöst som möjligt.

Ytterligare mycket hade varit att säga om Vens märkliga skalbaggsfauna, då ön utgör en mycket särpräglad del av vårt land, med ett minst lika särpräglat element vad skalbaggsfaunan beträffar. För ytterligare uppgifter hänvisas dock till litteraturförteckningen.

Övrig insektfauna

Som redan nämnts i inledningen vet man inte så mycket mer om Vens insektfauna än det som ryms inom den coleopterologiska intress sfären. Säkerligen finns en del insamlat material liggande hemma hos privatsamlarna men få eller inga uppgifter har publicerats om detta.

Scopula ornata (Prydlig lövmätare)

Det finns ingen anledning att anta att Vens övriga insektsfauna, vad beträffar artrikedom och mängd märkliga arter, skulle skilja sig nämnvärt från skalbaggsfaunan. Åtminstone de för solen starkt exponerade backafallen bör ha åtskilligt med intressant att erbjuda för den som känner sig hågad att titta närmare på t ex flug- eller fjärilfaunan. Vad beträffar fjärilar så bör den prydliga lövmätaren

(*Scopula ornata*) omnämnas. Den annars så sällsynta fjärilen är en karaktärsart för backafallen, där den flyger på dagen. I lergravarna vid Norrebro trivs ett sällsynt fly, *Archanara dissoluta*. Det föredraget typiskt sumpiga och fuktiga marker. Om övriga insektsgrupper vet man i stort sett ingenting, vilket ju kanske kan vara en sporre för den ivrige amatören.

Sammanfattning

Trots att endast en ringa del av insektsfaunan berörts i redogörelsen ovan, råder det ingen tvekan om att Ven, från entomologisk synpunkt, lätt sällar sig till avdelningen för märkliga och exklusiva lokaler. Strandbranterna sätter sin prägel på faunan och framstår därför som i allra högsta grad skyddsvärda. Lergravsområdet vid tegelbruket bör också, om än i mindre grad, vara föremål för omvårdnad. Någon skillnad mellan öns östra eller västra strandbranter bör egentligen inte göras, även om faunan skiljer sig något från ett ställe till ett annat. I möjligaste mån bör alla typer av kulturinflytande och mänskligt slitage undvikas på alla öns strandbranter.

Till sist förtjänar påpekas att strandbranterna, trots sin belägenhet i centrum för ett av de folktätaste och mest hårdexploaterade områden i Skandinavien, ändå lyckligtvis, nästan fullständigt undgått mera långvarig mänsklig påverkan. Ett nog så märkligt faktum i dessa tider. Det är bara att hoppas att denna sammanställning över märkliga insektsfynd, ytterligare kan bidra till förståelse för och behovet av ett legitimt skydd för denna del av unik, svensk natur.

Litteratur

- Nyholm, Tord 1937-41. Coleopterologiska meddelande I-IV. - Opuscula Entomologica 2-6.
- Palm, Thure. 1935. Coleopterologiska studier på ön Ven. - Göteborgs Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälles handlingar. Serie B, Band 4, N:o 9.
- Palm Thure. 1961. Anteckningar om svenska skalbaggar XIV. - Ent. Tidskr. 82 p 74-9.
- Palmqvist, Sven. Skalbaggsstudier på Ven, vid Ålabodarna och Nivå - Själland. - Insekta.

6.2 Blötdjur, amfibier och reptiler

Ovannämnda djurgrupper - blötdjur, amfibier och reptiler - utgör ingen enhetlig undergrupp i vår fauna. De har ändå slagits samman här, dels då de överhuvudtaget knappast brukar behandlas vid naturområdesbeskrivningar och dels då uppgifterna för Vens del är fragmentariska, om än ytterligt intressanta.

Det ovan nämnda gäller dock inte Vens landmolluskfauna - både den nu levande och den subfossila - som i ett gediget arbete avhandlats av Arvid Nilsson år 1948 (se litteraturförteckningen).

En ofta direkt livsavgörande förutsättning för djurlivet - och framförallt för ovanstående djurgrupper - är tillgången på sötvattensamlingar utan predatorer. Dammar, hålor, diken, mörkelgravar eller dylikt. Inte bara för näringssök, förflyttning eller "ett drägligt liv" utan för reproduktionen och utvecklingen - metamorfosen - till fullbildad individ.

Sötvattenreservoarerna på Ven (se nedan) är få och små. Ön lider dock ingen brist på sötvatten vilket inte minst Tycho Brahes tidigare arbete har visat. Idag vederlägger dessutom de talrika silkärren eller källsprången i backafallen denna uppfattning. Istället är det procenten klarvattenyta som är mycket liten och som ständigt avtar som en följd av kontinuerliga jordbruksdräneringar, utdikningar och igenläggning av mörkelgravar (jfr tidigare ytutbredningar i kaptel 7).

Det uppdämda sötvattnet på ön - det tål sägas igen - är alltså av ytterligt stor vikt för Vens olika faunagrupper i allmänhet men för detta delkapitels artgrupper i synnerhet.

Vens "lägre" fauna är i delar väl dokumenterad - se ovan - i andra ofullständigt eller inte alls.

Ur "lägre" faunistisk synvinkel kan Vens värden sammanfattningsvis sägas vara

- de varma, torra och soldränkta branterna med landets troligtvis största population av den sällsynta sandödlan (*Lacerta agilis*)
- minst en och kanske flera dammar med populationer av den dekorativa, nu synnerligen sällsynta och direkt utrotningshotade grönfläckiga paddan (*Bufo viridis*)
- de 15-talet rik- eller extremrikkärren hysande - förutom värdefulla växtsamhällen - en ovanlig molluskfauna (sniglar, snäckor).

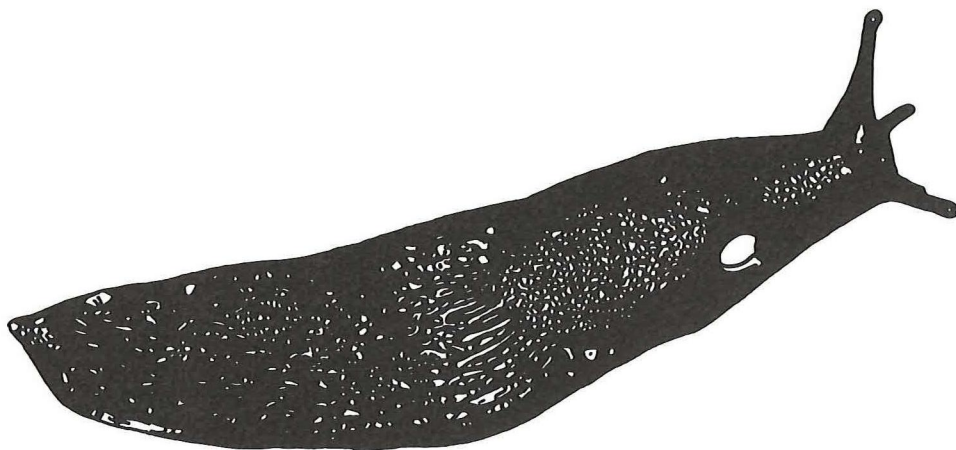

Figur 6.1 Vens "våtmarker" - Sötvattenreservoarer

- Damm, märgelgrav - öppet småvatten (flera av märgelgravarna nu igenlagda, bortodlade eller med mycket ojämn vattentillgång under året)
- Källsprång i backafallen, framsipprande grundvatten ("Silkär")
- Fuktig-våt mark, sankmark (ej i backafallen)

Blötdjur (Mollusker)

Redan inledningsvis nämndes att Vens blötdjursfauna (molluskfauna) var väl kartlagd genom kännaren Arvid Nilsson och hans arbete från 1948 ("Ön Vens recenta och subfossila landmolluskfauna" - se litteraturförteckning). Det är en inventering som står sig väl även idag och i allt väsentligt fortfarande är giltig. Några arter har dock tillkommit och ett par förändringar vad gäller förekomsterna på de olika lokalerna är rapporterade. Sammanfattningen här av den i stort ofta bortglömda snäck- och snigelfaunan bygger också huvudsakligen på Nilssons uppsats.

Den svarta skogssnigeln (*Arion ater*) - en vanlig art men nyupptäckt på Ven.

Ett studium av molluskfaunan på Ven är intressant - ca 38 landlevande snäck- och snigeldjur har påträffats. Spännande ur ett annat perspektiv är också den uppfattning om Vens forntida utseende och om öns mark- och vegetationshistoria man kan få vid en jämförelse mellan de subfossila arterna och de nu levande.

Med Vens subfossila molluskfauna menas de blötdjursarter som funnits på ön under äldre tider - delvis under förhistorisk tid - och som kan spåras genom skalrester i äldre marklager. (jfr lista, bilaga 1)

Cochlodina laminata, subfossil art.

Med kännedom om de olika molluskernas krav och naturliga preferenser från andra lokaler runt om på fastlandet kan också flera nu levande arter på Ven betraktas som relikta - *Goniodiscus rotundatus*, *Clausilia bidentata*, *Retinella pura*, *Arion subfuscus*, *Vertigo pusilla* och *Vertigo substriata* som återfinns i de skuggiga och fuktiga lerbranterna på öns norra sida.

Sammantaget talar fynden och studiet av relikta och subfossila arter sitt tydliga språk. Ven har i äldre tider varit skogbevuxen.

Påpekas skall att det nästan enbart är de landlevande molluskerna som behandlats. Sötvattenfaunen vad gäller snäckor och sniglar är annars naturligt artfattig beroende på öns nästan totala avsaknad av naturliga vattensamlingar. Endast två arter sötvattenmusslor och fem arter sötvattensnäckor är funna.

Vad gäller Vens nu levande molluskfauna (jfr lista, bilaga 2) har det så gott som helt kulturskapade landskapet kommit att prägla denna. Den har först, genom att skogen på ön skövlades, successivt utarmats under århundraden. Sedan har dess sammansättning också ändrats till en grupp av en mer xerofil - torrälskande - karaktär, då hela landskapet med kreatursskötsel och betning utvecklats i den riktningen.

Molluskfaunans huvudsakliga miljöer är naturligt strandbranterna på ön. Backafallen uppvisar, som bekant, hela skalan av växtsamhällen, fuktighetsgraderade från våta extremrikkärr till solstekte stäppartade torrängar. För snäckorna och sniglarna finns sålunda hela utbudet av biotoper allt efter naturliga preferenser.

Under de senaste decennierna har t o m förutsättningarna förbättrats genom igenplanteringar i vissa delar av kustbranterna och även i

delar av den accelererande igenväxningen. Lergravarna och de naturaliserade områdena på norra delen av ön är andra nu viktiga och utvecklade replipunkter. Artantalet kan öka och fler biotoper kan kolonieras av dessa i flera fall oansenliga djur (ca 150 arter i hela landet) som dock ofrånkomligen har sin fulla hemortsrätt på ön.

De främsta biotoperna för blötdjuren är - vilket hörs på namnet - självklart kärren som bildats i backslutningarna kring framsipprande grundvattenådror (kärrens läge, se figur 6:1). Vattnet är överallt starkt kalkhaltigt och ger jämte vegetationen också upphov till särskilt rikt utvecklade djursamhällen. Direkt knuten till dessa extremrikkärr anses puppsnäcken Vertigo genesi vara och troligtvis också former av en handfull andra arter (exv Pupilla muscorum var. pratense, Cochlicopa lubrica var. nitens, Vertigo antivertigo var. seminulum och vissa Succinea-former). Molluskfaunan i denna grupp representeras totalt av hela 26 arter, med en viss skillnad i preferens i graden av fuktighet.

Succinea

Vertigo

Ängsseriens växtsamhällen är även de mycket goda uppehållsplatser för fuktälskande mollusker och i flera fall de som hyser den rikaste faunan. Molluskfaunan avtager däremot drastiskt både i art och individantal med ståndortens minskade vattentillgång. De s k mesofila ängsbackarna och örtängarna och vidare de xerofila örtbackarna och torrängarna, vilka är de allra mest torra och heta, är ordentligt beskurna vad gäller snäck- och snigelarter. Det är i stort sett endast Vallonia pulchella och Pupilla muscorum som förmår hårda ut i de biotoperna. De torraste och mest solexponerade fläckarna hyser överhuvudtaget inga beståndsbildande mollusker.

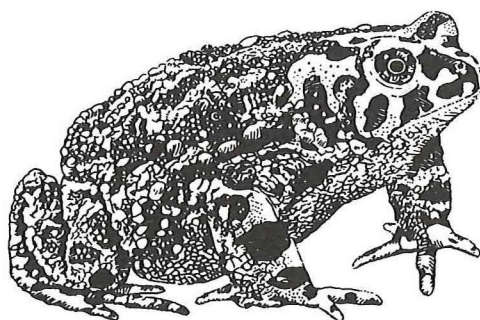
Amfibier

"Krolladammen" strax väster om Hakens fyr, ett av Vens småvatten med beständig klarvattenspegel.

Om också groddjursfaunan de senaste decennierna minskat i såväl individrikedom som i artantal och som en naturlig följd av bristen på öppet vatten är synnerligen modest, representeras den dock på Ven av en stor sällsynthet - den grönfläckiga paddan (*Bufo viridis*), (se vidare nedan).

Frånsett den exklusiva fjärdedelen består groddjurskvartetten på ön av vanlig groda (*Rana temporaria*), vanlig padda (*Bufo bufo*) och större vattenödlan (*Triturus cristatus*). Den större vattenödlan har under den senaste tiden till följd av jordbruksrationaliseringar minskat kraftigt i antal från en allmän förekomst på 1950-talet. Dess status är numera okänd. Mer noggranna förekomstuppgifter för de övriga arterna saknas likaså.

Arvid Nilsson och Gunnar Thorsson rapporterar från 1950-talet den ätliga grodan (*Rana esculenta*) vilken i våra dagar är helt försvunnen. En icke rapporterad men dock inte osannolik, kanske t o m väntad, gäst är stinkpaddan (*Bufo calamita*) som på Vens systerö i Öresund - låghorisontön Saltholm - är allmänt förekommande.

Den grönfläckiga paddan (*Bufo viridis*) kan nog utan överdrift sägas vara Vens raraste djur och dess mest självklara karaktärsdjurart. Den är vidare Skånes mest dekorativa och i särklass mest sällsynta groddjur.

Arten är vid senaste inventering enbart belagd från 6 lokaler i landet (5 i Skåne och 1 i Blekinge) varav en på Ven. (Tidigare förekomster i landet är Blekinge, Kalmar län, Öland och Gotland).

Den grönfläckiga paddan, som i Sverige befinner sig i den nordligaste delen av sitt utbredningsområde som sträcker sig söderut genom mellan- och östeuropa, är i Sverige akut utrotningshotad och stadd i en accentuerad tillbakagång. Den är sålunda upptagen i Nordiska Ministerrådets lista över utrotningshotade djurarter. I Danmark en något stabilare utbredning och starkare populationer.

Under 1950-talet var ännu den grönfläckiga paddan vanligt förekommande på Ven och dess dominerande groddjursart. Den förökade sig också i flera av öns småvatten. Enligt utsago fanns den tidigare i så gott som varje källare och på andra fuktiga platser under icke fortplantningstid.

Den grönfläckiga paddans biotopval och -krav är specifika. Den fordrar - enligt Boris Berglund (se litteraturförteckning) som ingående känner de svenska groddjuren och noggsamt genomfört inventeringar av de mera sällsynta av dem - grunda vattensamlingar med en viss salthalt, belägna i trakter med hög solinstrålning och en lång, mild höst med ringa nederbörd under sommarhalvåret.

Bufo viridis är en i Sverige och Danmark företrädesvis kustbunden art. Dess främsta biotop är strandängar genombrutna av salt och bräckt vatten, gärna i närheten av åars och bäckars utflöden i Öresund - ett s k marsklandskap.

Den grönfläckiga paddan leker i maj och juni då hanens drillande kan höras lång väg - flera hundra meter - under stilla och ljumma kvällar.

På Ven förekommer den grönfläckiga paddan i en eller kanske ett par dammar. Populationen får betraktas som relativt stabil.

Totalt sett utgöres annars hoten för den gröNFLäckiga paddans del främst av det allmänt tilltagande exploateringstrycket gällande bebyggelse längs sundskusten, av måsfågelökningen (skratmåsen är paddans främsta fiende då den fiskar ut larverna i strandmiljöerna), av biltrafik och kanske av den tilltagande maritimiseringen av klimatet.

Avslutningsvis får i detta sammanhang sägas att populationen av och lokalen för den gröNFLäckiga paddan på Ven är av ytterligt stor vikt att vårda för artens existens överhuvudtaget i landet.

Reptiler

Kräldjursfaunan på Ven kan sammanfattningsvis sägas vara ganska fattig, vilket huvudsakligen hänger samman med vad som sagts i inledningen till detta delkapitel och i renodlingen av öns biotoper.

Västsidas torra och solexponerade backafall strax söder om Kyrkbacken.

Huggorm och vattensnok saknas enligt samstämmiga uppgifter på ön. "Paradiset utan orm" kallade Alma Falk också sin naturartikel åt Svenska Naturskyddsföreningen på 1920-talet. Skildringar från lång tid tillbaka - från 1500-1600-talen - visar att förhållandet var detsamma då. Ett förhållande som inte gäller den näraliggande Väderön där framförallt den svarta huggormen är vanlig och inte heller skär-gårdsöarna i Blekinge och längs östkusten där huggormen t o m är mycket allmän.

Ormslån (*Anguis fragilis*) höll sig så sent som på 1950-talet kvar på ön. Ett något anmärkningsvärt förhållande då Vens utpräglade kulturlandskap redan då var hårt rationaliserat. Upphållsplatser var då bl a Kungsgårdens gamla jordvallar och stengården. Inga uppgifter finns från senare tid vad gäller ormslåns status, men fortfarande torde ett flertal platser på ön kunna hysa smärre populationer - Mossen, lergravarna, brynskogen söder om Bäckviken m fl.

Att ge kråldjuren en egen rubrik föranleds främst av förekomsten av Sandödla (*Lacerta agilis*) i öns syd- och västvända backafall. En förekomst som fortfarande är så stor att populationerna på Ven sannolikt kan förklaras som Sveriges individrikaste. Få riktade besök i backafallen strax söder om Kyrkbacken under soliga vår- och somrardagar torde kunna undgå att krönas av ett rasslande och en förbi-springande och -hasande grön-brun-grå ödla.

Sandödlan är självklart Vens karaktärskråldjur. Utbredningen sammanhänger rätt väl med vad som botaniskt är att hänföra till torra eller stäppartat torra backafall. De huvudsakliga populationerna återfinns också i större eller mindre koncentration från Kyrkbackenbranterna (se foto ovan) i norr till Nämndemansgårdens backafall i söder - d v s de över året torraste, varmaste och mest solbelysta delarna av ön.

Litteratur

- Berglund, Boris, Skånes sällsynta groddjur, SNV PM 1976.
 Ahlén, I., Berglund, B, Faunavårdsforskning - Groddjur och kråldjur.
 Undersökning av vissa arters status, miljökrav och förslag till åtgärder. Lägesrapport 1980-09-02, SLU, Uppsala.

6.3 Fågelfaunan

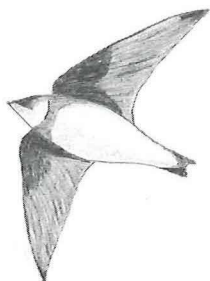
Ven sätts i första hand inte i samband med just fåglar. Landskapet, landskapsbilden, historien och - vad gäller de mer stängt biologiska ämnena - floran i backafallen, kommer i första hand. Ändå hyser ön de flesta motsvarande fastlandsarter och har sina verkliga karaktärsarter. En gång upptäckta och igenkända kompletterar de den tidigare bilden av Ven och förstärker dess identitet.

Med tanke på öns stora procent åker (80 %) är dess fågelrikedom god. Minst 57 olika arter, troligen flera, finns årligen häckande. Vad vi vanligen menar med direkta rariteter är dock enbart observerade som tillfälliga gäster.

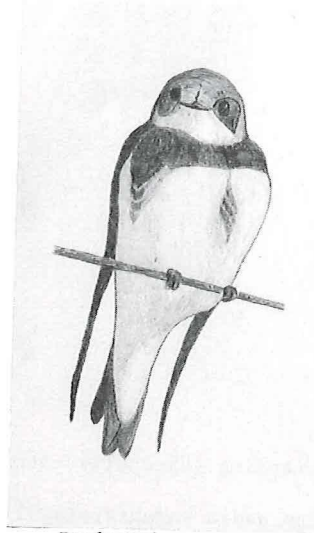
Häckfåglarna finns upptagna i tabell, Bilaga 3.

Som för både insektsfaunan och den övriga "lägre faunan" är fågelfaunan ofullständigt känd och utforskad vilket också gäller flyttfågelrörelserna över ön. De viktigaste här presenterade uppgifterna härrör sig från Anders Wings arbeten (se litteraturförteckningen).

Karaktärsarter

Backsvala i flykten

Backsvala
(*Riparia riparia*)

Vens verkliga karaktärsart är backsvalan som i stora kolonier lever i backafallens blottade skärningar. På Ven häckar backsvalan i tusental (2000-2300 bebodda bon år 1971) på "naturliga lokaler - inte som inåt landet på artificiella boplatser i grustag och vägbankar, vilket ju gör backsvalan mycket lokal. Främst håller fågeln till i väst- och sydvästsidas backafall, i strandbranternas sandiga och siltiga avlagringar som snabbt torkar och är lätta att gräva ut bohålor i. Även nord- och nordvästsidas backafall hyser stora kolonier, bara skärningarna är rena och eroderande och innehåller lättgrävda skikt. Den största enskilda kolonin finns dock på sydkusten, år 1971 innehållande ca 550 par.

Backsvalan är lätt att känna igen på sitt bröstband och sin matt bruna översida och ingen torde kunna undgå att träffa på fågeln under ett besök på ön under vår och sommar. Den har också ett arttypiskt läte, ett torrt vokallöst raspande. Tätt över vattenytan far den fram - dricker och badar i farten - och fångar flygande insekter och spindlar.

Från midsommar och framåt - när den första av de två kullarna är flygga - kan stora koncentrationer av fågeln ses speciellt vid övernattningsställena i bladvassbälten och i annan strandvegetation.

Backsvalan är alltså intimt förknippad med backafallen och Ven.

Hämpling (*Carduelis cannabina*)

Öns andra karaktärsfågel som finns sjungande i snart sagt varje buske är hämplingen. Mer än 250 par fanns häckande 1971 vilket motsvarar mer än ett par/3 ha - och det är tätt med tanke på öns stora åkeryta. Då fågeln huvudsakligen är knuten till kulturpåverkade områden som trädgårdshäckar och enbuskmarker trivs den fint på Ven.

Äldre hanar (se bilden ovan) är på sommaren mycket praktfulla och kan knappast förväxlas med någon annan art. Den bruna ryggen och den röda hjässan och magen är omisskänliga tecken. Tillsammans med den fullt utvecklade sången - ett sammanvävt kvittrande och svirrande i sekvenser blandad med klara flöjttoner, eller ett muntert "familjesmåtpratkvitter" - blir bilden av hämpligen ett påtagligt inslag i Venplatåns åkerlandskap. Ett intryck att identifiera med ön under vår och sommar.

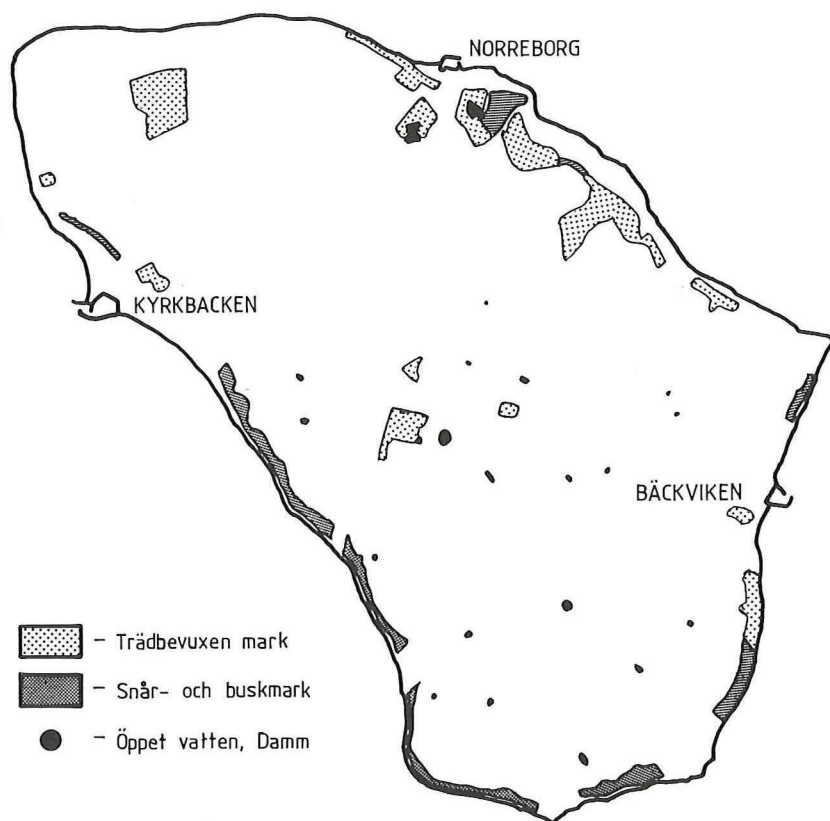

Fig 6.2 Huvudsakliga fågelbiotoper (viltbiotoper) på Ven.

Biotoper

Som framgår av figur 6:2 ovan, av markanvändningskartorna i följande kapitel och av andra uppgifter gällande Vens landskapliga utseende är biotoperna för djurlivet reducerade på grund av öns intensiva åkerbrukande. Redan avsaknaden av träd och buskar på den största ytan minskar antalet arter och faunan överhuvudtaget blir i högsta grad kulturbetingad i ordets vanligaste bemärkelse.

Ur ornitologisk synvinkel utgörs Vens viktigaste biotoper av

- backafallens blottade, eroderande skärningar
- backafallens täta och svärgenomträngliga buskvegetation - tillhåll för öns småfågel

- Mossens lövskogsområde och Norrebrostraktens träd- och buskområde
- märgelgravarna och lergravarna i Norrebroområdet.

Fördelningen av häckfågelarter

Fördelningen av häckfågelarterna på Ven framgår av figur 6:3.

För de olika artgrupperna kan utifrån tabellen noteras att

- änderna häckar i mycket få par med tanke på att Vens kustlinje uppgår till en dryg mil (gräsand, ejder, småskrake, gravand)
- rallar och vadare likaså häckar med ett fåtal par i ler- och märgelgravar, på åkrarna och längs stränderna. Tofsvipa och strand-skata är de vanligaste. Större strandpipare och rödbena räknas styckvis.
(Ön är ju nästan i total avsaknad av sankmarker).
- rovfåglar saknas helt, förutom jorduggla - ett utropstecken på Nämndemansgårdens marker. Tornfalk har häckat.
- bland tättingarna är - förutom karaktärsarterna - törnsångare och härmsångare! vanligast i backafallens snårterräng jämte näktergalen. Lövsångare, svarthätta och bofink är också frekventa men mer i Mossens lövskog och i småskogsterrängen i norr. Svartkråkan () och vanlig kråka bildade par.

Flera vad synes vara självklara fågelarter för häckning saknas däremot på Ven, arter som "normalt" föredrar miljöer och biotoper som ön hyser i rikt mått. Dessa är enligt Anders Winge -tornfalk - rapphöna - turkduva - större hackspett - entita - nötväcka - sävsångare - grå flugsnappare - kornsparv. (1974 gjordes ett utplanteringsförsök av entita och nötväcka på ön - se litteraturförteckningen, Alerstam & Winge).

De rariteter som påträffats som tillfälliga gäster är bl a turturduva, sommargylling, smådopping och brun kärnhök.

Äldre artlistor skiljer sig i viss mån från denna den senaste. Alma Falk presenterar i sin uppsats i Sveriges Natur år 1926 följande. Understrukna arter är sådana som inte finns med som häckande i tabellen, bilaga 3. Påpekas skall att någon särskilnad inte gjorts mellan häckande och enbart påträffade arter.

" gräsand, gravand m fl simfågelarter, sparvhök, tornfalk, vipa, ängsknarr, sothöna, skogssnäppa, ladusvala, backsvala, tornsvala, törnskata, koltrast, rödhake, trädgårdssångare, ärt-sångare, lövsångare, sädesärsla, gulärsla, sånglärka, stare, bofink, hämpling, gårdsmyg, bastardnäktergal, stenskvätta, buskskvätta, kråka, skata, gråsparv, gök".

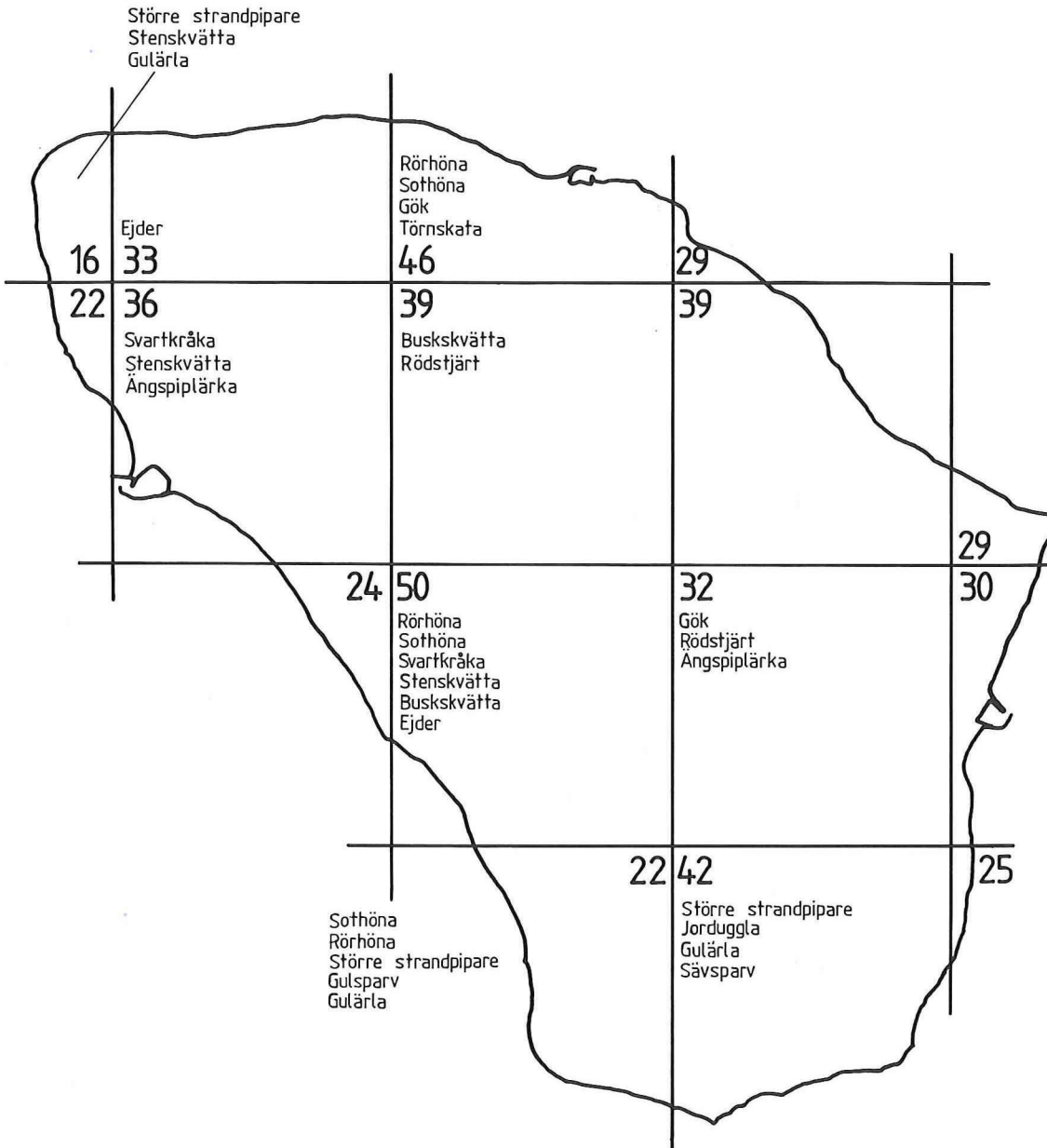

Fig 6:3

Fördelningen av häckfågelarter på Ven

(Namngivna arter endast häckande i ett eller ett fåtal par.

Siffrorna i rutorna anger antalet häckande arter. Rutornas sida = 1 km).

(Efter Projektet Inventeringen Skånes Häckfåglar, H Johannesson (1969), A Winge (1971)).

Från år 1950 härstammar nedanstående lista, tagen ur Sveriges Naturs årsbok 1950 och författad av Gunnar Thorsson (uppgifterna kommer huvudsakligen från patron Gösta Alm och upptar 54 arter med säkerhet häckande på ön).

" kråka, råka, kaja, skata, stare, grönfink, hämpling, bofink, gråsparv, pilfink, gulsparv, sävsparv, sånglärka, sädesärla, gulärla, talgoxe, blåmes, entita, svartvit flugsnappare, törnskata, gärdsmyg, gulsångare, lövsångare, trädgårdssångare, törnsångare, ärtsångare, sävsångare, rörsångare, koltrast, rödhake, järnsparv, rödstjärt, stenskvätta, buskskvätta, näktergal, backsvala, ladusvala, hussvala, tornsvala, gök, tornfalk, ringduva, skogsduva, tofsvipa, rörhöna, kornknarr, fasan, fiskmå, gräsand, småskrake, ejder, gravand och raphöna".

Flyttfåglar

Flyttfågelsträcken över ön är rika, både under vår och höst - finkar, trastar, svartfågel, ring- och skogsduvor. Kraftigt är (var) också rovfågelsträcket av falk, brun kärrhök, sparvhök, duvhök och vråk. A Winge nämner speciellt insträcket av bivrak under andra hälften av maj.

Sommarens och höstens återsträck av vadare går mera sällan över Ven. Frånvaron av sankmarker inverkar stort. Åkermarken och de "sterila" stränderna är mindre lockande rastplatser. Ändå är (var) fjällpipare, ljungpipare och kärrsnäppa regelbundna gäster, liksom morkulla, enkelbeckasin och skogssnäppa om än sporadiskt. Svanar, gäss och tranor samt olika andarter passerar över ön men brukar sällan slå sig ned.

Som vintergäster vid kusten återfinns ejder, knipa och vigg. Dykänder samlas utanför ön och till densamma kommer också nötskrikan vid stränga isvintrar.

6.4 Däggdjursfaunan

Redan inledningsvis kan sägas att Vens däggdjursfauna långt ifrån är extraordinär. Den är rentav mycket artfattig men för den skull inte utan intresse då den har sin historia och sina karaktärsarter.

Biotoper

Förklaringen till artfattigdomen är enkel och uppenbar. För det vilda ter sig ön huvudsakligen som en "kulturstäpp". Avsaknaden av skogsmark, av större sammanhängande obrukade marker är jämte öns utsatthet och relativa litenhet för större djur de främsta orsakerna. De viktigaste biotoperna och uppehållsplatserna för Vens få däggdjursarter kan sägas vara de samma som för fågelfaunan (se figur 6:2, delkapitel 6.3).

Venplatån - ett karaktäristiskt, öppet och storskaligt jordbrukslandskap - en det vildas "kulturstäpp".

För en ökad förståelse av faunans sammansättning hänvisas till kapitel 7 där Vens markhistoria och landskapsutveckling fram till våra dagars storskaliga jordbruksutseende finns beskriven. Faunan har givetvis "anpassat" sig härefter men då också beskrivits i rikedom. Däggdjursfaunan är extremt kulturbetingad och annars "människouppskattande", smågnagare och mindre mårddjur saknas helt. Varken ekorre, mullvad, hermelin, småvessla, räv, eller vildkanin finns på ön.

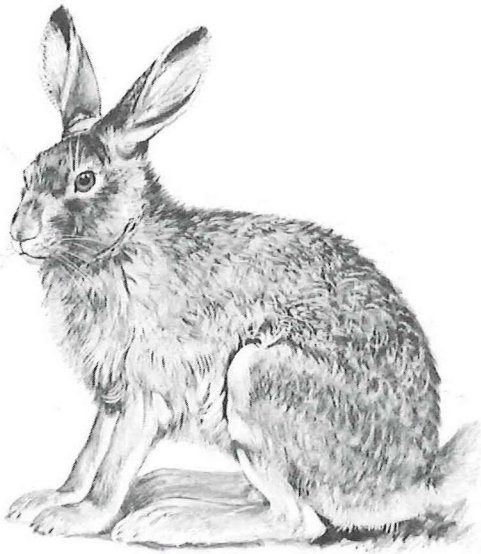
Under de senaste decennierna har på Ven - som inom så många andra motsvarande jordbruksområden i Skåne och södra Sverige - den s k strukturrationaliseringen ytterligare accentuerats. Med avlägsnande av ägo gränser och andra brukningshinder, igenläggningar av diken och dammar och upplöjande av åkerholmar, betesmarksrester, sankmarker och även vägrenar har förutsättningarna för fältviltet i första hand men också för faunan överhuvudtaget starkt försämrats. Övergången till allt fler kreaturslösa jordbruk med ständiga "skördechocker" då grödorna över stora arealer samfällt rycks bort, spelar i kombination med ovanstående också en stor roll. Vidare den mycket effektiva ogräsbekämpningen.

Tidigare undersökningar

Vens däggdjursfauna är i sina huvuddrag väl känd men visar sig vid en upplösning i väsentliga delar vara outforskad. (En mängd upplysningar om Vens däggdjur och fåglar har samlats och vidarebefordrats av patron Gösta Alm på Kungsgården). Så finns ingen kunskap eller uppgifter om t ex smågnagarna på ön då ingen fällfångst gjorts och först under senare år har uppgifter om fladdermusfaunan tagits fram. På senare tid är det främst fälthare och fasan som studerats inom ramen för det pågående "fältviltprojektet" (se litteraturförteckningen Göransson G och Frylestam, B). Uppgifter finns också från "Skånejakts" förteckning över Skånedäggdjur.

Sammanfattning

Om Ven skall sägas ha någon karaktärsart bland däggdjuren är det utan tvekan den tyska haren eller fältharen (*Lepus europaeus*). Fältharen planterades in år 1857 (efter försök med vanlig skogshare) under Oscar II:s tid till lämpligt jaktvilt på i första hand Kungsgårdens marker. Oscar II kom själv år 1877 för första gången till Ven med sin jaktklubb men blev sedan en flitigt återkommande besökare och anordnare av de stora och berömda "kungajakterna".

Fälthare (*Lepus europaeus*)

Nu är fältharen ett karaktäristiskt inslag i öns annars fattiga djurliv och få besökare med annan färdväg än Landsvägen tur och retur torde kunna undgå att möta den. Från mitten av 1950-talet anges dess numerär till ca 400 individer med en årlig avskjutning på 30-50 %. Stor möda har lagts vid för haren jaktvårdande åtgärder om de än inte alltid varit överensstämmande med landskapet eller landskapsbilden.

Bland smågnagarna rapporteras den mindre skogsmusen (*Apodemus sylvaticus*) och åkersorken (*Microtus agrestis*) som pålitliga skördeintressenter. Troligtvis kommer flera av dessa att återfinnas vid en "systematisk" undersökning. Den domesticerade igelkotten (*Erinaceus europaeus*) är vidare frekvent förekommande i ögårdarnas trädgårdar, häckar och bryn.

Av fladdermöss har fem olika arter påträffats på ön. Fladdermusfaunan var i det närmaste helt okänd fram i sen tid. 1981 och 1982 har emellertid inventeringar vid "gynnsamma väderomständigheter" med olika ultraljudsombudlare som främsta detektorinstrument genomförts på Ven av Ingemar Ahlén. Alla lämpliga biotoper på ön har besökts ett par gånger vid varje tillfälle.

Av dvärgfladdermusen (*Pipistrellus pipistrellus*) finns troligen små grupper eller populationer boende i lövträd eller byggnader på öns nordvästra del. Den är hörd både vid S:t Ibbs kyrka, vid Kyrkbackens samhälle och vid dungen kring militäranläggningen norr om Kyrkbacken.

Den stora fladdermusen (*Nyctalus noctula*) kan också med sannolikhet tänkas vara inhemsk för ön, likaså boende i lövträd och i byggnader i Kyrkbackenområdet. Några exemplar har varje år hörts vid Kyrkbacken och i dess närmaste omgivningar.

Etablerad på ön jämte de ovanstående är troligen också den långörade fladdermusen (*Plecotus auritus*) som sannolikt finns i större byggnader. Den är observerad i Kungsgårdens park och vid Almliden i Tuna by.

Den nordiska fladdermusen (*Eptesicus nilssoni*) har blott i något exemplar observerats i Kyrkbackens hamn. Barbastellen (*Barbastellus barbastellus*) har också endast noterats i något ströexemplar invid S:t Ibbs kyrka och i Kyrkbacken och kan - jämte ovanstående art - nog tänkas ha besökt ön med enstaka inflygande individer från fastlandet, då observationerna inte tyder på etablerade populationer på ön.

Predatorer i vanlig bemärkelse saknas. Tamkatter jämte "fågelvärldens proletärer och ligapojkar" - kråkor, skator och råkor - sköter "jakten". Flera uppgifter finns dock om rävbesök på ön under stränga isvintrar, också att rävar isolerats då de inte hunnit tillbaka till fastlandet innan isen brutit upp. Under krigsåret 1942 slog sig t o m ett par ned på öns sydspets och fick ungar i en lya i strandbrinken.

Så sent som från mitten av 1950-talet finns uppgifter om utter längs kusten om än redan då mycket sällsynt förekommande. Vidare om besök av säl - både grå- och knubbsäl - på och vid kusterna runt ön, också de vid den tidpunkten mycket sällsynta, vilket inte lär ha varit fallet vid sekelskiftet. G Alm nämner också att stora flockar av tumlare på sin väg genom sundet tätt brukade stryka förbi ön.

Klövsviltet har av "naturliga ovannämnda skäl" inte etablerat sig på Ven. Flera uppgifter föreligger dock från detta sekel om över-simningar av både kronhjort och älg till Öresundsön. Besök som varit mycket tillfälliga och antingen resulterat i återfärd till Sverige eller fortsättning till Nordsjällands stora skogar. Långa simturer på upp till en och en halv mil.

7. NATUR- OCH KULTURLANDSKAPET PÅ VEN (Kjell Lundqvist)

7.1 Landskapets utveckling - landskapets förändring

Det nuvarande landskapet på Ven kan sägas vara en uråldrig produkt av mänsklig aktivitet och odlarmöda (se karta 1). Landskapsbilden har dock, mer eller mindre drastiskt, successivt förändrats genom århundradena, till följd av markanvändnings- och ägoförändringar, skiften och konjunktursvängningar. Landskapets utseende idag är självklart en följd av historien. Men 1805-års enskiftesreform med utflyttning av flera gårdar, ianspråktagande av all möjlig mark för odling och pilevalls- och ägo gränsplanteringar får nog sägas vara den viktigaste ramverksförändringen på senare tid. I väldigt mycket präglar skiftet och dess konsekvenser dagens landskapsbild.

Frånsett den tid då Ven enligt alla tillförlitliga källor var skogbeklätt, från ca 8000-5000 år f Kr, har det öppna åker- och beteslandskapet karaktäriserat ön. Det finns anledning förmoda, eftersom koloniseringen av norra Skandinavien under landnamnskedet ca 5 000-4 500 år f Kr bl a skedde över Ven, att dessa trakter tidigt skövlades på sin skog och kom att betas. Som Ven låg väl till och hyste goda möjligheter till jordbruk koloniserades också själva ön tidigt, varom alla fornfynd talar (se karta 2 och litteraturförteckning). Landskapsbilden torde under några tusen år i växlande omfattning ha präglats av smååkrar och hagmarker omväxlande med små skogspartier och rätt omfattande kärr- och fäladsmarker. Skog och ved har troligtvis alltid av naturliga skäl (uppvärmning, byggnadsmaterial) varit en bristvara. Utblickarna torde i mycket ha liknat dagens men varit betydligt mindre rena. Vidare kan spekuleras i om den känsla som dagens besökare hela tiden hyser, att vara på en ö, på samma vis skulle gjort sig påmind i ett förmodat odeciderat och mindre renodlat och stiliserat landskap än dagens. På håll har "lerkakekonturen" sett likadan ut som i dag, även om ön då var större och inte slutligt utmejslats av erosionen.

Källmaterialet om Ven räknas som ringa och fram till tiden för Tycho Brahes verksamhet på ön (1576 - 1597) finns få dokument om ön. Dessa inskränker sig till reseberättelser gjorda av upptäckts- och handelsresanden från såväl Sverige som från syd- och mellaneuropa. På två tidiga teckningar från 1580-talet (karta 3 o 4) möter oss redan den bild som vi vant oss vid. Eftersom Ven sedan urgamal tid varit kronans egendom förklaras Kungsgårdens existens. Då som nu var all jord delad mellan bönderna på ön och Kungsgården. För förståelsen av dagens landskapsbild med dess storslagna, obrutna och enhetliga vyer i sydväst är ägostrukturen en viktig faktor. (Se karta 12 - Ekonomisk karta).

Hur långt tillbaka landskapet haft den karaktär som 1500-talskartorna visar är omöjligt att säga. Det kan ha sett ut så från tidig vikingatid då ön var vikingabebodd och befäst eller från tidig medeltid då "sillafisket" blomstrade. Från mitten av 1500-talet har vi belagt ett landskap som var uppodlat i den nordvästra delen svarande mot ungefär öns halva areal. Resten av marken finns illustrerad som fälad och betades. Landmärkena eller landskapselementen är få. Kungsgården och Uranienborgs slott jämte S:t Ibbs gamla kyrka och den lummiga Tuna by är de enda avbrotten i slättmonotonin, förutom de äldre bronsålder-

gravhögarna Callehögen, Möjahögarna, Rens- och Hällehögen som länge manifesterat mänsklig kraft. Rena skogspartier fanns inte så när som på "alet" utgörande dagens al- och almskog i Mossen, och "hasslet", en hassellund vid lergravarna. Även om inte kartor och dokument visar någon större mängd vegetation finns anledning anta att fäladsmarken var ganska välbeklädd med buskar av vildrosor, hagtorn, fläder och hårdved och bar ett och annat träd, likaså att strandbranterna på mer otillgängliga platser som ej eroderades, då som nu, hade bruten siktlinje av buskar och träd. Hela ön var tillika odränerad fram till Tycho Brahes tid och bäckarna i den mångenstädes försumpade fäladen kantades säkerligen rikligt av al och viden.

Eftersom spridd bebyggelse ännu inte förekom utan alla hus var samlade i Tuna by och då fiskelägen inte mer än temporärt uppstod, måste landskapsbildningen trots en öppenhet motsvarande dagens tätt sig väsentligt annorlunda. Mäktiga utblickar mot lummiga fastlandskuster har då som nu dominerat, men på själva ön har bilden varit mer småskalig. Med dagens ögon sett skulle landskapet säkert beskrivits som pastoralt. Likheter med en betad och böljande irländsk ö behöver inte vara överdriven. Trots en stor areal öppen och odlad mark fanns siktavbrytande vegetation överallt där hävden inte hölls tillräckligt stark. Ett ovärdat och orent landskap skulle många idag ha sagt, ett levande och funktionellt, ville andra ha menat.

Tycho Brahes verksamhet förändrade inte nämvärt Vens landskapsbild. En viktig förändring av landskapet inträdde dock i och med hans omfattande dräneringsarbete av hela den sydvästra delen av ön. Detta efter tidens mått gigantiska dräneringsarbete med anläggande av 40 - 60 dammar för vattenkraft till astronomens pappersmølla (se karta 5-7 och litteraturförteckning) lade också grunden för det kommande uppodlingsarbetet. Ett flertal vallar byggdes som gav markytan en annan relief. Kvar i dag står endast den avslutande, större, nu betade fördämningsvallen vid Møllebäcken. Ett imponerande byggnadsverk men så format i landskapet och av tidens tand att det inte väcker miss-tankar hos ett otränat öga.

Vattnet på ön har av många förklarats vara en bristfaktor. Så tillvida att ön saknat ordentliga vattenspeglar är det riktigt. De vattenytor som uppstått har varit helt antropogena. Först dammarna för vattenreglering och pappersframställning och även fiskodling, senare mærgelhålen som vattenfylldes och senast hålen efter lertåkt som även de vattenfylldes och nu utgör Vens största vattenytor. Men frånsett vattenspeglarna har ön inte saknat vatten, vilket de många mindre vattendragen och de genom tiderna större försumpade områdena visar. De överst liggande baltiska moränlerorna är dåligt genomsläppliga och en inte obetydlig del av nederbörden ytavrinner från ön. Dock torde uppkomsten och planeringen av Tuna by där den ligger vara avhängig tillgången på vatten.

1600- och 1700-talen karaktäriseras av stillastående, förfall och oroligheter. Trots öns synnerligen utsatta läge mellan Sverige och Danmark med ideliga krig och sammandrabbningar mellan länderna och i allianser, kom ön lindrigt undan. Landskapet förändrades föga. Gränslinjerna för Kungsgårdens och byns vångar ändrades inte nämvärt och fäladsmarken brukades som tidigare. Tuna by bestod av ca 40 hus och gårdar i en väl avgränsad enhet och byområdet hade samma utsträckning som under 1500-talet. Landskapsbildningen höll på att permanentas.

Med 1791-års storskifte inleddes den stora förändringen mot dagens utseende på Ven. Skiftesreformerna är väl belagda i kartor och beskrivningar.

Skiftet medförde att 10 gårdar direkt utflyttades ur bysamfälligheten och placerades på fäladen samtidigt som Kungsgårdens jord bröts ur byjorden. En glesnad Tuna by med 23 gårdar, som skiftat byns tidigare åker- och ängsmark, stod kvar. Egentligen kan man för Vens del tala om en större skiftesperiod. Enskiftet genomfördes nämligen redan år 1805.

Vid tiden för skiftet kan marken på Ven delas upp i äng, åker, skog och fälad. Åkern var delad i två vångar, Husviks- och Kyrkovångarna. Jordbruket stod på en låg nivå vilket bl a jordrevningsprotokollet visar. Ensädesbruk användes. Mot slutet av 1700-talet upptogs dock tre vångar och trevångsbruk med växling mellan träda, korn och råg infördes. Ängsmarken var bevuxen med gräs som bärgades till vinterfoder. I huvudsak användes svårbrukad och delvis sank och lägre liggande mark inom vångarna till slåtter, men även torr och jordflyktskänslig mark. Fäladen som sträckte sig över öns hela sydöstra del var som tidigare nämnts öns betesallmänning, beströdd med buskar i olika hög grad och rikligt försedd med kärrhål och surdrag. Skog fanns inte på ön så när som på Alet och Hasslet. Bränslesituationen har flerstädes uppgivits som kritisk. Inte heller torven i nuvarande mosse räckte länge och i början av 1800-talet planterades eller växte torvskiftet igen. Bränslet "importerades" från Själland. Avsaknaden av virke, som måste köpas i Sverige, accentuerade också byggnadstilen på Ven. Halmtäckta hus, i de flesta fall byggda i korsvirke med lerväggar, dominerade ända till dess tegelindustrin på ön började blomstra.

Enskiftesreformen av år 1805 stuvade om i landskapet på Ven, som för övrigt runt om i Skåne och Sverige, på ett sätt som tidigare varit otänkbart. På ett sätt ödelades en uråldrig landskapsenhetslighet med kompakta, distinkta bybildningar och större, allt mindre hävdade landskapsrum ju längre bort från byn man begav sig. Å andra sidan skapades en annan landskapsenhetslighet i den nu mycket storskaliga, överallt löpande slätten med trädinbäddade gårdar. (Se karta 8, 9). På Ven skiftades hälften av de kvarvarande gårdarna, 12 st, ut från Tuna by och placerades kring mossen och på öns norra och östra delar.

Vid utplaceringen gällde att se till att varje gård fick en med sin andel i byjorden jämförbar bit mark i kvantitet och kvalitet. Ävenså att det fanns god tillgång på vatten, eventuellt lä och transportmöjlighet på väg från och till gården. Några landskapliga hänsyn, hur de nu skulle sett ut, lades knappast på utflyttningen. Utplaceringen lydde inga andra lagar än de ovanstående.

Vad som var en slump eller en medvetenhet bakom varje gårds utplacering kan diskuteras. Den praktiska funktionen eller nyttofunktionen var hur som helst den som styrde. Man bör ha klart för sig detta vid en bedömning av landskapsbilden och vid en diskussion om bebyggelse i landskapet, om gestaltningsidéer m m. Ofta tenderar bedömningen och betraktandet av en äldre miljö att insvepas i en romantisk nimbus som vore den formad av gudahand med ofelbarhet i former, material och proportioner.

Skiftesreformen fick till praktisk följd, förutom att gårdarna flyttades ut, att en kraftig nyodling i kombination med dräneringar och röjningar startade. Vid mitten av 1800-talet sägs all till åker möjlig jord vara uppodlad. Landskapet blev än mer öppet och också bart.

Som en följd av skiftet följde utvidgningen av vägnätet. Vägarna tvangs följa ägogränserna och i nordväst går de därför radialt ut från Tuna by och i öster kryssar de fram i räta vinklar längs med hemmansgränserna.

En annan följd av skiftet som än idag kan skönjas, var vallbyggandet och planterandet av i första hand pil längs ägostränserna. Pileplanteringen hade redan från 1600-talet i lag påtvingats skåningarna och från mitten av 1700-talet finns flera landshövdingebefallningar om plantering av vilda träd längs med alla vägar. Emellertid vittnar de flesta dokument från den tiden om en resolut motvilja från böndernas sida, främst beroende på ägostrukturen och bysamhället som inte tillät några nymodigheter. Först efter skiftet tog pileplanteringen fart och nya överenskommelser mot en total beklädnad av alla "gränse-skillnader", vägar och vallar gjordes under 1800-talets första decennier. Då varje lantbrukare nu hade att tänka på sig själv mer än tidigare insåg han också snart nyttigheten av de påbud som kom ovanifrån och också på Ven började arbetena med att bygga vallar av sten, jord och gråstovv samt plantering på dessa. Nyttigheterna av vallplanteringarna var flera, som redan Linné påtalat under sin skånska resa. Förutom en praktiskt fungerande avgränsning, hägnad, mellan de olika gårdarna, täcktes behovet av både bränsle och enklare slöjdvirke till en stor del. Pilevallarna dämpade även de hårda västliga vindarna och hindrade jordflykten samt mildrade dreven utav snö på vintern. Vidare gav de en möjlighet för viltet och för floran att överleva uppe på platån. De estetiska aspekterna, att vallplanteringen fungerade som ledlinjer för ögat och kulissartat förtätade landskapsrummen på ön samt fördjupade perspektiven och utblickarna ut från denna, torde knappast bidragit till planteringsivern.

Vid mitten av seklet, på 1840-talet, började åkerjorden att mörklas efter förebild av Kungsgården på ön. Märgelhål i mängd togs upp, företrädesvis på de högre partierna och i flera fall ända ute på backkanten. Jämta den spridda bebyggelsen utan jordbruk, som uppstått vid samma tid till följd av hemmansklyvningen, vid bl a Kyrkbacken men också på platån, blev märgelhålen med sin kransvegetation av pilar, viden och andra buskar, nya och viktiga landskapselement. De andra märkena var som tidigare de lummigt inbäddade gårdarna, Tuna by och S:t Ibbs kyrka som tillsammans med gränserna av pilevallar formade landskapet. År 1899 byggdes den nya kyrkan på en av de högsta punkterna mitt på ön, ett av dagens viktigaste riktmärken.

Landskapsbildningen torde under större delen av 1800-talet och ett gott stycke in i nuvarande sekel hållit sig ganska konstant. Tegelinindustrin som startade på 1860-talet med brytning av lera i abrasionsbranterna, huvudsakligen på den nordöstra delen av ön, kom att betyda mycket för ön. Tegelinbrytningen som sysselsättning, var förutom jordbruket dominerande och bolagens byggnader med höga skorstenar och väldiga upplag av tegel var allena miljöskapande vid Norrebro och

Husvik samt på några andra ställen. Genom att verksamheterna i huvudsak försiggick under platån med undantag av bl a bränningen, påverkades dock landskapsbilden inte i den utsträckning man kunnat tro vid rörelse och vistelse uppe på ön. Från havet har dock bilden självklart varit en helt annan.

Landskapet fram till tiden för det moderna jordbrukets tekniska modernisering och rationalisering för ca 30-40 år sedan, och som i omgångar drabbat Ven, kan säkerligen betecknas som både tilltalande, välordnat och prydligt. Vi anar i dag bilden av detta landskap för 100 år sedan i de kvarvarande vegetationsklädda ägo gränserna.

Som en paradox låter påståendet att ön i dag inte på mycket länge varit både så öppen och så skogbeklädd som den är idag. Upp på platån har många av de i dag onyttiga och besvärande vegetationsridåerna bortrationaliserats och flera mägergravar återfyllts för bättre arrondering. En storslagen, ren och stiliserad landskapsbild har erhållits från en mer småskalig, vegetationsavbruten men ändå öppen 1800-tals dito. Vegetationen är ju, det kan framhållas än en gång, jämte topografin och bebyggelsen ett av de viktigaste landskapsbildande elementen. Medan vegetationen för hundra år sedan var samlad i stråk längs ägo gränser och vallar inne på ön och visserligen bröt siktlinjen över horisonten, återfinns träd- och buskbeklädnaden i dag i backafallen eller längs backafallskränet. Några olika faktorer samverkar. Under senare delen av 1800-talet upphörde fårbetet i Kungsgårdens backafall. Flera områden i strandbranterna planterades också med bergtall, viden, rosor m fl arter. Betet har under tiden fram till i dag successivt upphört varför en mycket kraftig igenväxning av backafallen har skett. Längs hela den nord- och sydöstra kusten är från strandbranten uppvuxna träd helt ridåbildande och på flera andra håll, främst åt väster och sydväst, bryter vegetationen siktlinjen.

Ur landskapsbildssynpunkt präglas Vens utveckling i sen tid inte av några våldsamma förändringar men de förekommer dock. Jordbrukets strukturrationalisering som alltjämt fortsätter, tunnare successivt ut bland pilevallar och ägo gränser, samtidigt som igenväxningen i backafallen fortsätter. Ny bebyggelse har tillkommit och tillkommer även om lokaliseringen är hårt styrd. Jämför karta 11 och 12. På 1970-talet anlades i norr, invid den Olanderska lergraven, öns golfbana.

Utvecklingsplaner för ön, om än i idéskissens form mer än som allvarliga förslag, har framlagts vid flera tillfällen, av somliga betraktade som räddningen för ön, av andra som den fullständiga katastrofen, spolierande åtskilliga av Vens största värden. Obestridligt är, att öns landskapliga utseende helt skulle ändrats om de kommit till genomförande. 1980 fick ön sin moderna områdesplan vilken i stort fastlägger dagens rådande landskapsbild men gärna ser en bebyggelseförtätning av och i Tuna by samt en nyexploatering, för i huvudsak fritidsändamål, i Norrebrogsområdet.

Ett helt kapitel har kommit att ägnas åt markanvändnings- och landskapsutveckling på Ven samt åt dess landskapsbild. Trots Vens mycket stora natur- och kulturvärden kan dock sägas att dess attraktivitet för både bofasta och turister är av klart estetiskt slag, vilket i arbetet med denna rapport famskyttat allt klarare.

Vens skönhet och behagliga inverkan på besökaren är omvittnad flera gånger. Ön är unik så till vida, förutom ur alla naturvetenskapliga aspekter, att den befinner sig ensam och utan motsvarighet på nära håll. Vidare att den genom sin belägenhet och sin öppenhet med mäktiga utblickar ger ett djupt perspektiv i rummet och även i tiden. Att ytterligare beskriva och värdera öns landskap blir poetens och litteratörens uppgift.

VEN

ÖVERSIKT ÖVER NUVARANDE MARKANVÄNDNING

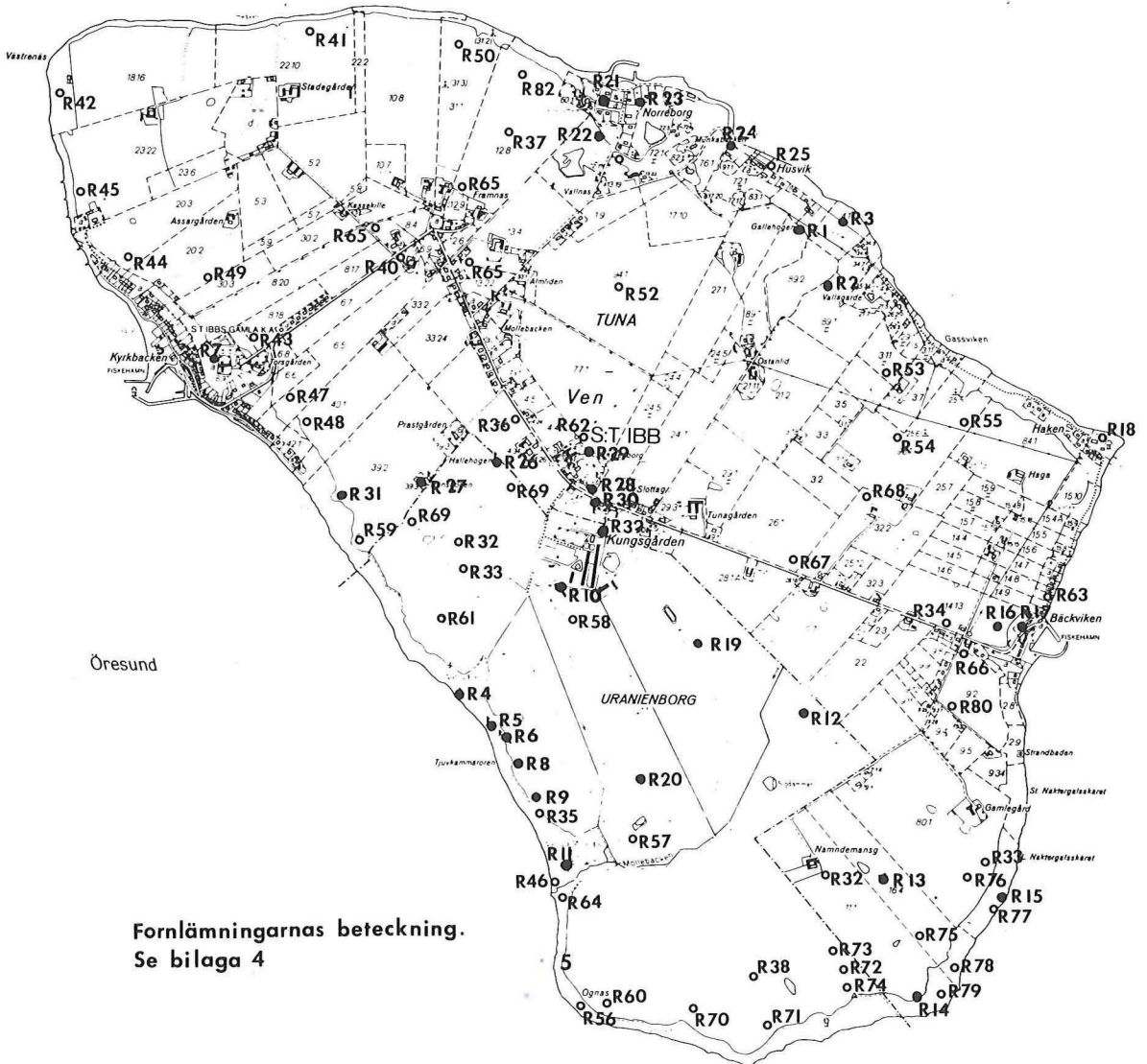
Öresund

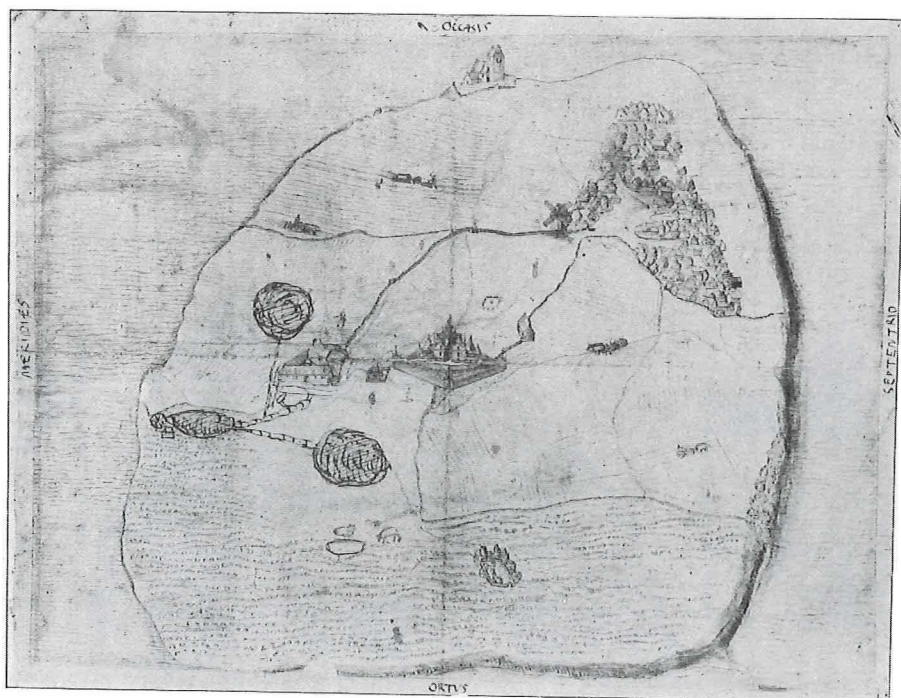

- Åkermark
- Betesmark
- Skogsmark
- Backafall och övrig mark

FASTA FORNLÄMNINGAR

Öresund

KARTA 3

Penntecknad karta över Ven av Tycho Brahe sannolikt utförd 1583-85 efter det att dammbygget påbörjats. Dammarna på kartan är dock troligen påritade i efterhand.

Kartan är den äldsta i Tycho Brahes kartserie över Ven och räknas som den mest ofullkomliga med förvriden strandkontur.

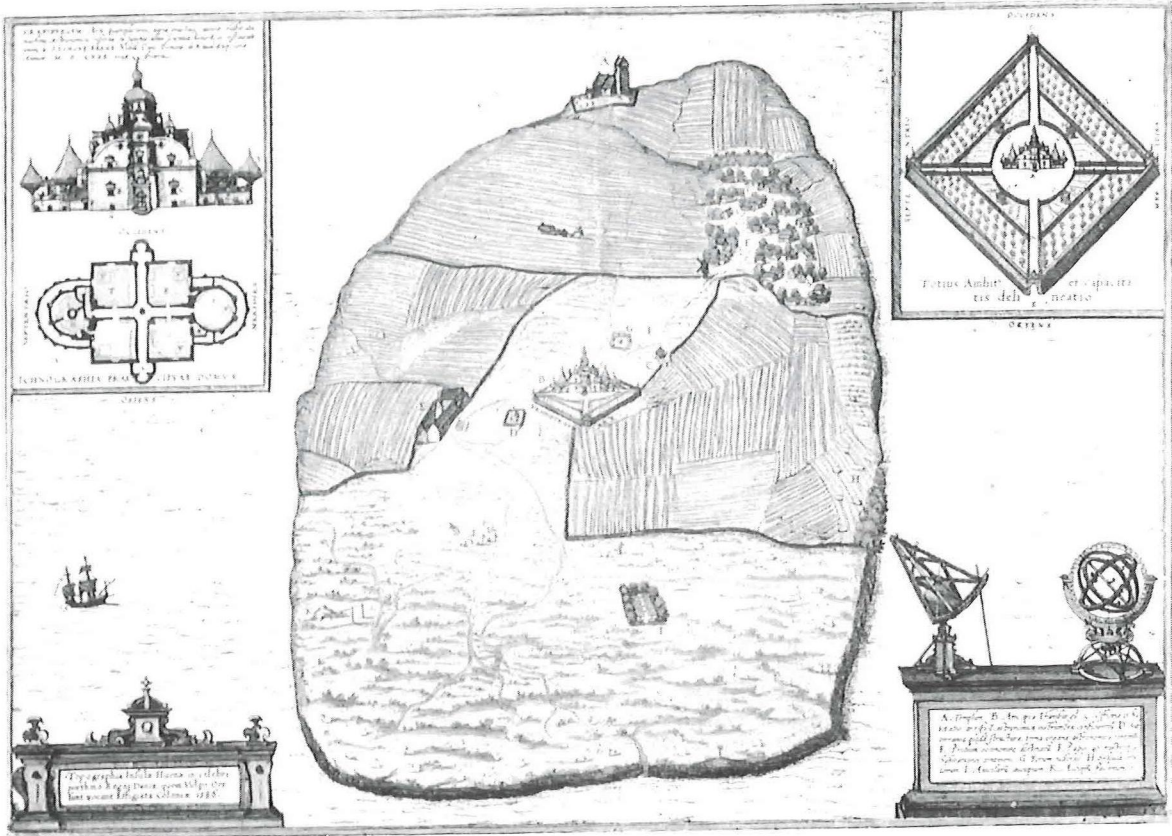
Kartan förvaras nu i Staatsbibliothek i Wien och baseras troligen på de geografiska observationer Tycho Brahe gjorde och som finns redovisade i Opera omnia - Observationes geographicae, t o m V.

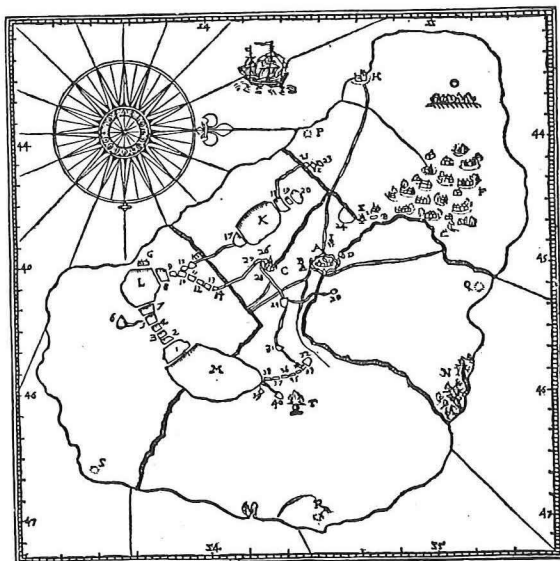
Vid en jämförelse mellan dessa äldsta tillgängliga kartor och följande skifteskartor framgår hur små förändringar som skett på ön vad gäller bl a vångarnas indelning och utsträckning samt övriga gränser under drygt 200 år.

KARTA 4

Karta över Hven från anno 1586 efter Georg Brunius' Theatrum urbinum praecipuarum totius mundi, utförd i Köln.

Kartan visar även planer och fasad av Uranienborg samt astronomiska instrument.

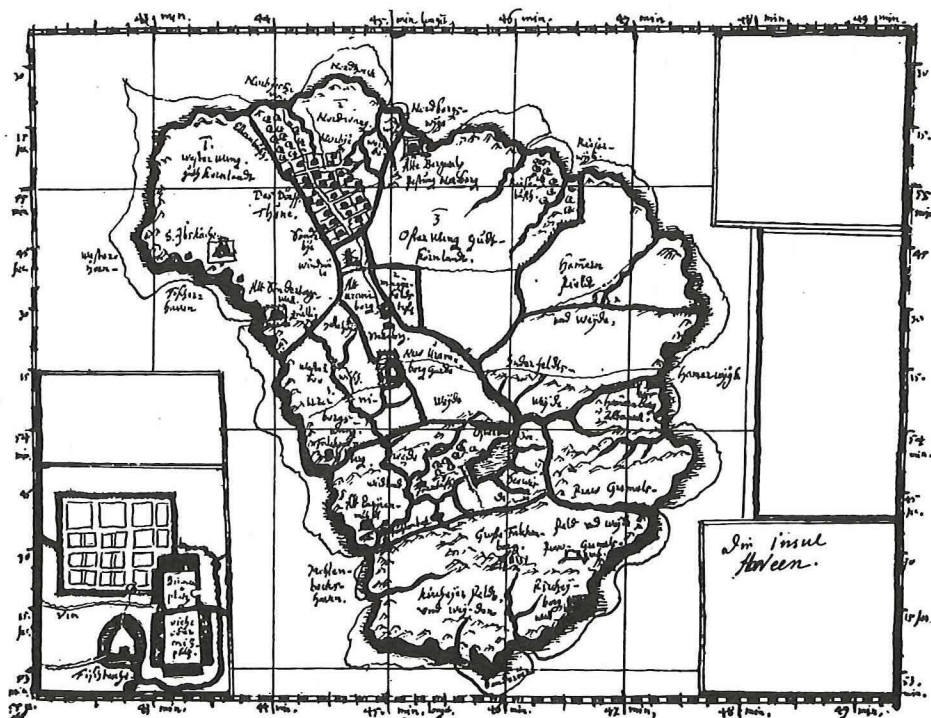

KARTA 5

Venkarta ur Epistole Astronomicae, tryckt på Uranienborg, Ven 1596, i första hand visande Tycho Brahes ansefliga fördämningssystem. Här redovisas detta i 3 större och 40 mindre dammar.

KARTA 6

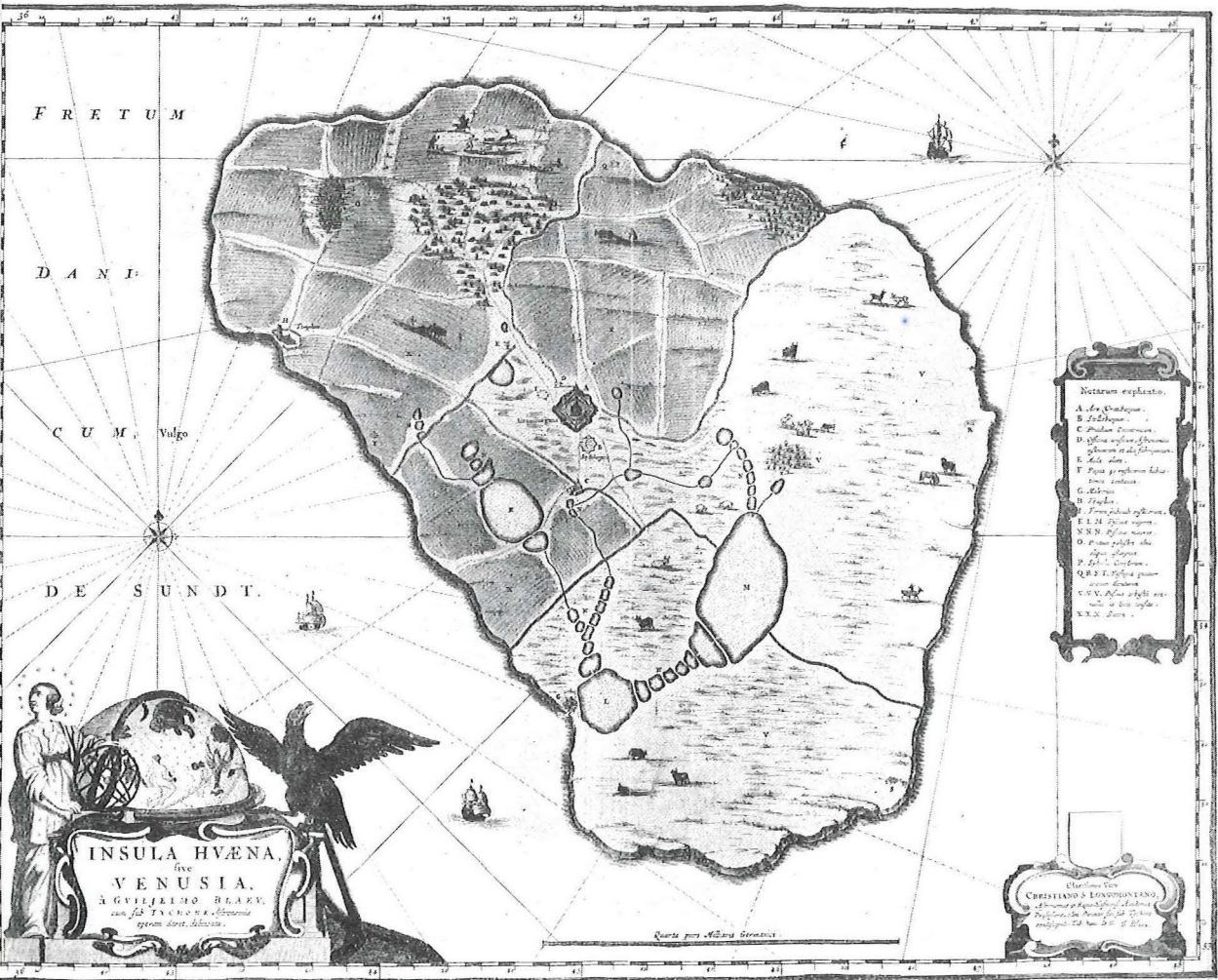
Johannes Mejers karta över Ven 1655-58 (Kungl. Bibl. Köpenham sign Gl. Kgl. S. 712¹ Fol.). Bikartan visar Kungsgårdens byggnader och trädgård samt en liten fiskdamm från Tycho Brahes tid vilken fortfarande finns kvar.

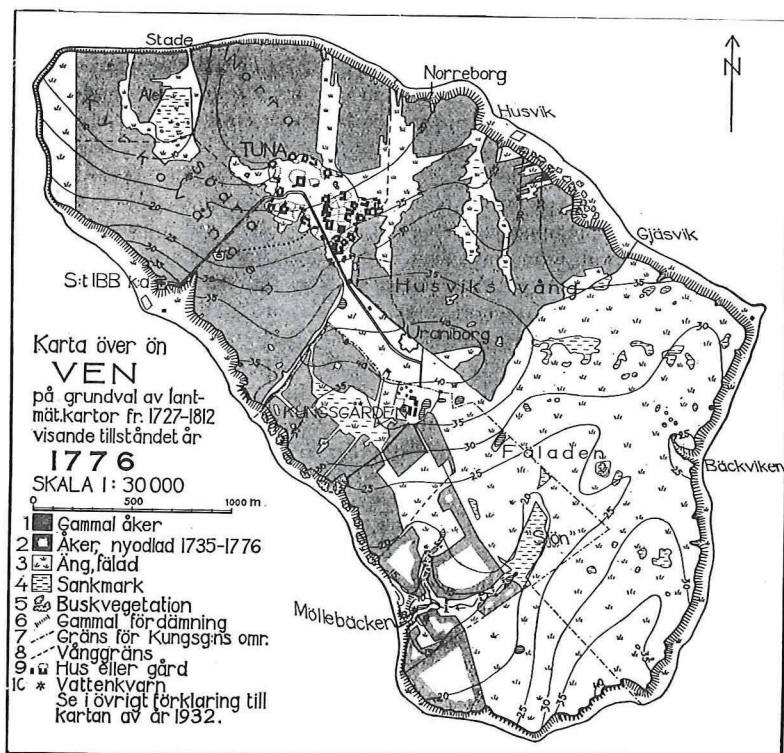

KARTA 7

Karta över Ven från 1662 av Willem Janaz Blaeu efter reproduktion ur Cosmographie Blaviane (Lunds Univ. Bibl.)

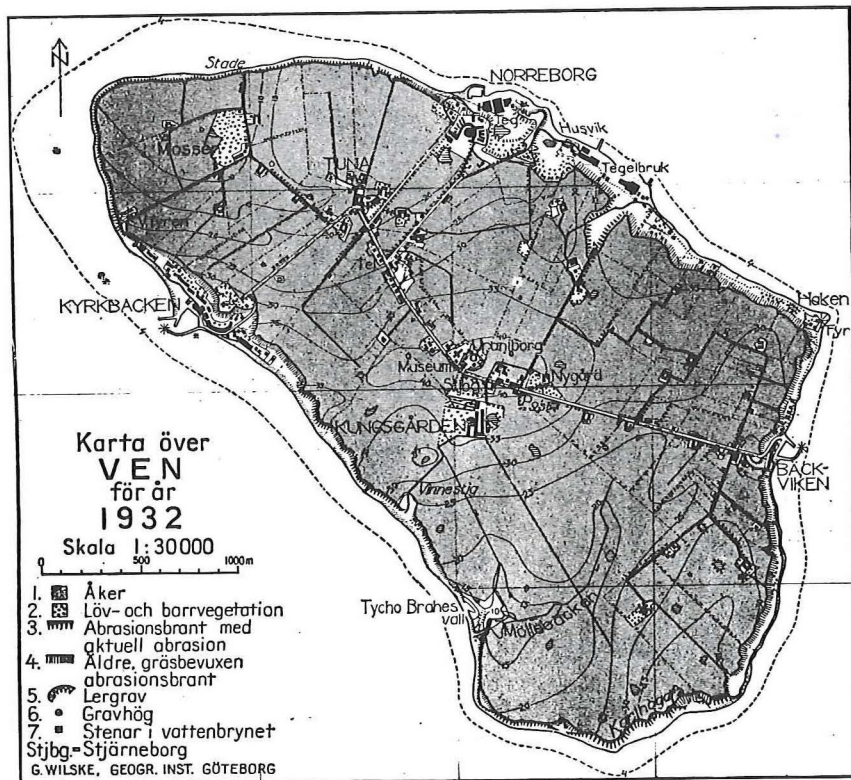
W.J. Blaeu var Tycho Brahes lärjunge och verkade i Amsterdam. Kartan är troligen gjord på underlag från Tycho Brahes egen karta i Epistole Astronomicae, karta 5.

KARTA 8

Karta över Ven på grundval av lantmäterikartor 1727-1812.
(ur G. Wilske - Ven, historisk-kulturgeografisk studie, 1934).

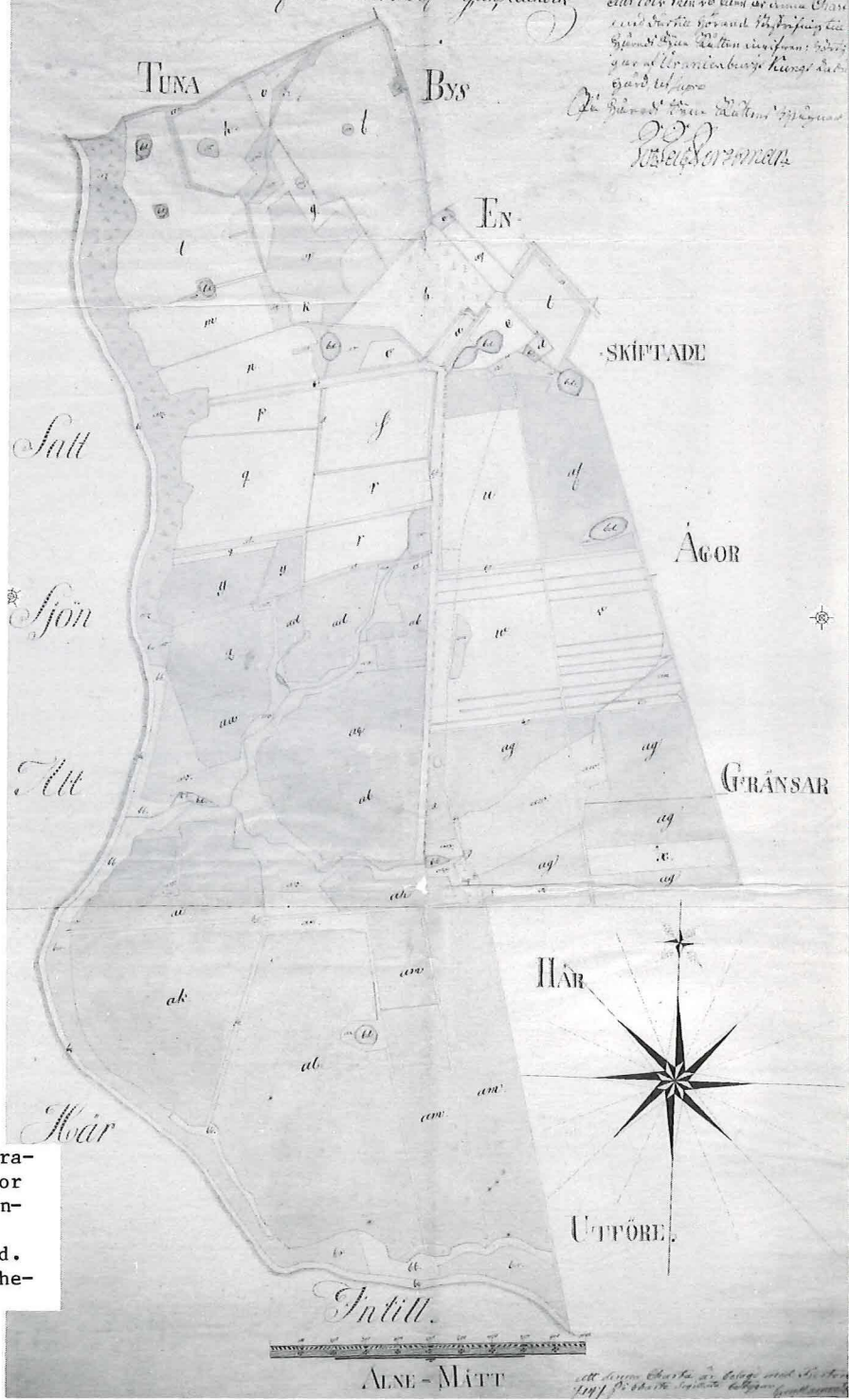
KARTA 9

Karta över Ven för år 1932.

(ur G. Wilske - Ven, historisk-kulturgeografisk studie, Gothia 3).

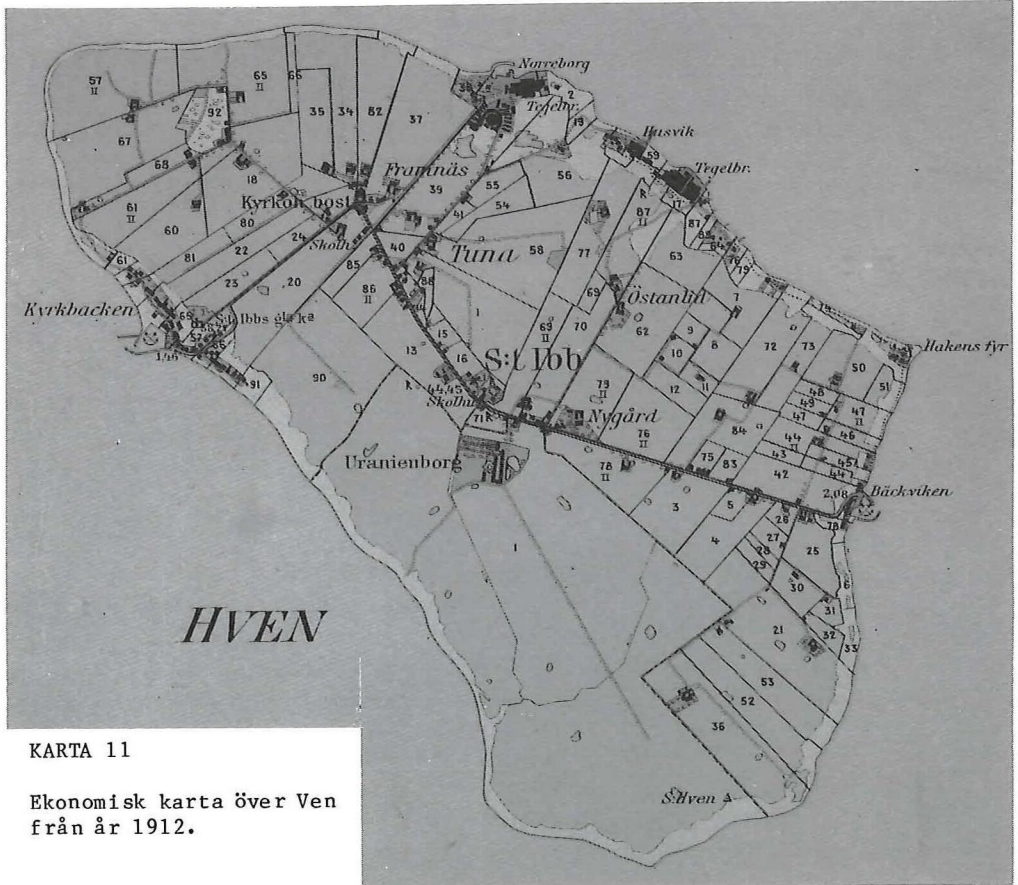
G. 1714
 Agorne till
 KONGSGÅRDEN URANJENBORG PÅ ÖN HWEN
 M. A. L. M. Ö. K. U. S. L. S. A.
 Rönnebergs Hérad och St. Jbbs Söcken.

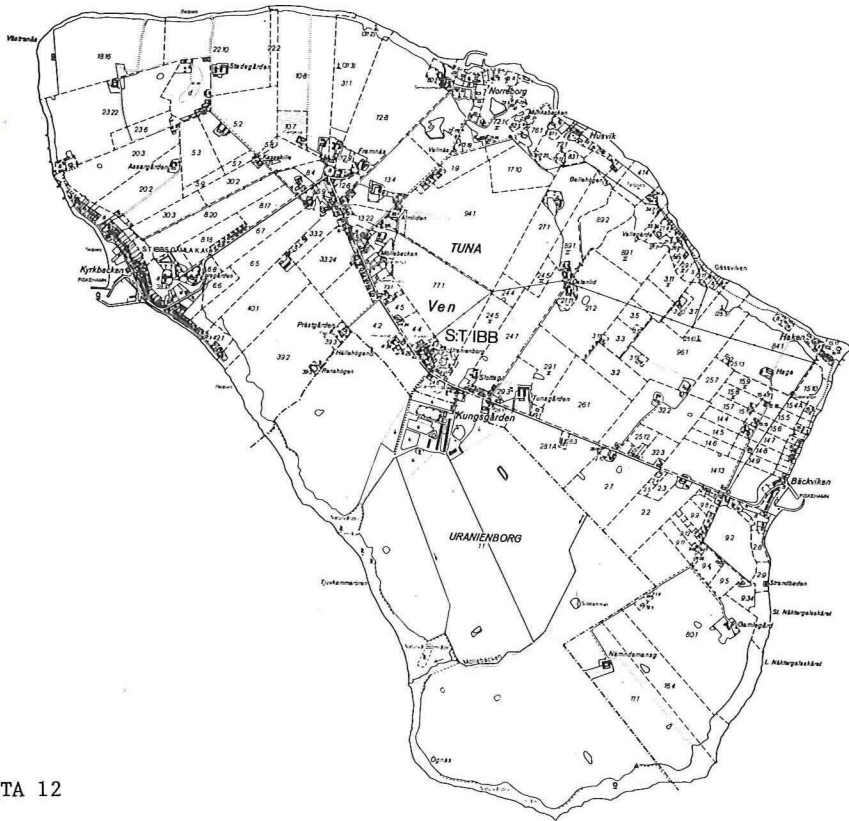
Äldre 1812. Men de äro en annan Charta
 som är den som är till förhållande till
 gårdens ägare. Äldre 1812. Men de äro en annan
 Charta som är den som är till förhållande till
 gårdens ägare. Äldre 1812. Men de äro en annan
 Charta som är den som är till förhållande till
 gårdens ägare.
 P. O. N.
 N. S. J. O. N. M. A. N.

KARTA 10
 Karta över Uranienborgs ägor 1812 efter enskiftet. All mark uppodlad. Lantmäterienheten, Malmö.

Äldre 1812. Men de äro en annan Charta som är den som är till förhållande till gårdens ägare.

KARTA 12

Ekonomisk karta över Ven
från år 1970.

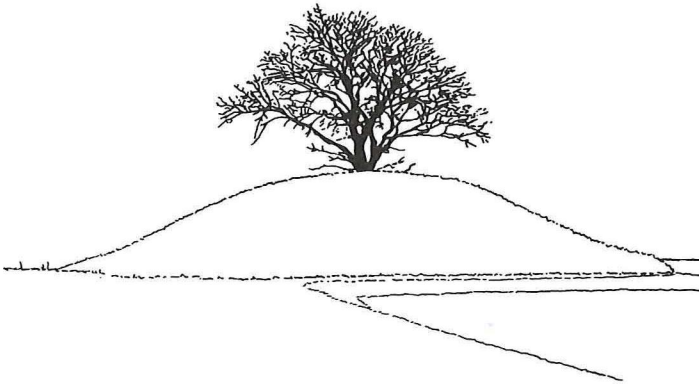
7.2 Vens kultur- och naturmiljöer

I hela Skåne, men på Ven i synnerhet, är natur- och kulturmiljöerna och därtill hörande intressen intimt sammankopplade. Egentligen är det utan värde att särskilja dessa och att tala om det ena eller det andra. Ofta är det bättre att beskriva miljöerna som steg på en graderad reversibel skala som tar hänsyn till både nuvarande och äldre kulturpåverkan, med polerna i begreppen natur och kultur. Det finns på Ven, som framgått tidigare, knappast någon plätt som inte i högsta grad är att räkna som kulturmark. Där i dag till synes naturlika miljöer finns, har tidigare hävden varit stark, liksom att några av de i dag hårdast påverkade områdena låg till för inte så länge sedan jungfruliga.

Vens öppna odlingslandskap med fornlämningar och bebyggelsemiljöer kan därför med rätta sägas vara en kulturmiljö. Den har i allt väsentligt behandlats i föregående avsnitt. De följande raderna kommer i stället att behandla de mindre rummen såsom fiskelägena, skogspartierna och backafallen. I Kevin Lynch's terminologi s k slutna områden. Om termen "landskapsbild" används för att beskriva storskaliga landskapsrum kan miljöbegreppet med fördel användas för att teckna karaktärer hos de mindre.

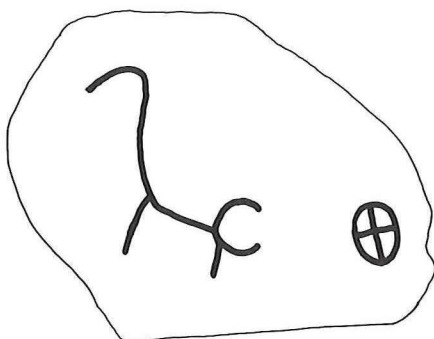
Kulturmiljöer

De äldre kulturmiljöerna på Ven kan blott hjälpligt rekonstrueras. Fornfynden är dock talrika och inbegriper flera stenåldersboplatser och gavhögar från bronsåldertid, varav Gallehögen är den i dag mest representativa och spektakulära, belägen invid golfbanan på Vens nordsida.

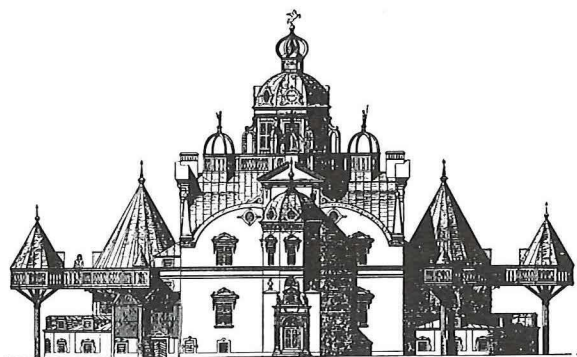

Gallehögen

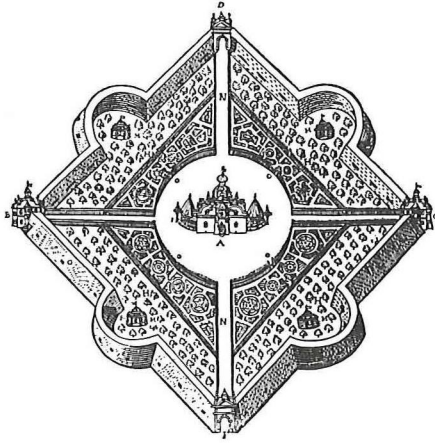
De andra högarna är Rens- och Hällehögen invid Kungsgårdens nordliga gränser. De tre Mójahögarna nära Olanderska lergravens västra kant är nu helt bortodlade, liksom Ringshögen väster om Bäckviken. Vens västsida och i synnerhet partiet mellan Vingesti och Möllebäcken är rikast på fynd från denna tid. Här finns bl a de omtalade hållristningarna på ön jämte s k älvkvarnsstenar med inhuggna, skålformiga fördjupningar. (Karta 2 innehåller alla kända fasta fornlämningar på ön).

Bättre kända, och i delar in i minsta detalj, är miljöerna kring och lämningarna efter Tycho Brahe. Byggverksamheten inbegrep, förutom renässanspalatset Uranienborg och det underjordiska observatoriet Stjärneborg också hela dammsystemet på Kungsgårdens ägor samt pappersmöllan vid Möllebäcken. Kvar i dag finns endast den avslutande fördämningsvallen närmast kusten. Litteraturen om och kring Tycho Brahe, hans verksamhet och byggnation samt om de kvarvarande spåren är mycket omfattande. Den intresserade hänvisas till litteraturförteckningen.

Uranienborgs renässansslott i brunrött tegel och grå sandsten som under några slutdecennier på 1500-talet var Vens förnämsta byggnad och märke och med sin höga belägenhet dominerade på ön. Landskapsbildsmässigt en säregen brytning mellan lantligt och furstligt.

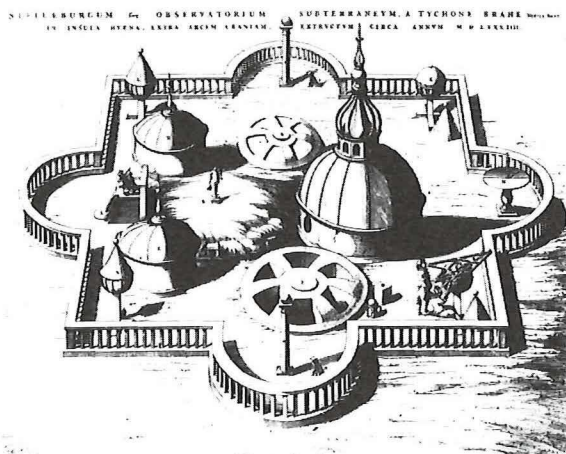

Uranienborg med omgivande trädgårdsanläggning innesluten av murar.

Kyrkor ger alltid landskapet en viss karaktär, åtminstone i 1800-talstappning eller äldre ligger de som obestridiga märken. Så också på Ven där medeltidskyrkan vid Kyrkbacken, S:t Ibbs eller S:t Jakobs kyrka, enligt vittnesmål har ett av Nordens mäktigaste lägen. Kyrkan härstammar från medeltiden, troligtvis från 1200-talet. Tillsammans med sina kyrkogårdar och inbäddad bland både hamlade och friväxande almar men med Vens mest omskrivna utblickar, är den säreget miljöskapande. Kyrkan restaurerades på 1930-talet efter en längre period av förfall.

Ven har förmodligen haft en tidigare kyrkobyggnad. Munkabacken i Norrebro är platsen för den s k Munkakyrkan, förmodligen ett enkelt fiskarekapell utan lämningar idag. Vid sekelskiftet fick Ven, som nämnts, sin nya kyrka mitt i byn, accentuerande öns centrum.

Stjärneborg

Bebyggelsen på ön härrör från olika tidpunkter i öns historia mer än man kanske tror vid ett första besök. Tuna by har redan omskrivits. Hur långt tillbaka gårdarna legat samlade här i öns enda bysamling är omöjligt att säga. Byn behöll dock väl sin karaktär genom skiftena och fortfor att fungera som bebyggelsekärna. Även om bebyggelsen idag spritt sig längs landsvägen och förbundit den ursprungliga bykärnan med Uranienborgsområdet, så att enhetligheten delvis gått förlorad och gränserna utsuddats, är Tuna by ett av Vens bebyggelsecentra. Hit avses ny permanentbebyggelse lokaliseras till de åkerremсор som idag löper ända in mellan husen och fram till landsvägen. Byn ger såväl på håll som inne i byn, ett grönt och lummigt intryck med mjuka konturer i alla avgränsningar. Trädgårdarna innehåller större träd och kringgärdas ofta av häckar. Några trädgårdar är av äldre skånsk allmogekaraktär. Flertalet kvarvarande gårdar är av stort kulturhistoriskt värde då de i stort behållit sin gamla karaktär med längor i tegel och korsvirke, i några fall under halmtak. De flesta dateras till mitten eller till senare delen av 1800-talet. Utblickbarheten från landsvägen genom byn är i regel låg, trots enbart en enkel husrad, men på sina ställen mellan husen öppnas en fri siktlinje. För en översikt över de byggnader som bedömts vara av betydelse för bymiljön eller landskapsbilden och som i väsentliga delar är bevarade i ursprungligt skick, hänvisas till karta 13.

VEN

KARTA 13

VÄRDEFULL BEBYGGELSE

Öresund

Ur: Lansantikvariens i Lund utredning 1964.
 Bebyggelseinventering av Landskrona museum.

- Byggnadsverk av kulturhistoriskt värde.
- Gård eller hus av äldre byggnadstyp, i allt väsentligt bevarad i ursprungligt skick och av betydelse för bymiljön eller landskapsbilden.

De enstaka utspridda gårdarna, jämte andra byggnader på ön, är om inte som bebyggelsekoncentrationerna miljöskapande, dock mänskliga manifestationer av vikt. Nämndemansgården, en helt kringbyggd 1700-talsgård med vitkalkade väggar och halmtak, bör särskilt omnämnas. Stilen är närmast götisk, dansk och gården byggnadsminnesförklarades 1976. Holländaremöllan och klockstapeln, tullhuset och Heibergs huset längs landsvägen, är andra framträdande enskilda byggnader. Kungsgården med öns sammantaget största byggnader räknar också gamla anor. Från Tycho Brahes tid dateras delar av gråstenslängorna. Kungsgården med damm, park och inre betesmarker, kringgårdad av träd och buskar, bildar en värdig "kongelevmiljö".

Ett stort intresse tilldrar sig fiskelägena. Efter hand som hamnarna kom till försköts tyngdpunkten i bosättning från platan ned mot strandremsan. Kyrkbackens hamn togs i bruk i nuvarande skick först år 1876. Då, i samband med att "samhällets" status ökade från fiskeläge till sjöfartscentrum, ökade också folkmängden kraftigt. Även om Kyrkbacken tidigare inte haft någon riktig hamn eller varit ett stabilt fiskeläge har platsen dock sedan länge fungerat som tillläggshamn med temporär bosättning alltsedan medeltidens blomstrande sillfiske på 12-1400-talen. Man utgår ifrån, även om dokumenten är knapphändiga, att Kyrkbackens samhälle då var öns fiskecentrum. För detta talar också placeringen av kyrkan som härrör från samma tid. Johannes Meijer (se kata 6) omtalar i mitten av 1600-talet Kyrkbacken som en av öns fem hamn- och fiskeplatser. På slutet av 1700-talet förvarades också fiskeredskap mer permanent här. I mitten av 1800-talet räknades så antalet fastigheter till 18 och Kyrkbacken var nu ett riktigt fiskeläge.

Kyrkbackens fiskeläge är ett idag "fullbyggt" samhälle. Åt både norr och söder smalnar stranden och byggnation uppåt i backafallen är otänkbar. Husen har tillkommit allt från mitten av 1800-talet fram till idag och karaktären skiftar, men trots detta ger Kyrkbacken ett enhetligt, prydligt intryck. Flera längor av fiskarhuskaraktär återstår och de s k kaptenshusen är särskilt framträdande. Några av husen täcks med Vens speciella "ruter ess-tegel". (Se vidare landsantikvarens i Lund utredning av år 1964). Tomterna till husen är små men mycket välhållna. Den förtätade miljön i fiskelägena nedanför branterna, med för Bäckviken en ständigt uppgående och för Kyrkbacken en alltid nedgående sol, är en särpräglad men omistlig del av ön.

Bäckvikens historia som hamn- och fiskeläge är yngre än Kyrkbackens. Hamnen byggdes år 1886 sedan Ven fått sin ångbåtsförbindelse med Landskrona. Då fanns endast tre hus här men även Bäckvikens skredskål är nu fullbyggd och liksom vid Kyrkbacken kröp vid tegelindustrins expansionstid bebyggelsen upp över krönet.

Bäckvikens fiskeläge är mycket mindre än Kyrkbacken, endast 300 x 100 m stort. Trots detta är fiskeläget variationsrikt och en pärla i gestaltning. Bebyggelsen från sekelskiftet och framåt hyser också en stor enhetlighet i sin mindre skala. På samma sätt som för Kyrkbacken rumsbildar de eroderande branterna genom sin konkava inbuktning, vilket ytterligare förstärker rumskänslan och den "rumsliga orienteringen". På köpet får besökare och de boende i Bäckviken utblicken fokuserad över Öresund mot Landskrona tätort.

Öns tredje hamn återfinns i Norrebro. Detta område, som så sent som fram till 1949 hyste en fungerande tegelindustri, är idag till stora delar naturaliserat och igenvuxet. Karaktären på lergravsområdena är i dag så förändrad jämfört med den tid då driften var i full gång, att få, trots de stora landskapliga "såren", kan få en uppfattning om hur dominerande denna verksamhet var för öns norra delar.

Tegelbrytningen började tidigt. Redan i mitten av 1800-talet startade lergrävningen, först som en binäring till jordbruket. Efterhand som efterfrågan ökade, till följd av industrialiseringen och stadsexpansionen på ömse sidor om sundet, kom dock brytningen igång på allvar och i industriell skala. Som mest lär 12 st tegelbruk ha funnits på ön, uteslutande på den norra stranden mellan Norrebro och Husvik. Självklart var Ven attraktiv för tegelindustrin. Här låg den baltiska moränleran och speciellt de underlagrande glaciofluviala lerorna lätt åtkomliga i branterna som vatte mot havet. Ön närde under denna tid sin hittills största befolkning, 1100 - 1200 personer.

Om stora kala partier, järnvägsspår, skorstenar, fabriksbyggnader och upplag var miljöbildande under halva detta sekel, är dagens utseende det motsatta. Lergravarna har vuxit igen, upplag och branter klätts med örter och buskar och de tillgängliga, något så när plana, delarna har bebyggts. En ökad fritidsbebyggelse i främst Norrebroområdet är enligt nu gällande planer att vänta.

Lergravsområdena är i dag de som hyser störst areal allemansrättslig mark. Det är ett utifrån till synes enhetligt och tillgängligt skogbevuxet område men är i sig uppsplittrat, avdelat och osammanhängande. Några kvarvarande dammar och ruiner av tegelugnar är av betydelse för området och avslöjar dess historia.

Naturmiljöer

Som en följd av att man berättigat kan hävda att Ven helt och hållet är kulturpåverkad kan man också påstå att några naturmiljöer inte finns. Påståendet skulle var riktigt, men några undantag finns.

Det mest "naturliga" som går att finna på ön är strandbranterna och då i synnerhet de som fortlöpande eroderas. Denna karaktär har ön alltid haft och vid en färd längs stranden erfäres, som alltid gjorts, både naturkrafternas spel och tidlösheten. Nutiden avslöjas endast av strandfynden, fartygen på sundet och eventuella fiskeredskap.

Mycket är att säga om Backafallen och stranden. Frånsett de rena ras- och skredpartierna innehåller klintarna både fortsatt betad mark och naturaliseringens alla stadier till fullväxt skog. En promenad längs stranden gör en delaktig i åtskilliga naturmiljöer. Genom öns vågartade erosion bildas av skredskålarna många små rum, avgränsade av skredskålens väggar, havet och horisonten. Då också sten- och sandstrand, skog och naken klint byter av varandra hela tiden blir vandringsringen både spännande och omväxlande. De olika biotoperna och växtsamhällena, liksom backafallen i övrigt, behandlas i andra kapitel. I förbigående ska bara nämnas branternas kärr som också i ordets rätta

bemärkelse är ursprungliga. Så ska slutligen bara konstateras att vad ön har att erbjuda av "natur" huvudsakligen finns mellan strandlinjen och branternas krön.

Att dagens naturmiljöer i många fall är gårdagens mer intensivt hävdade kulturmiljöer är redan nämnt. Detta gäller öns övriga naturaliserade områden. Mossen har nämnts i ett flertal sammanhang tidigare. Al- och almskogen här spåras på kartor lång tid tillbaka. Så bl a på Tycho Brahes egna och på Johannes Meijers' där den omskrives som en med al bevuxen sank äng. Vid skiftena fick bönderna på ön var sina fall i den då öppna torvmossen, som utnyttjades trots sin dåliga torv då bränslebristen var stor. Efterhand fick sankmarken fritt växa igen. I dag är skogen både hög och tät och flertalet intressanta växt- och insektarter har försvunnit. Skogen är trots sin föga extraordinära sammansättning en invand och historisk del i Venlandskapet och bör självklart bestå.

Lergravsområdet som naturaliserad mark står att läsa om ovan. Naturmiljöerna är inte sammanhängande men likväl intressanta. Främst gäller detta den Olanderska lergraven som i delar hyser öns campinggäster, dammarna och Munkabackens ängsmark. Igenväxningen i Olanderska lergraven har gått långt med i första hand björk, men också gran, rönn och viden ingår i vad som nu nästan kan benämnas skog. Mot skogsmark är för övrigt hela området på väg och detta kan gott låtas ske om inte någon pekar på betydelsen av arealen för andra ändamål.

8. LITTERATURFÖRTECKNING - BIBLIOGRAFI ÖVER VEN (Kjell Lundqvist)

Ön Ven har i litteraturen genom århundradena som få markbiter i landet av motsvarande storlek omnämnts, avhandlats, beskrivits och prisats i tusentals spaltmetrar. Såväl i geografiska och historiska noteringar som i vetenskapliga böcker och rapporter samt i dikter, kåserier, turistguider och tidningsartiklar. Främst av intresse och omfattning står obestriddigen Tycho Brahe fram - hans person, verksamhet, byggnader och vetenskapliga resultat.

Ovedersägligen är dock att Ven engagerar och att engagemanget i skrift tar sig uttryck i allt från sköna och djupa lyriska betraktelser över omfattande vetenskapliga avhandlingar till vassa tidningsartiklar bevakande öns utveckling och framtid. Utgångspunkterna för skrifter om Ven har varit i stort sett alla tänkbara - det stora empatiska intresset gemensamt.

Denna bibliografi över Ven har tillkommit med målsättningen att utifrån en naturvetenskapligt vald utgångspunkt länka över uppmärksamheten å andra ämnesområden (humaniora) och sätt i litteraturen att hantera ett landskapsavsnitt. Att göra en bredare och fullödigare bild möjlig genom att visa omfattningen av titlar och att därigenom göra dem tillgängliga allt efter läsarens intresse.

Bibliografin gör inte anspråk på att vara "fullständig"- en ogörlig arbetsuppgift - likväl kan den ge både en korrekt uppfattning om omfattningen av publicerat material och om vad som finns skrivet. Det är en förhoppning att bibliografin i nuvarande skick kan tjäna som en första stomme för kompletteringar efterhand till en "fullständig dito". Viktigare kompletteringar tas tacksamt emot t ex genomgångar ur landsarkivet för Sjöland och landsarkivet i Lund (speciellt visitationprotokoll).

Följande bibliografier har jämte ett antal litteraturförteckningar och en mängd ströuppgifter och muntliga meddelanden använts vid arbetet:

- Erichsen & Kraup, Dansk historisk bibliografi, Bd 2, Köpenhamn 1929
- Litteratur om Skåne, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, Red. A. Ericsson, Malmö Stadsbibliotek + 1980, 1981
- Svensk historisk bibliografi (Avd. Ortshistoria), 1771 - 1971
- Svensk geografisk bibliografi (Avd. Regionalgeografi: Ortsbeskrivningar i Svensk geografisk årsbok 1925 - 1972
- Ilsøe, Udlaendinges rejser i Danmark indtil år 1700, Det historiske institut, Köpenhamn 1963
- Skånelandslitteratur. Historisk-antikvarisk bibliografi, Ale (Historisk tidskrift för Skåneland). 1961 -
- Cappelin, O., Hvar finns Skåne beskrivet?, Helsingborg 1909

- Skånska kyrkor - bibliografiska noteringar om kyrkobyggnader och deras inventarier, kyrkogårdar, kloster, prästgårdar, klockaregårdar. Av Per Andersson, Malmö Stadsbibliotek, 1976. - Manus
- Norlind, Wilhelm, Tycho Brahe - En levnadsteckning, Vetenskaps-Societen, Lund 1970
- Svenskt tidskriftsindex/tidskriftsartiklar, 1952-
- Svenskt tidningsindex/tidningsartiklar, 1953-
- Bring, Samuel E., Itineraria Svecana, Bibliografisk förteckning över resor i Sverige fram till år 1950, Uppsala 1954
- Ahlberg, Vad skall jag se i Skåne, Stockholm 1962
- Björch & Börjesson, Svensk topografi, Stockholm 1924
- Lengertz-samlingen (Avd. Tycho Brahe och Ven)
- Ingers, Enoch, Skånelitteratur, Stockholm 1904, (Ur Folkbiblioteksbladet 1904:1)
- Lindahl, Harald, Litteratur om Skåne i urval, (Ur: Vad skall jag se i Skåne?, 3. uppl., 1967)
- Nordisk rättshistorisk litteratur
- Dansk Diplomatarium
- Svenskt Diplomatarium.

Bibliografin presenteras alfabetiskt utan ämnesuppdelning. Det finns flera andra stora historiska verk, speciellt om Skåne, som på något sätt behandlar Ven, men det skulle här föra alldeles för långt att nämna alla utföringarna.

Hela tiden har avvägningar fått göras mellan vilka titlar som skulle tas upp i bibliografin och vilka som borde utelämnas. Nästan varje upptagen publikation innehåller i sig en litteraturförteckning, vilket gör att övergången mellan vad som handlar om Ven och vad som inte gör det för varje ämne är flytande. För varje led späs så att säga "Ven-innehållet" ut.

Svårast att dra har gränsen mot Tycho Brahe och astronomin varit. Bibliografin har dock under arbetets gång svällt mer än som var tänkt och inkluderar nu även en stor del av litteraturen om stjärnskådaren. Tycho Brahes egna verk står upptagna nedan under "Lengertz-samlingen". Inom kartografin har rätt hårda avgränsningar gjorts, likaså inom planeringsämnen, i myndighetsärenden, -uttalanden och

-publikationer, där det mesta i ärendeväg utelämnats. De rent naturvetenskapliga ämnena är vidare rätt klenst representerade, troligtvis beroende på dåliga sammanfattande förteckningar och ett fragmentariskt sökande.

Ett varmt tack riktas till Acke Ericsson, Malmö Stadsbibliotek, som varit behjälplig under arbetets gång med sökrekommendationer och som också läst igenom och kompletterat manus, till Ingvar Östling, Ven, som förmedlat kontakter och likaledes korrigerat manus och kompletterat det första utkastet, samt till Gunnel Hedberg, Perstorps Bibliotek, som ställt sitt Ven-material till förfogande och som genom kontakter och bibliotekskänedom i litteraturen tagit fram tidigare okända eller ouppmärksammade titlar.

- AB Hydrokonsult, Utlåtande angående strandförhållanden på Ven, uå
- Adrielsson, Lena, Moränstratigrafi, morängenes och glaciationsmiljöer från klintarna på Ven, Kvartärgeologiska avdelningen, Lunds universitet, Lund 1978
- Ahlén, I., Berlund, B., Faunavårdsforskning - Groddjur och Kräldjur, Uppsala 1980, (Undersökning av vissa arters status och miljökrav och förslag till åtgärder, Ven - Grönfläckig padda)
- Albrecht, F. & M., Die Reste der Sternwarten Tycho Brahés auf der Insel Hveen + karta, 8 ill., Berlin 1901, (Das Weltall II 7-12, 21-25)
- Alerstam, Thomas & Winge, Anders, Varför saknas entitan och nötväcckan på Hven? Spekulationer kring ett utplanteringsförsök, Anser 14 (1975) sid. 266-268
- Alm, Gerda, Tycho Brahe og hans rige, Lund 1946
- Améen, Lennart, Lewan, Nils m fl., Kulturgeografiska exkursionsmål i Skåne, Geogr. notiser 29(1971), h 3, s. 131-135
- Andersson, G., En stenåldersboplats på Hven, Ymer - Tidskrift utg. av Svenska Sällskapet för antropologi och geografi från 1881, Stockholm 1902
- Andersson, Helge, Strandrekognoseringen i Öresund 1713-1714, SkN 49(1962):137-142
- Andersson, Staffan, Förutsättningar för bofast befolkning på Ven - Åtgärder inom lantbruket, Lth 1973
- Arbetsgruppen för Ven, Rapport om Ven, (länsstyrelsen), Malmö 1980
- Arbman, Holger, En bronsåldersgrav på Ven, SHÅ, 1946 sid. 1-8
- Archenholds, F. S. & Albrecht, M., Ausgrabungen und Vermessungen der Sternwartenreste Tycho Brahes auf der Insel Hven im Jahre 1902, (Das Weltall IV, 1903-04, s. 239-48, 279-85 ill.), (Även i särtryck - Vorträge und Abhandlungen hrsg. von der Zeitschrift "Das Weltall", Heft. 9, Berlin 1904, 20 sid., 5 tavlor, ill.)

- Areschoug, F. W. C., Skånes flora, Lund 1881
- d'Arrest, H. L., Die Ruinen von Uranienborg und Stjerneborg im Sommer 1868, Astronomische Nachrichten LXXII 1868 s. 209-24, Köpenhamn
- d'Arrest, H. L., Uranienborgs og Stjerneborgs Ruiner i Sommeren 1868, Theori og Praxis 1869 s. 171-92, Köpenhamn
- Bang, Oluf, Samling af adskillige Nyttige og Opbyggelige Materier saavel gamle som nye, 1745
- Bayer, Johannes, Virano Metria, uå
- Beckett, Fr., Uraniborg og Stjerneborg. Tegninger af Charles Christensen. Ved Selskabet till Udgivelse af danske Mindesmarker, Köpenhamn & London 1921, Fol (4) 43 sid., 9 pl.
- Behrens, Sven, Skånes kuster, SkN 47(1960):169-198
- Berg, A., Uraniborg paa sin rette plass, Konst och Kultur, 1921
- Berg, Brita, (Bibliografi över Rönneberga härad, under arbete 1980)
- Berglund, Boris, Skånes sällsynta groddjur, SNV PM 765, 1976
- Beskrivning över S:t Ibbs kyrka på Hven - Protocoll hållit vid..... inventering i S:t Ibbs kyrka..... 20 september 1830, 6 sid.
- Billberg, G.J., Diss. de Insula Hven, Lund 1793-95
- Bjerning, L., Nordvästra Skånes tegelbruk, Svensk Geografisk Årsbok, 1943
- Bjerning, L., Skånes jord- och stenindustri, Hälsingborg 1947, Meddelanden från Lunds Universitets geografiska institution, Avhandl. 14
- Bjurling, Oscar; Börjesson, Hjalmar; Hornborg, Eirik, Skånska Sjöfartens historia (från Skåne blev svenskt intill första världskriget) Malmö 1958, Sjöförsäkrings AB Öresund
- Blaeu, Willem Ianszoon, Isla de Hvena, Amsterdam 1659-72, (Spansk upplaga, kopparstick + Venkarta)
- Both, L., Hveen, Illustreret Familie-Journal 10(1886):332-34
- Braun, Georg & Hogenberg, Franz, Topografia Insulae Hvenae in celebri porthmo regni Daniae, quem vulgo Oersunt vocant, Coloniae 1586 (Karta över 1500-talets Ven)

- Bring, Samuel E., Itineraria Svecana, Bibliografisk förteckning över resor i Sverige fram till år 1950, Uppsala 1954
Nathan Chytraeus	1567
Knud Fabricius, Et Besøg i Danmark for 350 Aar siden, Vor Fortid 1917	1567
Johann David Wunderer	1590
Augustin von Mörspreg und Beffort (jfr Friis)	1592
Jean Picard	1671
Lacombe de Vrigny, Utdrag ur en dagbok, hållen år 1720 på en resa ifrån Hernösand igenom Sverige til utrikes orter, Götheborgske Spionen 1773:19-20	1702
Jacobus Nicolaus Wilse	1776
Andrew Swinton	1788
Johann Georg Eck	1799
J. L. Beeken, En Lystreise over Sundet, Köpenhamn 1822	1822
J. Dijkema	1840
Alexandre Stanislas Neyrath	1879
- Bring, Erland Samuel, Dissertationis historicae de insula Hven, Lund 1793-95, kartor
- Broberg, Peter, Hven - liv eller död, Arkitekttidningen (AT), 1980:18, sid 6-9 (Områdesplanen för Ven)
- Broman, Arne, Stortorsken hittar du vid Ven, Sydkust 77, s. 114-123, Stockholm 1977
- Bucht, Eivor, Ven - ett fall framåt för forskningen i Alnarp, Landskap 57 (1976):6
- Byggmästarens förlag, Särtryck ur SAR:s tävlingsblad Nr 2, 1967
- Carlheim - Gyllensköld, Vilhelm, Om bevarandet av ruinerna efter Tycho Brahes observationer på Hven. Om den tychoniska foten, Populär astronomisk tidskrift 2(1929):56-59
- Carlin, Axel, Tycho Brahes Uranienborg och Stjärneborg. Ett 350-årsjubileum, Hvar 8:e dag 27(1929):741-43
- Carlsson, Lena, Hven /Lena Carlsson, Charles de la Rochefoucauld, Landskrona 1976, 48 sid. (Svensk och engelsk parallelltext)
- Cassiopeja, årsskrift (c 20 volymer)
- Cavling, Henrik, Efter redaktuonens slutning, Köpenhamn 1928, (vensläkt)
- Cedervall, H E, Desaix, Sven, Mellan Väderön och Ven. Strandhugg i Nordvästskåne, Stockholm 1955 (med svensk och engelsk text samt foton över Ven)

- Charlier, C. V. L., Utgrävningarna af Tycho Brahes Observatorier på ön Hven sommaren 1901, Lunds Universitets Årsskrift XXXVIII, 1901, Afd. 2, Nr 8, 20 sid. 3 Pl., ill. (även i särtryck: Festskrift från Kongl. Fysiografiska sällskapet i Lund i anledning af 300-årsdagen af Tycho Brahes död)
- Christianson, J R, Cloister and Observatory, Herrevad Abbey and Tycho Brahes Uraniborg, University of Minnesota, 1964
- Chystraeus, N, Variorum in Europa itinerum deliciae, 1606
- Coxe, William, Island of Hven, Biographical memoirs of Tycho Brahe, London 1792
- Coxe, William, Travels into Poland, Russia, Sweden, London 1740, vol 3 s. 48-65
- Curman, S, Berstrand, Ö., Übersetzung de Reden bei der Feir zur Erinnerung an die von Tycho Brahe vor 350 Jahren erfolgte Gründung der Uranienborg auf der Insel Hven an 18 August 1926

- Danske Magazin, I-II, 1745-46, (200 sid + kopparstick över Tycho Brahe)
- Dreyer, J. L. E., Tychonis Brahe Dani Opera Omnia I-XV, Köpenhamn 1913-1929
- Dreyer, J. L. E., Tycho Brahe. A Picture of Scientific Life and Work in the Sixteenth Century, Edinburg 1890, Karlsruhe 1894, New York 1963, 405 sid.
- Dreyer, J. L. E., Tycho Brahes Observatory, Nature LXV, 1901-02, ill. s. 104-06
- von Düben, M. W., Enemuratio Plantorum in regione Landscronensi crescentium, quam Venia, Lund 1835

- Einfeldt, Rob., Slaegtshistoriske stejflys, del 11, Köpenhamn 1972, (släkt till H Cavling)
- Ejder, Bertil, Ortnamn kring norra Öresund. Kring Kärnan 13, 1980, s 9-49 (bl a om namnet Ven)
- Enghoff, Karl, Ön Vens väghållningsdistrikt 1923-1936, (i förf:s) De allmänna vägarna i Malmöhus län, s. 92-96, Lund 1938
- En söndag paa Hven. Med Beskrivelse af Uranienborg og Biografi af Tycho Brahe, Samlet og udg. af Meteor, CF Fors, Köpenhamn 1896

- Erdmann, E., Beskrivning till kartbladet Helsingborg, SGU nr 74, Stockholm 1881
- Et Tycho Brahe-Minde paa Hven, Nordisk astronomisk tidskrift 11 (1930):122-128
- Falk, Alma, Hven, paradiset utan omm. Ett härligt stycke säregen natur mitt på sundets blåa band, SN 17 (1926):96-104
- Falkman, Ludvig B., Om Ön Ven, c 1847 (om orsaken till nuvarande moment på vallen och till Ven-böndernas egen nationaldag), handskrift
- Falkman, Ludvig B., (om lantbrukets konkurrensläge i förhållande till fastlandet, 1660-1840) ur lantmäterihandlingarna, c 1942
- Faxe, Vilhelm, Fornlämningar af Tycho Brahes Stjerneborg och Uranienborg på Ön Hven aftäckta 1823 och 1824, Stockholm 1824
- de Fer, N., Estats de couronnes de Dannemark, Sudee et Pologne fur la Mer Baltique, Geographe de Monseigneur le Dauphin, Paris 1705 (karta)
- Flemløse, Peder Jacobsen, Elementiske og jordiske Astrologie om Luftens Forandring, urspr. 1591, udg. af F. R. Friis, Köpenhamn 1865, (efter den oprindelige udgave trykt paa Uraniborg)
- Forsström, Margit, Bronsålder på Ven, Inventori in honorem. En vänbok till Folke Hallberg, Stockholm 1980, S. 167-184
- Friis, F. R., Brev og Aktstykker angaaend Thyge Brahe og hans Slaegtinge Köpenhamn 1875, 169 sid.
- Friis, F. R., Nogle Efterretninger om Tyge Brahe og hans Familie, Köpenhamn 1902
- Friis, F. R., Tycho Brahe og Italienerne, Museum 1891:2
- Friis, F. R., Tychonis Brahei et ad eum doctorum virorum Epistolae ab anno 1569 ad annum 1587, Köpenhamn 1886
- Friis, F. R., Et Par Optegnelser om Uraniborg. Med en Efterskrift, Köpenhamn 1894, 18 sid.
- Friis, F. R., Tyge Brahes Bygninger paa Øen Hven. Medd. fra akad. Architectforen. III, 1900-01, s. 208-12, ill.
- Friis, F. R., Tyge Brahe. En historisk fraemstilling, Köpenhamn 1871, 386 sid.
- Frylestam, Bo, Population ecology of the European hare in southern Sweden, Lund 1979, 80 sid. (diss. Lund), (undersök ningsområden bl a Ven)

- Frylestam, Bo, Fältviltet och miljön/Bo Frylestam, Rune Gerell, Görgen Göransson, Solna 1981, 35 sid. (SNV PM 1447), (bl a om Ven)
- Frylestam, Bo, Utilization of farmland habitats by European hares, (*Lepus europaeus* Pallas) in southern Sweden, Viltrevy 11(1980:6, s. 271-284 (undersökning på bl a Ven)
- Från Ramlösa till Hven, STÅ 1900:89-126 (af. D. T. I. Petrelli)
- Gassendi, Pierre, Tychonis Brahei, equitis dani, astronomorum coryphaei vita, Hagae-Comitvm, 1654, 60+287 sid.
- Gertz, O., Från ön Ven. Studier och skisser, SkN 1931:13-30
- Gillberg, Lorentz, Historisk-Oeconomisk och geografisk Beskrivning öfwer M-län uti hertigdömet Skåne, Lund 1765 s. 216-217
- Glimberg, C-F, Huvuddragen av Skånes geologiska utveckling, SkN 47(1960):153-168
- Gunnarsson, Allan, Nilsson, Ulf, Hvens naturmiljö. Landskapsanalys och förslag, Stiftelsen för industriellt och ekologiskt byggeri - Landskronagruppen 1979
- Gunnarsson, Sören, Ven - en bildberättelse, Turist 1978:4 sid. 22-23
- Gustafsson, Evald, Kulturminnen på Tycho Brahes ö
- Gustafsson, Evald, Låt oss göra det goda medan tid är. Tycho Brahe och pappersmöllan på Ven, Skånska Märkvärdigheter, SDS Årsbok 1975, sid. 44-53
- Gustafsson, Evald, S:t Ibbs gamla kyrka, Utgiven av tillsynsnämnden för S:t Ibbs gamla kyrka, S:t Ibb 1964
- Gustafsson, O., Beskrifning öfwer S:t Ibbs socken eller ön Hven, belägen uti Malmöhus Län och Rönnebergs härad, Malmöhus Läns Hushållningssällskaps Handl. 21, Malmö 1850
- Göransson, Görgen, Årstidsförändringar i några olika fasanbestånd, Viltnytt 1976:5, (undersökningar bl a på Ven)
- Göransson Görgen, Dynamics, reproduction and social organization in pheasant *Phasianus colchicus* populations in south Sweden, Lund 1980, 112 sid., Diss. (undersökning på bl a Ven)

- Haeger, Knut, Ögonkast på Öresund, Lund 1977
- Hallberg, Göran, Ven - klippor, skum och scharlakán, Ale 1979:3, sid. 11-18 (om traditioner, sägner och tolkningar av ortnamnet Ven och av andra namn på ön)
- Hallberg, Göran, Skånes ortnamn. Serie A. Bebyggelsenamn. Rönneberga härad och Landskrona stad, Bd. 16, Lund 1973
- Handberg, Sven-Erik, Det sommarvänliga Ven, Arbetaren 40(1961):7-12 häfte 25/26
- Hansson, Gunnar, Utflyktsmål från Örenäs: Tycho Brahes ö, Utflykt 1978:2, s 8-9
- Hartler, H-L, Den gamla kyrkan på Ven, Byahornet 1966:3, s. 645-649
- Hartler, H-L, Hvenhilds och Sankt Jakobs ö, LSJ 1967, s. 137-147
- Heiberg, J. L., Hveen, tilforn Danmarks Observatorium, Urania 1846, s. 55-169, (Optrykt i Samme Forf.'s Prosaiske Skrifter IX 1861, s. 147-274 (Tycho Brahe og Hven))
- Herain, J & H Matiegka, Tycho Brahe, Esquisse Biographique, Prag 1902
- Herlertz, Rolf, Prästgården på Ven - församlingshem och lägergård, Lunds Stifts Julbok 1978, s. 65-66
- Hermansson, Gunnar, Bebyggelse på Ven - från forntid till framtid, Landskronaboken 1981, s. 55-67
- Hermansson, Gunnar, Ven - fritidsön i Öresund, Fritid i Landskrona 1981, s. 18-20
- Hertz, Adolph, Onde Stjaerner, En fortaelling om Hven og Uranienborg. Köpenhamn 1880, 216 sid.
- Hinrichsen, Don, Tycho Brahe and Ven, Scanorama 1979, s. 47-50
- Hofman, Tycho de, Historiske efterretninger om velfortiente danske adelsmaend 1-3, Köpenhamn 1777-79
- Holgersson, Sven & Hjelmqvist, Sven, Ispressningen på Hven 1929, Geologiska föreningens i Stockholm förhandlingar, 5(1929):435-441
- Holmqvist, Lasse, Våra skånska bilder/Ann-Marie och Lasse Holmqvist, uå (Bl a artiklar om Ven och Gabriel Jönsön), Stockholm 1977
- Holmström, P., Bidrag till kännedomen om moränbildningarna på Hven och närliggande skånska kust., Geologiska föreningens förhandlingar II 81 (1881?)
- Hotade djur och växter i Norden, A 1978:9, Nordiska Ministerrådet

- Huenn Kircke. Skånsk senmedeltid och renässans. Lunds stifts landebok. Vetenskapssocieteten i Lund, red. K. G. Ljunggren & Bertil Ejder, Lund 1950, 159 sid.
- Hulténn, Josef, Tycho Brahes ö, Svenska Journalen, 7(1931):6-7, ill., häfte 25
- Hveen, af sign. S. B., Fortid og Samtid 1(1870):279-284
- Hveen - urklipp ur Illustreret Tidene, 3(1861-62):219-20
- Hven, en liten bit av Sverige, red. Peter Flodin m fl, Journalisthögskolan i Göteborg 1978, 27 sid.
- Hven Tycho Brahes ö, red. H. Dejne, SDS årsbok 1961, Malmö 1960
- Hybom, Doris, Ön Ven, (Landskrona: fritidsnyckel 1980), Landskrona 1980, s. 15-17
- Hylander, S., Tycho Brahe och tillståndet af hans astronomiska minnesmärken på ön Hven, Stockholm 1824?
- Högskolan Östersund, Levnadförhållanden på ön. Turismens förutsättningar, 1978.
- Ilsøe, Udlaendinges rejser i Danmark indtil år 1700, Det historiske institut, Köpenhamns universitet 1963, (endast personer som rest och årtal tas upp)

Ghillebert de Lannoy	1413	nr. 4
Bernhardt Wusenbencz	1567	10
Josias Mercier	1588	14
Johann David Wunderer	1589	15
(F. R. Friis, Et par oplysninger om Uraniborg, Köpenhamn 1897, s. 1-2, 9-11)		
Erich Lassota von Steblau	1593	22
Fynes Moryson	1593	23
Herman von Zesterfleth	1600	29
Christian II Fyrste till Anhalt-Bernburg	1623	39
Louis Deshayes de Courmenin	1629	43
Charles Ogier	1634	45
Peter Mundy	1640	52
Bernardino de Rebolledo	1648	61
Pierre Daniel Huet	1652	63
Christian Schütz	1665	82
Jean Picard	1671	86
Thomas Henshaw	1672	87
Ulrich von Werdun	1673	89
Abraham van der Meersch	1674	90
Foppe Foppeszoon Junior	1676	92
Martin Gottscheer	1690	99
William Bromley	1699	105

- Janhem, Åke, Ven, den väna ön i sundet, Båtnytt 1980:8, s. 50-53, 95
- Jern, Henrik, Hänt på Ven, Ale 15(1975):1, s. 46-47, (om restaureringen av Tycho Brahe-museet och Stjärneborg)
- Jern, Carl Henrik, Uraniborg: herresäte och himlaborg, Lund 1976, Dissertation
- Jesperspexet Tycho Brahe (friluftsföreställning på Ven (Vingesti) 1978-08-12--13, även affisch
- Jessen, Franz von, Abbé Picards Besøg paa Tyge Brahes ø, Berlinske Tidene 16/12 1923, ill.
- Johannesson, H., Inventering av häckfågel, 1969, (muntl. gnm. Sösvensson, Lunds universitet)
- Johansson, Karl, Utdrag ur Rönneberga härads skolhistoria, Lanskrona 1942-
- Johansson, Ulf, The amazing observatories of Ven, Hermes 17(1970):1 s. 7-10
- Jonsson, Lars, Dikter från Ven, (Nordvästra Skåneland sett med 49 ögon), Viken 1977
- Johnsson, Pehr, Ven, den underbara sagoön i Öresund, Skåne Årsbok 1931, s. 47-62, (även som särtryck 16 sid., ill.)
- Jubileumsalbum från Tycho Brahes 300-årsfest på Hven 1901, (folder med 10 bilder), Landskrona 1901
- Jönsson, Gabriel, Diktverk (se t ex förteckning i Karin Karlssons - Sångaren vid Öresund, Malmö 1977)
- Jönsson, Gabriel, Dikter, Stockholm 1952
- Jönsson, Gabriel, Skånska somrar, 1935, 1950
- Jönsson, Gabriel, Skånevintern - en hemlig vår, Sv. Turistföreningens årsskrift 1955:61-73
- Jönsson, Gabriel, Hven i minnet och nu, SkN 57(1970):26-28
- Jönsson, Gabriel, Ön i Öresund, STF:s årsskrift 1961:222-235
- Jönsson, Gabriel, Ung mellan backar och böljor: minnen av människor och landskap, Malmö 1978, 175 sid. (Självbiografiska fragment från barndoms- och uppväxtåren fram till 1918, bl a från Ålabodarna, Helsingborg, Mölle, Lund, Ven, Brantevik och Öresundskusten)
- Gabriel Jönsson läser egna dikter (grammofonskiva), Malmö 1979

- Karl X Gustav, Bevis att Skåne, Halland, Blekinge, Lister och Ven äro Sveriges krona egentligen tillhörige samt huru de uti halvfjärde hundra år över all fog och skäl äro Danmarks rike underlagne och skattskyldige vordne.
- Karlén, Bertil, Backafall men inga ollonborrar, Hem och fritid, 8(1979):40-43
- Karlsson, Karin, Sångaren vid Öresund, Malmö 1977 (se vidare i litteraturförteckningen)
- Kartor (urval av nyare)
 - Ekonomisk karta 1912
 - "- 3c 0 a-b VEN
 - Jordartskarta Helsingborg SV, Serie Ae nr. 16, SGU 1974
 - Topografisk karta 3 c Helsingborg SV
- Kers, Ang. Judasörat (*Auricularia auricula-judae*), Stockholm 1976, opubl.
- Kessler och Mannerstråle, VA-utredning för Ven, uå
- Klinghammer, Hans Fredrik, Tidsbilder från Landskrona och Hven, Landskrona 1976
- Koestler, Artur, Sömngångare, Tiden 1960
- Kolding, Jon Jensen, En ny Danmarksbeskrivelse 1594, Højbjerg 1980, 141 sid., Orig:s titel: *Daniae descriptio nova*, 1594 (om Ven s. 87-89)
- Konsekvenser för Vens natur vid bebyggelse och ökad turism, Projektarbete inom kursen för 20 p miljövård, Lunds universitet 1980, (red, Anders Larsson, Växtekologiska institutionen)
- Kungl. Vitterhetshistorie och antikvitetsakademins fastigheter. Av antikvarisk karaktär jämte övriga områden ställda under akademins eller riksantikvarieämbetets förvaltning, Erik B. Lundberg, Stockholm 1974, 2. uppl., (Bl a Uraniborg och Stjärneborg på Ven, S:t Ibbs socken)
- Källström, O., Nytt bidrag till S:t Ibbs gamla kyrkas byggnads-historia, Fv 1929:377-381
- Lagerheim, G, Nya växtställen, Botaniska notiser, Lund 1880
- Lagerheim-Romare, Margit, En glimt av Ven, STÅ 1929:233-244
- Landell, Nils-Erik, Slå vakt om Ven, Fritid i Sverige 1980:7, s. 9-12
- Landell, Nils-Erik, Var rädd om Ven, SNT 1980:5, s. 198-201

- Landsarkivet, Lund, 1828:års beskrivning öfver S:t Ibbs kyrka på Hven (handskrift)
- Landskrona kommun, Stadsarkitektkontoret
 - Program till nordisk idétävling om dispositionsplan för Ven, 1966
 - Förslag till prisnämndens utlåtande om tävlingen
 - Förslag till generalplan för Ven, 1970
 - Synpunkter på planeringen av ön Ven, Landskrona kommun, 1972
 - Förslag till ordnande av vatten- och avloppsfrågorna på Ven, 1972
 - PM angående VA-anläggning på Ven, 1972
 - Modell och fotografier
 - Turistkarta över Ven, 1978
 - Bevara eller förändra byggnader och byggnadsvård på Ven i Landskrona kommun, 1979
 - Områdesplan för ön Ven i Landskrona kommun, förslag 1979, 35 sid.
- Landskrona kommun, Kommunöversikt, 1977
- Landskrona kommun, Planeringskontoret, Adresskarta över Landskrona, Skala 1:10 000, Landskrona 1976, (Innehåller bl a karta över Ven)
- Learned Tycho Brahe his propheticall conclusion of the new and much admired Starre of the North, London 1632 (inkl. porträtt av Tycho Brahe i helfigur)
- Leche, J., Förteckning öfver de raraste växter i Skåne, Kungl. Vetenskapsakademiens handlingar nr 5, 1744
- Leide, Helga, Ödeläggelse och uppodling efter skånska kriget. En studie av gårdar, bönder och jordens uppodling i Landskronatrakten 1675-1700, Scandia 37(1971):398-461
- Lengertz, William, Kring Tycho Brahe och Hven, Cassiopeja 1946
- Lengertz, William, Tycho Brahe. En renässansmänniska av format, Cassiopeja 1949
- Lengertz-samlingen

William Lengertz (1894-1962)

Collectio Lengertziana Scania är beteckningen på antikvaritetsbokhandlaren, bibliofilen och författaren - och inte minst Tycho Brahe-tyrkaren - Willian Lengertz privatbibliotek. En av de märkligaste och största underavdelningarna i hans stora Skånesamling är den som behandlar Tycho Brahe och Hven. Samlingen och katalog till denna finns på Malmö stadsbibliotek.

Titlar under sökordet "Ven" finns upptagna i den här presenterade bibliografin, om Tycho Brahe har här endast de "vanligaste" och mest lättillgängliga tagits upp. Givetvis smyger det sig in nog så intressanta noteringar om Ven här och var i Tycho Brahes egna verk, i skrifterna av Legnertz om hans ungdom, liv, i dikter och sånger och i verken om Tycho Brahe. Likaså i kringämnena om boktryckarkonst, om Tycho Brahes boktryckning, inom meteorologi och sist men inte minst inom astronomin där under sökorden Tycho Brahe, Uraniborg, Stjärneborg osv, titlarna aldrig verkar sina.

Legnertz-samlingen innehåller vidare en diger porträttsamling med nästan alla kända bilder av den store astronomen. För den intresserade av vidare uppgifter hänvisas till Lengertz-samlingen på Malmö Stadsbibliotek.

Egna verk av Tycho Brahe ingående i Lengertz-samlingen är följande (bl a):

- De Nova Stella, (nytryck Köpenhamn 1901)
- Astronomie instauratae progymnasmata, Frankfurt 1910
- De mundi aetherei recentioribus phaenomenis Liber secundus, Frankfurt 1610
- Epistolarum astronomicarum libri, Frankfurt 1610
- Astronomie instauratae Mechanica, Nürnberg 1602, (nytryck Stockholm 1901)
- Lengertz, William, En bild från Tycho Brahe-festen på Hven 1846, Cassiopeja 12(1950/51):85-86
- Lengertz, William, Bilder från Hven 1930, Vykortsalbum, (12 viktblad, 5 foton, 72 vykort)
- Lengertz, William, Hven - söndagslandet. Ett vårkåseri..., Skånska Aftonbladet 9/5-1931, ill.
- Lengertz, William, Hven - Tycho Brahes ö, Jul vid Sundet, 10 (1923): 11, 14-17. ill. + karta, Sv Turisttidningen 1923:220-24, 237-38, även i bibliofilupplaga
- Lengertz, William, Hven. Tycho Brahes ö. Några historiska bilder. Den gamla ödekyrkan, Hälsingborg 1924, 47 sid., ill, kartor
- Lengertz, William, Resa till Ven, Ett sommarbrev, Sv Turistväsen, 8(1931):8, 224-27, ill.

- Lengertz, William, Urklippsbok med egna inklistrade artiklar om Ven
- Lengertz, William, En vartur till Ven. Ett resekåseri, Helsingborgsposten Skå-Hall 23/4 32, ill.
- Lengertz, William, Resa till Tycho Brahes ö. Några bilder från den lilla skånska ön Hven i Öresund, Res i Edert eget land 4 (1933):75-77
- Lie, Jon, Øresunds perle: Ven, A-magasinet, häfte 32, Uketillegg Aftenposten, 10/8-1974 s. 4-9
- Lindau, A., Är Öresund i fara, Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund förhandlingar, Bd 22, Nr 17, 1953
- Lindholm, Elsa, Bara några namn, SDS Årsbok 2(1961):84-105
- Lindholm, Fr., Landskrona och Ven. En vägvisare till tjänst för resande, Landskrona 1921, 24 sid., ill. + karta
- Lindroth, Bo G., Ven: fler bofasta räddar servicen men hotar idyllen, Land 1980:27, s. 14-15
- Linné, Carl von, Skånska resa år 1749, Stockholm 1751, 434 sid., Utgåvor bl a 1874, 1907, 1920, 1940, 1953, 1959, 1963
- Lisberg-Jensen, Ole, Skutfarten på Ven 1875-1960, Folkklivsarkivet, Lund 1966, 4:0 37 sid. 2 planscher (Stencilerade skrifter från inst. f. folkklivsforskning vid LU)
- Ljunggren, C. G., Ön Vens framtid, SkN 54(1967):1 s. 2-3
- Ljunggren, C.G., Ön Vens framtid. Arkitekttävling om dispositionsplan, SkN 54(1967):2 s. 26-30
- Lundmark, K, Två Tycho Brahe-minnen, Cassiopeja 1946
- Lundmark, K, Tycko Brahe och astrologien, Cassiopeja 1946
- Lundmark, K, Tycho Brahe-minnena på Hven, Populär Astronomisk Tidskrift 1931
- Lunds stift i ord och bild, red. Gunnar Herrlin, Stockholm 1947, (spec. S:t Ibbs kyrkor sid 442, 726)
- Lybeck, Otto, Öresund i Nordens historia. En marinpolitisk studie, Malmö 1943
- Lyttkens, Alice, Hven. En bok om en ö i Öresund. Stockholm 1958, 94 sid
- Lyttkens, Alice, Ven, en ö i Öresund, 2 omarb. upp., Stockholm 1974 (Sesam reseguide)
- Länsstyrelsen i Malmöhus län, Naturvårdsplan för Skåne, 1975

- Länsstyrelsen i Malmöhus län, Lantmäterienheten, Förrättningskarter (På länsstyrelsens lantmäterienhet i Malmö förvaras alla karter till de lantmäteriförrättningar som utförts under åren - geometriska karter, skifteskarter, avstyckningskarter, sammanläggningskarter m fl.)

Antal akter i september 1982 uppgår till 436 st. De äldsta och mest intressanta är följande:

- Ön Ven, beskrivning (1)	1763
- Uranienborgs kungsgård och Tuna bys utmark (2)	1727
- Möllebäcksvången till Uranienborg (3)	1745
- Uranienborgs kungsgård (4,5)	1735, 1776
- Ön Ven (6)	1778
- Tuna by, beskrivning över ägorna (7,8)	1791, 1801
- Tuna by, enskifte (9)	1805
- Uranienborgs kungsgård, beskrivning över ägorna (10)	1812
- Tuna by, enskifte (11)	1793
- Ön Ven (12)	1825
- Tuna nr. 13-15, 17, 24, 25, 27 och 34, enskifte	1840
- Ön Ven (14)	1840
- Uranienborgs kungsgård (16)	1842
- Ön Ven, översiktskarta med beskrivning (19)	1849
- Ön Ven, undersökning av från backafallen ledande vägar (32)	1876
- Uranienborg och Stjärneborg (66)	1901
- Markgren, Martin, Glacialtektoniken i Vens och Glumslövsområdets strandklingor, Svensk Geografisk Årsbok 37(1961), Sydsvenska Geografiska Sällskapet, Lund 1961 (Litteraturlista inkl.)	
- Mellin, G.H., Fröken Beatas anteckningar eller mötet på Hven, 1836, Litt. 8:0, 116 sid.	
- Mejer, J., Kort over Øen Hven, uå	
- Mortensen, Harald, Johannes Mejers Kort over Øen Hven, Skåne Årsbok 1925 sid. 9-16, Hålsingborg 1925	

- Mortensen, H., Två Tycho Brahe-minnen i Sverige, PAT 1931
- Mortensen, H, Tycho Brahes mekaniska Vaerksted, Cassiopeja 1952
- Mortensen, Harald, Hven. Bidrag till en Historisk Beskrivelse, Köpenhamn 1900, 15 sid. litt.
- Mortensen, Harald, Die Insel Hven und Tycho Brahe, Der Norden, 13(1936):471-76, ill.
- Mortensen, Harald, Paa 350-aarsdagen for Uraniborgs grundlaegning, Naturens verden 1926:320-23, ill.
- Mortensen, Harald, Stjaerneborg, Urania 8(1951):103-106, ill.
- Mortensen, Stjaerneborg og dets konservering, Cassiopeja, Lund, 13(1952):49-52
- Mortensen, Harald, Et Tycho Brahe-minde paa Hven, Nordisk astronomisk tidskrift 11(1930):172-3
- Mortensen, Harald, Uraniborg, ett 350-årsminne, STA 1926:290-94, Stockholm 1926
- Mortensen, Harald, Uraniborg og Stjaerneborg Ruiner. Vejledning ved et Besøg paa Hven, Köpenhamn 1909, 4 sid, ill.
- Mortensen, Harald, Uraniborg og Stjaerneborg Ruiner indtil nutiden, Fra Arkiv og Museum II, Köpenhamn 1903-05, 22 sid., s. 463-84, ill.
- Müller, N. P., Hvarjehanda om Hvé en, dess kyrka, antiqviteter etc, Upptecknad år 1834, manuskript, opag.
- Mölleryd, Anders, Öresund. Porten till Norden - ett omstritt vatten, Jorden Runt 1953:142-154

- Nicolaisen, Nicolai Arvad Møller, Hven. Om Sagn og Overleveringer fra Øen, Cassiopeja 3(1941):114-119, ill. (om pappersmøllan och fördämningen)
- Nicolaisen, N. R. Møller, Tycho Brahes Papirmølle paa Hven, Köpenhamn 1946
- Nielsen, Lauritz, Tycho Brahes Boktryckeri, Köpenhamn 1946
- Nielsen, N., Hven. Naermest for Turister, Hilleröd 1934. 8 sid.
- Nielsen, Sv Aage, Tycho Brahes papperskvarn funnen och utgrävd på Hven, Veckojournalen 25(1934):23, 16-17, 38, ill.
- Nihlén, John, Trollkarlens ö, Sällsam natur i Skåne, Kristianstad 1981, sid 43-46

- Nilsson, Albert, Fiskodling i Skåne i äldre tid, Skånes Hembygdsförbunds årsbok 1939
- Nilsson, Arvid, Hven, vegetation och flora, Landskrona 1963, 1974, 159 sid. (inkl. litteraturförteckning)
- Nilsson, Arvid, Anteckningar om Landskronatraktens flora, Bidrag till Skånes flora 14, Botaniska Notiser, Lund 1942
- Nilsson, Arvid, Ön Vens recenta och subfossila landmolluskfauna, Lunds Univ. Årsskr. N. F. Avd 2 Bd. 44:11, Lund 1948
- Nilsson, Arvid, Dendrologiska iakttagelser på ön Ven, Föreningen för dendrol. och parkvård årsb. Lustgården 30, Stockholm 1949.
- Nilsson, Arvid Venalmen, *Ulmus glabra* Huds. f. *insularis* n.f., Ibid. 1949
- Nilsson, Arvid, Anteckningar om Landskronatraktens flora II, Botaniska Notiser, Lund 1952 (m fl notiser)
- Nilsson, Arvid, Om två av vårt lands sällsyntaste växter, vårt-säven (*Ceratophyllum submersum* L.) och jättefräken (*Equisetum telmateja* Ehrh.) vid deras växtplatser i Landskronatrakten, SkN XLII, Lund 1955
- Nilsson, Arvid, Om florán, Hven Tycho Brahes ö, SDS Årsbok 1961, Malmö 1960
- Nilsson, Arvid, Arkitekttävling om dispositionsplan för Ven, Hugskott och reflexioner, SkN 54(1967):2
- Nilsson, Arvid, Förteckning och förklaring på Orts- och platsnamn använda i texten och på kartan (Ven) opubl. uå.
- Nilsson, A., Thorsson, G., Ön Ven, dess natur, Fauna och flora, Sv Naturskyddsföreningens årsbok Sveriges Natur 41, 1950
- Nilsson, Harald, Landskrona 1413-1963. Historisk-topografisk beskr. av Landskrona stad, Landskrona 1963, 62 sid.
- Nilsson, Johan Ivar, Sundets Pärla, Trosa 1931
- Nordenmark, E., Tycho Brahe-observatorierna på Ven, 1952
- Norlind, Wilhelm, Ur Tycho Brahes brevväxling, 1926
- Norlind, Wilhelm, Zoologiskt i Tycho Brahes meteorologiska dagbok, Fauna och flora, 22(1927):95-96
- Norlind, Wilhelm, Tycho Brahe. Mannen och verket (Efter Gassendi översatt med kommentarer) Lund 1951, 364 sid.
- Norlind, Wilhelm, Tycho Brahe på Hven, SDS Årsbok 1961, s. 17-39, Malmö 1960

- Norlind, Wilhelm, Tycho Brahe, Natur och Kultur, Stockholm 1963, 110 s.
- Norlind, Wilhelm, Tycho Brahe. En levnadsteckning med nya bidrag belysande hans liv och verk, Lund 1970, 8:0 (16) 442 sid. (Skånsk senmedeltid)
- Normann, Jan, Hven - Sångers vid Sundet (grammofonskiva) Lund 1980
- Normann, Jan, Skaldemän, (grammofonskiva) bl a tonsatta dikter av Gabriel Jönsson
- Nyholm, Tord, Coleopterologiska meddelanden I-IV, Opuscula Entomologica 2-6, 1937-41
- Nyström, E., Tyge Brahes Brud med faedrelandet i: Festskrift till Kristian Erslev, Köpenhamn 1927
- Nørlund, N. E., Johannes Mejers Kort over det danske rige, Geodetisk instituts publikationer, 1 Bd, red. Ejnar Munksgaard, Köpenhamn 1942

- Olls, Bert, Skalden från Hven, Statsanställd 1978:9 s. 12-13
- Olsson, Martin, Uraniborg och Stjärneborg på ön Ven, Svenska fornminnesplatser 3, Stockholm 1926, 32 sid., 4. uppl. Stockholm 1968, 40 sid.

- Paa Hven nu og for trehundrede Aar siden. Afsløringen af Tycho Brahes statue, Illustreret Tidene 1976, ill. s. 441-42
- Palm, Th., Coleopterologiska studier på ön Ven, Meddelanden från Göteborgs Mus. Zool. avd. 65, Göteborg 1935
- Palm, Thure, Anteckningar om svenska skalbaggar XIV, Ent. Tidsskr. 82 1961, s. 74-79
- Palmqvist, Sven, Lerbetonad coleopterologisk trilogi vid Öresund - Skalbaggsstudier på Ven, vid Ålabodarna och Nivå, Själland, uå
- Picard, M., Voyage d'Uranibourg ou Observations astronomiques faites en Danemarck par M. Picard, Paris 1680
- På Tycho Brahes ö, Fol. ill., Veckojournalen 16(1926):35 s. 9, (fotografier)
- Pählman, G., Förteckning öfver ön Hvens fanerogamer och kärlkryptogamer, Botaniska Notiser, Lund 1912

- Raeder, H., Strömngren, E., Strömngren, B., Tycho Brahes Description of his Instruments and Scientific Work as given in *Astronomiae Instauratae Mechanica*, Köpenhamn 1946
- Resen, P. H., *Inscriptions Hafnienses, Stellaburgensis, Uraniburgenses*, Köpenhamn 1668
- Richter, Herman, *Cartographia scanensis*, Svensk Geografisk Årsbok, Lund 1930
- Richter, Willem Jansz Blaeu - en Tycho Brahe-lärjunge. Ett blad ur kartografins historia omkring år 1600, SGÅ, Lund 1925 (inkl. Ven - reproduktion ur *Cosmographie Blaviane* 1663, W. Jansz Blaeu)
- Rickman, Helge, *Equisetum telmateja*, Rapport nr. 5, Malmö 1974, opubl
- Rung, Henrik, *Uranienborg af J. L. Heiberg*. Componeret af H. Rung, Köpenhamn 1846, + litografi från Ven 1946 efter teckning av Hans Jørgen Hammer
- Sand M. J., *Tycho Brahe und seine Sternwarten auf Hven*. Vortrag, Köpenhamn 1904, 16 sid., 6 tavlor
- Scharengard, H. D., *Hven. Natur, bebyggelse, framtid*, Öresundskust 1966, s. 55-70
- Schenmark, Nils, *Några orters geographiska belägenhet omkring Uranienburg*, Kungl. Vetenskapsakademins handlingar, 26(1765):58-69
- Schiller, Harald, *Kungabesök och kungajakter*, SDS Årsbok 2(1961):121-133
- Schlyter, Thomas, *Skåne: styrt av drömmar*, Arkitektur 78(1978):4 s. 8-9 (Bl a om fritidsprojektet på Ven)
- Schönbeck, Henrik, *En minnesfest på ön Hven 1846*, Sveriges Årsbok för svenska folket, red. Jonas Brag, 1(1892):85-88, ill.
- Sjöborg, *Samlingar för Nordens fornälskare*, Stockholm 1830, s. 40-43, 71-85, inkl. kartor
- Sjöcrona, Cornelius H., *Hven. "Sundets pärla"*, Landskrona 1932, 16 sid.
- Sjöcrona, Cornelius H., *Ön Hven. En kort orientering*, Hälsingborg 1949, 32 sid. Ill., 2. uppl. 1951, 3. uppl. 1954
- Sjöcrona, Cornelius H., *Ön Ven och Tycho Brahe*, Skåneland 5(1949):7 s. 2-5
- Sjökort - Specialkort blad nr. 929 Öresund, Skala 1:120 000

- Skansjö, Sten, Några huvuddrag i kulturlandskapets utveckling i Landskrona kommunområde, 1981, opubl.
- Skånes ortnamn, Utg. av Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, ser. A, Bebyggelsenamn Rönneberga Härad och Landskrona stad, red. Göran Hallberg, Lund 1973, 170 sid. (Gleerupska Universitetsbokhandeln)
- Skånska brottsjöar: en antologi, Skånska Deckarsällskapet red. Jenny Berthelius (Innehåll bl a Bertil Mårtensson, Mitt i skiten (Ven och Öresund)), Göteborg 1978
- Skånska kulturminnesmärken, SHÅ 1952:99-106
- Soldin, Salomon, Uranienborg, Sebastian Syrsoner (pseud.), Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 16(1819):21
- S:t Ibbs kyrka på ön Hven, Nordiska taflor, Pittoreska utsigter från Sverige, Norge och Danmark, Tv 8:a ill., (i träsnitt med text), Stockholm 1868:37-38
- Sturzenbecher, O. P., Ön Hven, Skåne. Gammalt och Nytt, 1. serien 1853, nr. 8-11
- Sturzenbecher, Oscar Patric, Ön Hven, Hertha. Toilett-kalender för 1862 (3 uppsatser + 6 planscher, bl a en av O.P.S. + 2 planscher över Ven), Lund 1861; Hertha 1867:17-29
- Sundelin, U., Hälsingborgstraktens geologiska historia, Hälsingborgs historia I, Hälsingborg 1925
- Sylvén, N., Två af den skånska florans största rariteter, Svenska Naturskyddsföreningens årsb. Sveriges Natur 3, Stockholm 1912
- Sylvén, N., Skåneflorans största sällsyntheter, Skånes Natur XII, Lund 1935
- Tuna Byordning 1775 (omnämmande i Malmö Landskansli 1775, originalet förkommet ?)
- Tunander, Ingemar, Stjärna i Västerled, Skånska bilder, Stockholm 1977 (om Tycho Brahe och hans verksamhet på Ven)
- Tuneld, Ebbe, Tyge Brahe-epitafierna etc., Hälsingborg 1973, (särtryck ur Hälsingborgs Dagblad)
- Tycho Brahes Mølledaemning paa Hven, Nordisk Astronomisk Tidsskrift, 11(1930):173-75
- Tycho Brahes Papirmølle, Nordisk Astronomisk Tidsskrift, 14(1933):85-95
- Tyge Brahes Meteorologiska Dagbok hold paa Uraniborg, for Aarene 1582-1597, appendix till Collectana Meteorologica, Köpenham 1876

- von Wachenfeldt, Torgny, Marine Bentic Algae and the Environment in the Öresund, Lund 1975
- Wallin, Per J., Landskrona och Hven, En presentation just nu, Landskrona 1901, 32 sid., ill.
- Wargentil, P.G., Om Uranienborgs och Lunds observatori i longitud, vester om Stockholms meridian, Kungl. Sv. Ventenskapsakademins handl. Stockholm 1773, s. 66
- Weibull, Peder, Senaste planen för Ven, SkNK 1980:4, S. 132-135
- Weimark, Skånes flora, Malmö 1963
- von der Weistritz, Philander, Lebensbeschreibung des berühmten und gelerten Dänischen Sternsehers Tycho Brahes, 1756
- Ven. Betänkande avgivet av 1954-års Ö-utredning. Meddelande, Bil. 1-21, Stockholm 1955 (duplic.)
- Ven, betänkande avgivet av 1954-års Ö-utredning, Bihang till Landskrona Stadsfullmäktiges protokoll 108, Landskrona 26/9 1955
- Welinder, Stig, Ekonomiska processer i förhistorisk expansion, Acta archaeologica lundensia, Lund 1977 (bl a förhållanden från Ven)
- Westergren, Nils, Tycho Brahe, uå
- Wilske, Gustav, Ven, historisk-kulturgeografisk studie, Meddelanden från Geografiska Föreningen i Göteborg VII, Ny serie Gothia 3, Göteborg 1934, sid 175-208, 1 karta
- Wilske, Gustav, Karta över ön Ven med beskrivning, S:t Ibb uå, 4 sid. 1 karta
- Winberg, G., Riksantikvarieämbetets inventering av fornlämningar på ön Ven, 1969 opubl
- Winge, Anders, Inventering av häckfågel, 1971 (muntl. genom S. Svensson, Lunds Universitet)
- Winge, Anders, Några anteckningar om fågellivet på Hven, Anser 13 (1974):111-118
- Wirén, Gösta, Idyllen i Öresund. Ännu porlar bäcken, Stockholm 1941:53-69
- Wretholm, Eugen, Gustav Rudberg, Stockholm 1980, 76 sid.
- Wretholm, Eugen, Gustav Rudberg har hela Ven som sin ateljé, Veckojournalen 1979:32, sid. 22-23
- Vrigny, la Combe de, Travels through Denmark and some parts of Germany.....and a map of the isle of Hven, London 1707, ill., sid. 157 ff

- Vrigny, la Combe de, Relation en forme d'un journal d'un voyage fait en Danemarck, á la Suite de m. l'envoyé d'Angleterre, Rotterdam 1706, + karta
- Vy-album över ön Hven, Landskrona, uå, 16 sid.
- Wåhlin, Hans, 9 bilder från det försvunna Hven med text av H. Wåhlin, Scania antiqua 1931:44-49, 196-197

- Ångström, A., Tycho Brahe, JR 1940:261-69
- Åkerström, Thore, Bilder från Ven, STF 27(1959):156-157

- Ödman, H., Marint Interglacial fra Sjaelland, Hven, Möen og Rügen, D. G. u. IX. Bd. 2:10, 1933
- Ön Hven och Tycho Brahe, -i-e (sign.), Läsning för folket, 1888:274-95, 1889:66-78, Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande.

URVAL AV TIDNINGSPARTIKLAR OM VEN

- 1922-09-20 Tusenårig ödekyrka (Ven) som ej får förfalla, SvD
(av Gabriel Jönsson)
- 1940-10-06 Höstvisit på Hven, SDS (av Gabriel Jönsson)
- 1948-03-09 De försvunna fiskarna tog sig iland på Ven
- 1949-07-26 Folkomröstning på Hven. Ön vill bli självständig, NST
- 1949-08-01 Folkomröstningen på Hven visade öbornas frihetsbegär,
NST
- 1949-08-15 Venbåt räddade vandringspris vid gårdagens
kappseglingar, NST
- 1952-03-20 Hälsning från Backafall, SDS (av Carl Fehrman)
- 1954-11-08 Minnessten över havets offer avtäckt på Hven. NST
- 1954-12-27 Haveristen vid Hven står fortfarande hårt på grundet,
NST
- 1955-03-30 Jordflod på Hven, NST
- 1955-04-30 S:t Ibbs krock med Falken ett missförstånd, NST
- 1955-07-26 Åbygillet i Klippan tog del av Hvens många sevärdheter,
NST
- 1958-04-05 Landskrona utan inflytande ifråga om villkoren vid
Hvens inkorporering, NST
- 1958-04-26 En bok om Hven, NST
- 1958-04-26 Hven blir en stadsdel i Landskrona från 1959, NST
- 1958-06-17 Inga ligister skall i år tillåtas störa midsommaren på
Hven, NST
- 1958-12-13 En resenärs besök för 200 år sedan i Hälsingborg, Ängel-
holm och på Hven, NST
- 1959-09-24 Skäggförbistring på Hven. Fyra andar på höstligt Hven
målar, drejar och diskuterar, NST
- 1959-10-29 Alice Lyttkens nya bok om Hven, NST
- 1965 Många hyser stora planer för det vackra Ven (utan
datum i arkiv)
- 1966-10-06 Kungsgården på Ven, en minnesrik historia, Arbetet
- 1967-07-15 Malvornas Gabriel, SDS (av Bertil Widerberg)

- 1967-07-17 Flickan från Backafall - finns hon än?, SkD
(av Rune C:son Igréll)
- 1970-01-17- Hven, människors ö, NST (av Bruno Nilsson)
01-20
- 1970-03-10 Tyko Brahe-fynd på museivindarna, NST
- 1970-04-16 Landskrona måste ta snabb ställning till problem för
Hvenbefolkningen
- 1970-05-14 AB Venintressenter sätter ännu Möllebäcken främst.
"Hvenfråga får ej sinkas längre". Statligt
kommunikationsbidrag?. Lokaliseringsbidrag bedöms som
uteslutet, NST
- 1970-07-13 Med blicken mot stjärnorna, SDS
- 1970-12-07 Kungajakten på Ven, NST
- 1971-01-25 Hven för vem?, SDS
- 1971-04-13 Inga armar i kors på Hven även om planbesked dröjer,
NST
- 1971-04-13 En som vågar satsa på Hven (Elsa Bengtsson), NST
- 1971-08-20 Det blir ingen semesterby på Ven. Intressenter backar
ur projektet. Efter 5 års Ven-planering: Det lönar sig
inte att satsa.
- 1972-05-05 Stjärnskådarens slott återuppstår nu i modell, NST
- 1972-05-27 Fin kontakt och inga diciplinproblem. Skolan på Ven
med 8 elever.
- 1972-06-23 Tycho Brahe gav Hven storhetstid, NST
- 1972-07-20 Nästa Venplans tur: Gåsviken. Men först skall va-
beslutet fattas.
- 1972-07-25 Helginvasion till Ven med landskronabåtarna, NST
Hven-båten Pendula för liten? Den räcker, säger DB-line
- 1972-08-25 Ny båt byggs för Ven trafiken, NST
- 1972-09-01 Sommaren på Hven - Nordens Hawaii - ett oförglömligt
minne för norrlänning, NST
- 1972-12-09 Stella Nova - ett 400-årsminne
- 1973-03-01 Hur blir framtiden för Ven? Departement skall uppvaktas.
Ven-attraktion försvinner, NST
- 1973-04-06 Mor Alice i Nämndemansgården, en stadstös fångad av
traditioner, NST

- 1973-07-21 Dags för sommarnöjet på Ven, Programmet flytande - i regn, NST
- 1973-09-05 Familjeläkaren på Ven: Gamla bör få passning, NST
- 1973-10-18 Kommunikationen - förutsättning för att Hven ska fortsätta "leva", NST
- 1974-04-06 Stängda stigen på Ven kan öppnas av hovrätt, NST
- 1974-06-15 Sjömärke på fallrepet: Edvins mölla på Ven, SDS
- 1974-07-24 Nämndemansgården på Ven tros bli sparad för framtiden, NST
- 1974-07-28 Nämndemansgården sparas för framtiden, SDS
- 1975-01-16 Venbor isolerade. Bilväg till fyrplats saknas, NST
- 1975-06-27 Närma er Ven med vördnad, SDS
- 1975-08-03 Malvan på Ven räddad av Hugos gröna fingrar, DN
- 1975-08-23 Hur skall vi ha det med Ven? Kan båtförbindelserna räddas?, HD
- 1975-09-12 Landsbyudvikling på landsbyernes egne premisser, Inform.
- 1976 Backafall rasar, Expressen (utan datum i länsstyrelsens arkiv)
- 1976-05 Dödsfall - Patron Gösta Alm, SDS
- 1976-05-18 Ny bok av kärlek till Ven, NST
- 1976-05-30 Kosmologiskt schema bakom anläggningen
- 1976-06-16 Möllan på Ven i riskzonen, SDS
- 1976-07-02 Ny båt till Ven, HD
- 1976-07-03 Åter trafik till Ven. Rååbåt ersätter Pendula i sommartrafiken på Ven, HD
- 1976-07-02 En pärla i sundet, Arbetet (specialbilaga)
- 1976-07-04 Det finns fler böcker om Ven, HD
- 1976-07-11 Här trivs tusentals arter av exotiska växter. Tropisk trädgård på Ven, Arbetet
- 1976-07-12 Tyko Brahes näsa. Kopparplåt, guld?, SDS
- 1976-07-14 Länsmansgårdens Gunnel leder restaurering på Ven, SDS
- 1976-07-17 (om landstigningen vid Råå) NST

- 1976-07-18 Rapport från väna Ven, HD
- 1976-07-20 Ven utan fast tullpersonal otrolig miss i gränsskyddet, HD
- 1976-07-21 Hon är ett med ön (Esse Ridderstad-Runeberg), NST
- 1976-07-25 Totalstopp för turistbilar löser Vens trafikproblem, SDS
- 1976-07-26 Biltaxehöjning hjälpte inte. Turistbilstopp på Ven -77? "medan månen går vakt över Ven" trängs bilarna i de tre hamnarna, HD
- 1976-07-27 Avvisades från Ven - går till JO, HD
- 1976-07-27-08-02 Exotiska resmål på nära håll: Ven - en svensk ö mitt i Öresund, Svensk Damtidning (av Inger Grimdal och Anders Jahrner)
- 1976-08-03 Tychos Uraniborg fyller fyrahundra (av Henrik Jern) SDS
- 1977 Befolkningsexplosion på ön, SDS (utan datum i ls arkiv)
- 1977-04-02 Bensinförsörjning på Ven på väg räddas, HD
- 1977-04-30 När ryssen intog Ven, HD
- 1977-07-17 Flickans backafall - poetisk plats där inget stämmer, HD
- 1977-07-19 Årets skåning fyllde 85 år igår, Arbetet
- 1977-12-31 Länsmansgården på Ven restaurerades efter danskt recept, HD
- 1978-02-09 Tyst strid om Ven. Lönsam jordbruksbygd eller fritidsparadis?, DN
- 1978-06-23 Vandra i Grimhilds fotspår, SDS
- 1978-09-28 Hven, golf och framtiden, SDS
- 1978-12-27 40 år sedan Ramel tände på Ven, SDS
- 1979-03 Tycho Brahe and Ven, Scanorama
- 1979-09-28 Små byar, ny hamn lockar invånare till Ven, SDS
- 1979-09-29 Domänverket får kritik: Fler sommargäster behövs inte på Ven, SDS
- 1980 Ett nej till områdesplanen betyder: Tvärstopp för Ven, SDS (utan datum i länsstyrelsens arkiv)

- 1980-03-04 Staten hotar kulturen, skrytkåkar bland malvorna, Expressen
- 1980-03-07 Det här är rena vansinnet, Expressen
- 1980-03-09- Camilla griper in för sin barndoms ö. Specialisterna
03-10 vill rädda Ven - men inte deras chefer, Expressen
- 1980-03-12 Tunga nej mot andelshus och ny hamn. Vens utbyggnad rätt i hetluften?, SDS
- 1980-03-14 Ven - levande eller öde?, SDS
- 1980-03-29 Vill staten göra Ven till museiö?, SDS
- 1980-04-02 Lergravarna bra för fritidsbostäder, (Sundvik), SDS
- 1980-05-17 Ny Ven-linje, Arbetet (B. G. Dahl)
- 1980-05-18 Alla vill rädda Ven - men hur?, SDS
- 1980-06-12 Ännu inget beslut: Kontroversiell områdesplan för Ven vållar strid, SDS
- 1980-09-16 Räcker inte dölja husvagn bak hög häck. Följetong slut? Svartbyggen på Ven skall bort, SDS
- 1980-10-02 Efter ett års jobb - nu är förvirringen total på länsstyrelsen. Oenighet om Vens byggplan, Arbetet
- 1980-10-08 Omstridd Venplan måste bantas. Oklart hur mycket som skall bort - Striden om hur mycket man skall bygga på ön kommer att fortsätta, SDS
- 1980-10-22 Handelskriget på Ven slut. Affären kvar, taxihämtning och kaffe, SDS
- 1980-12-16 Dråpslag mot Ven? Indraget fraktstöd hotar öns lantbruk, SDS
- 1982-06-16 Gabiel Jönsson läser dikt på skiva, LAND
- 1982-07-09 Tidlös lyster när Gabiel Jönsson läser sina dikter. Flicka från Backafall är Gunnars signaturmelodi, SDS

Arvid Nilsson

LISTA 1989 ÖVER PÅ VEN FUNNA LANDMOLLUSKER

Artlista 1

Landmollusker funna som fossil (+ = nu utdöda)

Columella edentula
Vertigo alpestris +
Acanthinula aculeata +
Spermodea lamellata
Ena obscura +
Cochlodina lamellata +
Iphigena ventricosa +
Iphigena plicatula +
Gonodiscus ruderratus
Vitrea crystallina +
Nesovitrea petronella
Aegopinella nitidula
Bradybaena fruticum
Perforatella inclinata
Helicigona lapicida

(A Nilsson personligen 1989. Jfr också Nilsson 1948)

Arvid Nilsson

LISTA 1989 ÖVER PÅ VEN FUNNA LANDMOLLUSKER

Artlista 2

Nu levande landmollusker, ej funna som fossil

Carychium minimum
 Carychium tridentatum
 Succinea pfeifferi
 Succinea putris
 Cochlicopa lubrica
 Cochlicopa lubricella
 Truncatellina costulata
 Vertigo pusilla
 Vertigo antivertigo
 Vertigo substriata
 Vertigo pygmaea
 Vertigo angustior
 Pupilla muscorum
 Vallonia costata
 Vallonia pulchella coll.
 Vallonia excentrica
 Clausilia bidentata
 Clausilia pumila
 Punctum pygmaeum
 Gonodiscus rotundatus
 Arion arter
 Arion rufus
 Arion subfuscus
 Arion circumscriptus coll.
 Arion hortensis (distinctus)
 Euconulus fulvus
 Euconulus alderi
 Vitrina pellucida
 Vitraea contracta
 Nesovitrea hammonis
 Aegopinella pura
 Oxychilus alliarius
 Oxychilus cellarius
 Zonitoides nitidus
 Deroceras laeve
 Deroceras agreste
 Deroceras reticulatum
 Trichia hispida
 Euomphalia strigella
 Arianta arbustorum
 Cepaea nemoralis
 Cepaea hortensis
 Helix pomatia
 Galba tuncatula

Clausilia bidentata

Oxychilus alliarius

Arianta arbustorum

(A Nilsson personligen 1989. Jfr också Nilsson 1948)

Tabell. Häckande fågelarter på Ven 1971
(Efter Winge, Anders, Några anteckningar om fågellivet på
Hven, Anser 13(1974):111-118)

Art	Antal par	Art	Antal par
Gräsand (<i>Anas platyrhynchos</i>)	6-10	Ladusvala (<i>Hirundo rustica</i>)	> 60
Ejder (<i>Somateria molissima</i>)	1-2	Hussvala (<i>Delichon urbica</i>)	> 80
Småskrake (<i>Mergus serrator</i>)	2-4	Backsvala (<i>Riparia riparia</i>)	> 2000
Gravand (<i>Tadorna tadorna</i>)	3-6	Kråka (<i>Corvus corone cornix</i>)	12-16 1)
Fasan (<i>Phasianus colchicus</i>)	> 60	Svartkråka (<i>Corvus c. corone</i>)	
Rörhöna (<i>Gallinula chloropus</i>)	3-4	Råka (<i>Corvus frugilegus</i>)	6-10
Sothöna (<i>Fulica atra</i>)	1-2	Kaja (<i>Corvus monedula</i>)	7-11
Strandskata (<i>Haematopus ostralegus</i>)	5-10	Skata (<i>Pica pica</i>)	10-14
Tofsvipa (<i>Vanellus vanellus</i>)	15-25	Talgoxe (<i>Parus major</i>)	> 60
Större strandpipare (<i>Charadrius hiaticula</i>)	3	Blåmes (<i>Parus caeruleus</i>)	20-30
Rödbena (<i>Tringa totanus</i>)	1	Gärdsmyg (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	8-12
Fiskmås (<i>Larus canus</i>)	1-2	Taltrast (<i>Turdus philomelos</i>)	3
Ringduva (<i>Columba palumbus</i>)	20-30	Koltrast (<i>Turdus merula</i>)	> 50
Gök (<i>Cuculus cuculus</i>)	2-3	Stenskvätta (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	2-3

Art	Antal par	Art	Antal par
Jorduggla (Asio flammeus)	1	Buskskvätta (Saxicola rubetra)	1-2
Tornsvala (Apus apus)	15-25	Rödstjärt (Phoenicurus phoenicurus)	2-3
Sånglärka (Alauda arvensis)	> 60	Näktergal (Luscinia luscinia)	> 30
Rödhake (Erihacus rubecula)	2-4	Sädesärsla (Motacilla alba)	10-15
Rörsångare (Acrocephalus scirpaceus)	2-4	Gulärsla (Motacilla flava)	2-3
Kärrsångare (Acrocephalus palustris)	10-15	Törnskata (Lanius collurio)	1
Härmsångare (Hippolais icterina)	> 50	Stare (Sturnus vulgaris)	> 60
Svarthätta (Sylvia atricapilla)	20-30	Grönfink (Chloris chloris)	15-25
Trädgårdssångare (Sylvia borin)	> 30	Hämpling (Carduelis cannabina)	> 250
Törnsångare (Sylvia communis)	> 125	Bofink (Fringilla coelebs)	> 50
Ärtsångare (Sylvia curruca)	15-25	Gulsparv (Emberiza citrinella)	1-2
Lövsångare (Phylloscopus trochilus)	> 80	Sävsparv (Emberiza schoeniclus)	1-2
Svartvit flugsnappare (Ficedula hypoleuca)	2-3	Gråsparv (Passer domesticus)	> 100
Järnsparv (Prunella modularis)	> 30	Pilfink (Passer montanus)	> 60
Ängspioplärka (Anthus pratensis)	2-3		

1) Svartkråka häckande i blandpar med vanlig kråka.

FASTA FORNLÄMNINGAR

- R 1. Gallehögen, bronsåldersgrav
- R 2. Möjahögarna, bortodlad gravhög
- R 3. Makadamlagningsstenar
- R 4. Hällristningar och älvkvarnsförekomst, bronsåldern
- R 5. Älvkvarnsförekomst, skälgropar
- R 6. Hällristning på hällkista, bronsåldersfynd
- R 7. Älvkvarnsförekomst
- R 8. Bronsåldersgravar
- R 9. Gånggrift, stenåldersboplats
- R 10. Jordhög, rest av fördämningsvall
- R 11. Fördämningsvall, husgrund under flat mark
- R 12. Stenåldersgravplats
- R 13. Grimhilds grav, bronsåldern
- R 14. Borganläggning, Karlshöga slott
- R 15. Medeltida boplats
- R 16. Stenåldersboplats
- R 17. Sten- och bronsåldersboplats
- R 18. Borganläggning
- R 19. Stenåldersboplats
- R 20. Stenåldersboplats
- R 21. Borganläggning, Norrebro
- R 22. Tegelugnsruin
- R 23. Tegelugnsruin
- R 24. Tegelugnsruin
- R 25. Kyrka eller kloster
- R 26. Hällehögen, bronsåldersgrav
- R 27. Grav
- R 28. Minnessten
- R 29. Uranienborg
- R 30. Stjärneborg
- R 31. Sönderborg
- R 32. Byggnadsminne
- R 33. Fyndplats
- R 34. Sten- och bronsåldersboplats
- R 35. Stenåldersboplats
- R 36. Stenåldersboplats
- R 37. Fyndplats
- R 38. Stenåldersboplats
- R 39. Fyndsamling
- R 40. Fyndsamling
- R 41. Grav- och boplats
- R 42. Stenåldersboplats
- R 43. Stenåldersboplats
- R 44. Stenåldersboplats
- R 45. Stenåldersboplats
- R 46. Älvkvarnsförekomst
- R 47. Grav- och boplats
- R 48. Grav, Floåkershög
- R 49. Gränsvall
- R 50. Stenåldersboplats
- R 51. Fyndplats
- R 52. Stenåldersboplats

FASTA FORNLÄMNINGAR

- R 53. Stenåldersboplats
- R 54. Stenåldersboplats
- R 55. Grav, stenåldersboplats
- R 56. Stenåldersboplats
- R 57. Fyndplats
- R 58. Stenåldersboplats
- R 59. Stenåldersboplats
- R 60. Grav, stenåldersboplats
- R 61. Stenåldersboplats
- R 62. Minnessten
- R 63. Sten- och bronsåldersboplats
- R 64. Gravfält
- R 65. Bytomt
- R 66. Hög
- R 67. Hög
- R 68. Dommarring
- R 69. Gränsvall
- R 70. Grav
- R 71. Grav
- R 72. Gravgrupp
- R 73. Grav
- R 74. Grav
- R 75. Hällkista eller rektangulär stensättning
- R 76. Gravar
- R 77. Älvkvarn, hällristning
- R 78. Stenåldersboplats
- R 79. Minnessten
- R 80. Grav
- R 81. Vallanläggning
- R 82. Stenåldersboplats

Naturreseptatet Vens backafall

I november 1990 fattade länsstyrelsen beslut om att göra backafallen på Ven till naturreseptat. Reseptatet har fått namnet Vens backafall. Det omfattar praktiskt taget hela kustremsan runt ön och de omgivande delarna av Öresund till tre meters vattendjup. Arealen uppgår till ungefär 140 hektar, men endast omkring 60 hektar är land.

Motiven för att göra Vens backafall till naturreseptat är många. Främst är det öns landformer med sin karakteristiska klintkust (backafallen), den artrika vegetationen med flera sällsynta växter, sällsynta eller hotade djurarter och ett enastående, synnerligen estetiskt tilltalande landskap med fri utsikt över Öresund mot de svenska och danska kusterna. Backafallen har under mycket lång tid utnyttjats för bete och vissa partier har därför mycket lång kontinuitet som betesmark. Detta tillsammans med förhistoriska lämningar, resterna av Tycho Brahes dammanläggningar och spåren av lertäkter från tidigare tegeltillverkning är andra motiv.

I konst, musik och litteratur har Ven ofta utgjort en inspirationskälla. Ön har också stor betydelse som utflyktsmål, turist- och sommarort.

Hela ön är utpekad som riksobjekt för såväl naturvård, kulturminnesvård som friluftsliv. Ven har också sedan 1966 förordnande enligt 19 § naturvårdslagen till skydd för landskapsbilden.

I länsstyrelsens beslut om reseptatet har motiven för reseptatsbildningen angivits mer detaljerat. I beslutet anges också närmare hur reseptatet skall utnyttjas, utvecklas, bevaras eller vårdas och vilka föreskrifter som gäller för markägare, andra sakägare och allmänheten.

Länsstyrelsens beslut återges nedan. De kartor som hänvisas till i beslutet finns dock inte med här. För den intresserade hänvisas till de informationsskyltar som finns uppsatta på olika platser i reseptatet eller till länsstyrelsen.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1974:1025) förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts med kraftig svart heldragen linje på bifogade karta med tillhörande detaljkartor A-F (bilaga 1) som naturreseptat. Vid angränsande åkermark följer reseptatsgränsen den övre kanten av backafallen. Reseptatet omfattar även vattenområdet intill 3 m djup. Den stenmur/jordvall som löper från Sankt Ibbs gamla kyrka mot gamla Västra fyren ingår i sin helhet i reseptatet.

Ändamålet med reservatet skall vara att

1. Behålla de naturliga landformerna och i princip tillåta fria landskapsformande erosionsprocesser genom skred, ras och havsvågors aktivitet.
2. Återskapa och bevara de tidigare träd- och buskfria backfallen i form av betade ängsmarker med karakteristiska vegetationstyper, men också bevara förutsättningarna för en rik småviltfauna genom att spara biotoper i form av buskbevuxna områden inom lämpliga partier samtidigt som det för kulturmiljövården värdefulla äldre odlingslandskapet tillvaratas.
3. Genom en ändamålsenlig hävd bevara och gynna förutsättningarna för enskilda växt- och djurarter som bl a klintsnyltrot, jättefräken, grönfläckig padda, sandödlå och backsvala.
4. I begränsad omfattning och under enkla former möjliggöra rekreation och friluftsliv i områden som är lämpade för detta.

Föreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet skall för området gälla de föreskrifter som med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) anges nedan.

- A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla **att**

- 1 uppföra helt ny byggnad eller annan anläggning eller utföra om- eller tillbyggnad
- 2 bedriva täktverksamhet i någon form
- 3 vidtaga åtgärder som förändrar yt- eller dräneringsförhållanden och landskapets allmänna karaktär som att spränga, borra, schakta, utfylla, dränera, dämna, plöja eller utföra annan markberedning
- 4 plantera eller så träd, buskar eller andra växter
- 5 avverka buskar eller träd
- 6 anordna upplag annat än tillfälligt för jordbrukets behov
- 7 använda gödselmedel eller andra jordförbättringsmedel
- 8 använda kemiska bekämpningsmedel
- 9 dra fram mark- eller luftledning

- 10 uppföra stängsel eller andra hägnader annat än för jordbrukets behov
- 11 anbringa tavla, plakat, skylt, affisch, inskrift eller därmed jämförlig anordning - informations- och reservatsskyltar undantagna.

Ovan nämnda bestämmelser skall ej utgöra hinder för åtgärder i samband med reservatets skötsel i enlighet med av länsstyrelsen fastställd skötselplan. Bestämmelserna skall ej heller utgöra hinder för åtgärder i samband med drift och underhåll av befintliga ledningar tillhörande jordbrukets dräneringssystem, kommunens vatten- och avloppsnät, televerket, sjöfartsverket eller eldistributör. Föreskriften A 7 skall ej heller gälla områden vid Möllebäcken och Vingesti så som närmare anges i fastställd skötselplan.

- B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken är skyldig att tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen

- 1 utmärkning av, skyltning till och upplysning om reservatet
- 2 anordnande av vandrings- och cykelleder och stängselgenomgångar
- 3 röjning, gallring, avverkning och övrig skötsel av busk- och trädbevuxna områden så som närmare anges i fastställd skötselplan
- 4 skötsel av betesmarker innefattande betesdrift, röjning, gallring, uppsättande och underhåll av stängsel och vattninganordningar enligt fastställd skötselplan.

Vandrings- eller cykelled skall ej anläggas mellan Bäckviken och Möllebäckens utlopp.

- C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 gräva, borra, mejsla eller på annat sätt skada mark, block eller erosionsbranter
- 2 plocka växter inom de områden som på kartan till beslutet (bilaga 1) angivits med särskild skraffering
- 3 göra upp eld annat än på vegetationsfri mark vid stranden
- 4 tälta eller ställa upp husvagn, campingbil eller motsvarande
- 5 på ett störande sätt använda radio, bandspelare eller motsvarande
- 6 anbringa tavla, plakat, skylt, affisch, inskrift, snittsel eller därmed jämförlig anordning.

Föreskriften C 1 skall ej utgöra hinder för demonstration av Vens geologiska uppbyggnad i samband med organiserad under- visning. Föreskrifterna under C skall ej heller utgöra hinder för åtgärder i samband med reservatets skötsel i enlighet med fastställd skötselplan.

I samband med bildandet av ett naturreservat skall länsstyrelsen även fastställa en skötselplan för området. I skötselplanen redovisas mer detaljerat hur olika delar av reservatet skall utnyttjas, hur vegetationen ser ut, vilka restaureringsåtgärder som kan behövas och vilken skötsel som krävs för att ändamålet och syftet med reservatet skall kunna uppfyllas.

I skötselplanen för Vens backafall framhålls bl a att reservatet tillkommit på grund av områdets kulturellt-vetenskapliga värden med geovetenskapliga, biologiska, kulturhistoriska och landskapsbildsmässiga motiv som grund.

Syftet med skyddet är från geovetenskaplig synpunkt att bevara landformer och erosionsbranter. De biologiska motiven har som syfte att bevara och gynna såväl ovanliga vegetationstyper, bl a den stäppartade torrängen, som enskilda växtarter, framför allt de sällsynta arterna klintsnyltrot och jättefräken. Syftet med ett bevarande är också att gynna eller vidmakthålla förutsätt- ningarna för goda bestånd av bl a backsvala och sandödlor samt landsnäckor, sniglar och åtskilliga insektsarter.

De kulturhistoriska motiven har som syfte att i första hand bevara resterna efter Tycho Brahes pappersmølla vid Mølle- bäcken, men också att till viss del slå vakt om ett äldre odlingslandskap där stora delar av backafallen utgjorde betesmarker.

Målsättningen med reservatets skötsel är, med hänsyn till de olika värden som finns, att på bästa sätt bevara dessa genom att

- 1 Vens landskapsbildsmässiga särart i största möjliga utsträckning återskapas och framhäves
- 2 fria landskapsformande erosionsprocesser utan mänskligt ingripande tillåts inom vissa områden
- 3 betesgång införes i stora delar av backafallen och att ett tidigare betespräglat landskap med karakteristiska vegetationstyper som stäppartade torrängar, torrängar, friskängar, fuktängar, kalkfuktängar, kärr mm bevaras
- 4 lokaler och miljöer för enskilda växt- eller djurarter, bl a klintsnyltrot, jättefräken, backsvala och sandödlor, hålls under uppsikt och vårdas på ett för dessa arter ekologiskt riktigt sätt
- 5 fri vegetationsutveckling i princip tillåts inom vissa områden, framför allt täta buskområden och skogspartier

- 6 viss ytterligare vegetationssuccession tillåts inom begränsade områden, men att tillfälliga röjningar och gallringar kan företas för att förhindra alltför kraftig igenväxning eller för hög kronslutenhet
- 7 återkommande röjningar av buskar och träd, i vissa fall bränning eller slätter, utföres inom områden där bete bedömts som olämpligt eller mindre önskvärt.

Härutöver kan, med hänsynstagande till reservatets naturvärden, cykelvägar, enkla stigar eller andra anordningar för rekreation och friluftsliv tillåtas i begränsad omfattning.

Det framtida markutnyttjandet och skötseln

Med angivna bevarandemotiv och målsättningar för skötseln innebär detta att på sikt skall omkring 24 ha av reservatets landareal utgöras av betesmark, ca 16 ha lämnas till fri utveckling inom erosionsområden och buskmarker medan resterande del (20 ha) fördelar sig ungefär jämnt mellan lövskogsområden och icke betad, öppen ängsmark.

Betesmarkerna skall hävdas genom årligt bete med i första hand nötkreatur och får. Härigenom kommer Ven att återges sin tidigare karakteristiska landskapsbild, samtidigt som ovanlig flora och betesberoende vegetation kan bevaras.

Den under de gångna decennierna successivt minskade betesdriften har medfört att buskar och träd brett ut sig, bl a rosor, hagtorn, slån, alm, fågelbär och ask. Det är därför nödvändigt med delvis omfattande röjningar av buskar och avverkning av träd för att återskapa betesmarkerna. Dessa åtgärder kommer att utföras etappvis och under en följd av år.

De betesfria öppna ängsmarkerna skall bibehållas öppna genom slätter och genom röjningar av uppväxande buskar. Dessa åtgärder kan dock ske med ganska långa tidsintervall. En del områden kan även brännas på våren, något som redan förekommer.

Buskmarkerna skall främst utnyttjas som viltremiser, där en stor variation i buskskiktets artsammansättning skall eftersträvas. Högvuxna träd skall inte tillåtas, främst beroende på riskerna med begynnande erosion i backafallen om något träd skulle stormfällas.

I de områden där erosionsprocesserna skall få fortgå ostört, i huvudsak på öns sydvästra sida, skall några skötselåtgärder inte vidtas. Längs vissa strandsträckor kan det dock fortfarande finnas anledning att återskapa de stenvasar som i äldre tid fanns upplagda vinkelrät mot stranden. Dessa var avsedda att minska eller förhindra havsvågornas erosion i backafallens släntfot.

Länsstyrelsen är huvudman för vården och förvaltningen av reservatet. Skötseln finansieras främst genom medel från naturvårdsverket.

Rör dig i vidare cirklar!

Nu har Lantmäteriet gjort det lätt för dig att välja rätt karta. På den Gula kartan (1:20 000) hittar du minsta skogsväg, på den Gröna (1:50 000) hela trakten och på den Röda (1:250 000) raka vägen till platser 5-15 mil bort. Den Blå kartan (1:100 000) om du är yrkes- trafikant och behöver en extra detaljerad bild av vägnätet. Fjällkartan (1:100 000) har markeringar av allt som fjällvandrare och skidåkare kan ha nytta av. Äntligen har det blivit lätt att köpa kartor och att hitta rätt i Sverige.

 Lantmäteriet

Meddelande från länsstyrelsen i Malmöhus län, miljöförvaldsenheten

- 1986:1 Hantering av bekämpningsmedel i Skåne 1985
1986:2 Saxån-Braåns avrinningsområde - en kunskapssammanställning
1986:3 Vandringshinder för fisk
1986:4 Vegetationsutveckling på Kullaberg 1975/76 - 1984/85
1987:1 Inventering av jordbruksdriften i Ringsjöns tillrinningsområde - Slutrapport. Jordbruksdrift och vattenkvalitet inom Rååns avrinningsområde.
1987:2 Det sydvästskånska sjölandskapet. Sjöarnas fosfor- och kvävebelastningar samt översiktliga näringsbudgetar.
1987:3 De sydöstskånska sjöarna. En kunskapssammanställning
1987:4 Kronhjorten i Skåne 1971 - 1987. En sammanställning om kronhjortsreservatet.
1987:5 Holländsk almsjuka. (Del I)
1988:1 Småvatteninventering i det sydvästskånska sjölandskapet.
1988:2 Krossberginventering i Malmöhus län.
1988:3 Yddingen. Förutsättningar för en vasslåtter i sjöns norra vik.
1988:4 Börringesjön. Förutsättningar för en vasslåtter i sjöns södra del.
1988:5 Häckebergasjön. Effekter av låga syrgashalter i tillrinnande vatten från Skoggårds ängar.
1988:6 Ytavrinningen i Ringsjöbygdens jordbruksområden. Kartläggning och förslag till åtgärder.
1989:1 Holländsk almsjuka. Del II. Litteratursammanställning.
1989:2 Inventering av grus och alternativa material i Malmöhus län. Del 1: Nordvästra området.
1990:1 LINREG. Modellsystem för landskapsinformation i regional naturvårdsplanering.
1990:2 Höje å landskapsvårdsplan.
1990:3 Riddarehagen - Simontorp. Markanvändning, vegetation och flora
1991:1 Vassvegetationens utveckling i sex sydska sjöar under perioden 1938/39-1986.
1991:2 Natur och kultur på Ven.